

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**KAMUSAL YAPILARIN
TOPLUMSAL BELLEKTEKİ YERİ: KONYA KENT MERKEZİ ÖRNEĞİ
(ALAEDDİN MEVLANA AKSI)**

Seda ÇAĞLAR

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Mimarlık Anabilim Dalı

**Ağustos-2018
KONYA
Her Hakkı Saklıdır**

TEZ KABUL VE ONAYI

Seda ÇAĞLAR tarafından hazırlanan “Kamusal Yapıların Toplumsal Bellekteki Yeri: Konya Kent Merkezi Örneği” adlı tez çalışması 02/08/2018 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından oy birliği ile Necmettin Erbakan Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Anabilim Dalı’nda YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri

İmza

Danışman

Dr. Öğr. Üyesi Fatih SEMERCİ

.....

Üye

Dr. Öğr. Üyesi Hatice Derya ARSLAN

.....

Üye

Dr. Öğr. Üyesi Murat ORAL

.....

Yukarıdaki sonucu onaylarım.

Prof. Dr. Ahmet AVCI
FBE Müdürü

TEZ BİLDİRİMİ

Bu tezdeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edildiğini ve tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada bana ait olmayan her türlü ifade ve bilginin kaynağına eksiksiz atıf yapıldığını bildiririm.

DECLARATION PAGE

I hereby declare that all information in this seminar document has been obtained and presented in accordance with academic rules and ethical conduct. I also declare that, as required by these rules and conduct, I have fully cited and referenced all material and results that are not original to this work.

Seda ÇAĞLAR

02.08.2018

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

KAMUSAL YAPILARIN TOPLUMSAL BELLEKTEKİ YERİ: KONYA KENT MERKEZİ ÖRNEĞİ

Seda ÇAĞLAR

Necmettin Erbakan Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü
Mimarlık Anabilim Dalı

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Fatih SEMERCİ

2018, 127 Sayfa

Jüri

Dr. Öğr. Üyesi Fatih Semerci
Dr. Öğr. Üyesi Hatice Derya ARSLAN
Dr. Öğr. Üyesi Murat ORAL

Toplumsal bellek, toplumun geçmişini günümüz ile bağlarken, mekân ve nesnelere vücut bulan, kültürle harmanlanıp yoğrulan bir olgudur. Toplumsal belleğin mekân ve kültür ile ilişkisi temel düzeyde ve etkin oranda görülmektedir. Toplumsal belleğin mekâna gereksiniminden dolayı, toplum mekân ve kültürden bağımsız olarak düşünülmemelidir. Toplumsal yaşamın ve toplumsal kültürün yansıdığı, toplumun bireylerinin ortak kullanım alanı olan kamusal yapıların toplumsal bellekteki yeri göz ardı edilmemelidir. Geçmiş, bellekte sürekli yeniden yapılanma süreci içerisinde. Bu oluşum sürecinin sınırlayıcısı olan insan, mekânların kültürle şekillenmesinde etkin rol oynamaktadır. Bireyler mekânları değiştirirken mekânlar da bireylerin belleğini canlı tutmakta ve kültürü ilelebet yaşatmaktadır.

Bu çalışma ile Konya kent merkezinde yer alan, kentlinin ortak kullanım alanı olan kamusal yapıların, kent kullanıcılarının belleğindeki yerini tespit etmek amaçlanmaktadır. Köklü bir geçmişe, çok katmanlı bir yapıya sahip olan Alaeddin-Mevlana aksı, üzerinde yer alan yapılar 1950'li yıllardan itibaren yarım asır içerisinde iki defa şekil değiştirmiştir. Binalar yıkılarak yerlerine yeni binalar yapılmıştır. Konya'da yapılan tahribat günümüze kadar devam etmiştir. Mevlana külliyesine ulaşımın daha kolay ve düzenli hale getirilmesi adına, pek çok nadide eser, yol ve meydan açma sebebi ile yok edilmiştir. Bu değişimin aks üzerindeki, dolayısı ile insanlar üzerindeki etkisine odaklanılmıştır.

Çalışma beş ana bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde; tezin amacı ve kapsamından bahsedilmiştir. Çalışmanın ikinci bölümünde; tezin kavramsal çerçevesini oluşturan, tanımlara ve kaynak araştırmasına yer verilmiştir. Farklı disiplinlerde değişik açılardan ele alınan toplumsal belleğin bireyle ilişkileri üzerine yoğunlaşmıştır. Toplumsal belleğin zaman, mekân, tarih şeklinde gruplandırılan hatırlama figürleri alt başlık olarak ayrıca ele alınmıştır. Üçüncü bölümde Konya kent merkezinde Alaeddin-Mevlana aksı, genel özellikleri, tarihsel gelişimi, mimari karakteristiği ve Alaeddin-Mevlana aksı üzerinde bulunan kamu yapıları başlıkları altında incelenmiştir. Konya kent merkezinin, tarihi kimliği, en önemli ulaşım arteri olması, sahip olduğu kamu yapıları ile merkez işlevlerin yoğunluğu, erişilebilirliği çok yüksek bir alan olması gibi genel özelliklerinden ayrıntılı olarak bahsedilmiştir. Tarihsel gelişim başlığı altında, Mevlana Caddesi ve caddede bulunan kamu yapılarının, geçmiş ve günümüz olarak karşılaştırmalı görselleri ile desteklenen tabloları oluşturulmuştur. Mimari karakteristiği başlığı altında, günümüz fotoğrafları ile oluşturulan tabloda Selçuklu, Osmanlı, I. Ulusal mimarlık, Cumhuriyet dönemi vb. yapıları olarak sınıflandırma yapılmıştır. Her dönem kendine özgü üslubunu yansıtmaktadır. Alaeddin Mevlana aksı üzerinde bulunan kamusal yapılar başlığı altında üzerinde çalışma yapmış olduğumuz on beş adet kamusal yapı ele alınmıştır. Konya ili taşınmaz tabiat ve kültür varlıkları envanterinden yaralanarak, yapıların mevki, mimarı, yapım tarihi ve dönemi, yapım tekniği ve malzemesi, orijinali ve bugünkü kullanımı gibi özellikleri tablo şeklinde sunulmuştur. Mimarlık ofislerinden, kitaplardan ve dergilerden ulaşılan görünüş çizimleri Autocad ve Photoshop programlarında düzenlenerek tablolara eklenmiştir. Assmann'ın hatırlama

figürleri çıkarımları doğrultusunda, belleğin mekâna ve kültüre bağlılıkları göz önüne alınarak yapıların cephe karakteri ve ait oldukları dönem özellikleri üzerinde yoğunlaşmıştır.

Dördüncü bölümde, Kent imgelerinin yoğunlaştığı Alaeddin Tepesi ile Mevlana Külliyesini bağlayan, Mevlana Caddesi üzerindeki aksta yapılan anket çalışması ile şekillenen araştırma toplumun hafızalarında mimari eserlerin bıraktığı imgesel değerlerin tespitine yönelik olmuştur. Aksın kamusal alana katkıları, kamusal alanın sosyal kullanımları üzerine yoğun araştırmaları olan Gehl'in çıkarımları ışığında yorumlanmıştır. Alan içerisinde yer alan kamusal yapıların plansal, cephesel okumaları ve silüet okumalarına yönelik hazırlanan sorular ile bellekte kalan mekân öğelerini bulup çıkarmak amaçlanmıştır. Böylece kent merkezinde yer alan tarihi dokunun farklı dönemlerine ait eserlerinin kullanıcı üzerinden algısı test edilmiştir. Anket çalışması, Mimar, Şehir plancısı, Sanat tarihçi vb. meslek grubu ağırlıklı olmak üzere yüz kişiden oluşan katılımcılar ile dijital ve yüz yüze görüşülerek gerçekleştirilmiştir. Sorular, farklı yöntem ve bilgisayar programları ile hazırlanan çizim ve görsellerle desteklenmiştir. Bir bakıma mimari anket soruları oluşturulmuştur. Yapılan anketten elde edilen sonuçlar, MS Word ve Excel programı yardımıyla hazırlanan tablo ve grafiklerle değerlendirilmiştir.

Çalışmanın son bölümünde, “Tarihsel arka planı çok katmanlı olan bu aks da yer alan kamu yapılarının zenginliği, kentsel mekânda okunaklı ve algılanabilir midir?”, “Yapıların işlevleri bilinebilirlik düzeylerini etkileyen bir faktör müdür?”, “Yapıların malzeme detayları okunabilirliği, hafızada kalıcılığı arttırmakta mıdır?” sorularının yanıtlarına yer verilmiş ve konu ile ilgili genel çıkarımlar ortaya konmuştur.

Anahtar kelimeler: Konya, Kent Merkezi, Kamusal Yapılar, Mekân, Toplumsal Bellek.

ABSTRACT

MS THESIS

THE SOCIAL MEMORY IN PUBLIC BUILDINGS: KONYA CITY CENTER EXAMPLE

Seda ÇAĞLAR

THE GRADUATE SCHOOL OF NATURAL AND APPLIED SCIENCE OF NECMETTİN ERBAKAN UNIVERSITY THE DEGREE OF MASTER OF SCIENCE IN ARCHITECTURE

Advisor: Asst. Prof. Dr. Fatih SEMERCİ

2018, 127 Pages

Jury

**Asst. Prof. Dr. Fatih SEMERCİ
Asst. Prof. Dr. Hatice Derya ARSLAN
Asst. Prof. Dr. Murat ORAL**

Social memory while connecting the past with now, it is a fact that it is associated with culture and can be seen in places and objects. The relationship of social memory with place and culture is seen on basic level and efficient proportion. As social memory needs place, it should not be thought without the place and culture. Social structures reflect the social life and culture and as being a common area of individuals, it must not be ignored. The past is always on the process of reconstruction. Human being is the limiter of this process and he has a basic role to shape the places with the culture. While individuals change the places, the places also keep their minds alive and make the culture live forever.

The aim of the study is determining whether the residents of Konya recognize and know the public constructions. Alaeddin-Mevlana line has a long history and these constructions here has changed two times since 1950s. These buildings were collapsed and new ones were built. Destruction in Konya is still ongoing. On the purpose of making the way better to reach Mevlana complex, many unique arts are demolished. It is focused on the effect of this change on the line, namely on human.

The study has five main parts. In the first part it is mentioned about the purpose and content of thesis. In the second part of the study, it is stated on definitions and source research that form the conceptual frame of the thesis. It is focused on social memory which is handled with various ways in different disciplines. Recall figures grouped as time, place and date also discussed as sub-heading. In the third part Alaeddin-Mevlana line in Konya center, its general features, historical development, architectural characteristics and public buildings in Alaeddin-Mevlana line are discussed. The historical identity of Konya city center, being the most important transportation artery, its public buildings and accessibility are written in detail. Under the historical development heading you can find Mevlana road and its comparative pictures (past and present) of public buildings. Under the heading of architectural characteristics, with the table of current photos, you can see the classification of structures made by Seljuks, Ottomans, I.National Architecture, Republic Period. Each period reflects its own style. Under the heading of public buildings on Alaeddin-Mevlana line, you can find fifteen public buildings that we work on. A table is shown by using the stock of nature and culture of Konya and via this table you can explore the location, construction date and period, construction technics and materials, originals and current usage. Aspect drawing taken from architecture offices, books and magazines added to tables by editing with Autocad and Photoshop programmes. With Assmann's remembrance inferences, by taking account the devotion on place and culture it is focused on side characteristics and its period's features.

In the fourth part, the research that is shaped by the questionnaire study carried out on Mevlana road, that is connected Alaeddin Hill and Mevlana Complex is about determining the imaginary values of architectural works on society's memories. Contributions of line to public areas, commented in the light of the inferences of Gehl who has many researches on the social usages of public areas. The aim is to take

questions prepared about shadow reading, frontal reading of public buildings in the area and find out the elements of the place. So, the perception of works, in different periods placed on the city center, tested on users. Questionnaire study conducted face to face or digitally with a hundred participants consisting architecture city planners, art historians and similar job groups. The questions supported with drawings and visuals prepared with different methods and computer programmes. In a way, it forms architectural questionnaire questions. The results evaluated with tables and graphs prepared with the help of MS Word and Excel programmes.

In the last part of the study, we looked for the answers of the following questions and general inferences revealed: Is the richness of these public buildings placed on the line perceptible and readable? Do the functions of these buildings affect the recognition level? Do the readability of the material details increase the permanence of memory?

Key Words: Konya, Center, Public Buildings, Place, Social Memory.

ÖNSÖZ

Hatırlama, algılama aşaması ile soyut olan düşünceyi somut bir eyleme dönüştürmektedir. Düşünceler bir beleğe ait olmadan önce algılama aşaması yaşanmaktadır. Algılama, kavram ile görüntünün ayrılması güç biçimde birbiriyle kenetlenmesi ile gerçekleşmektedir. Bellek belli bir mekanda cisimleşmek ister, bunu da somut bir mekana tutunarak gerçekleştirir. Bireylerin belleği mutlaka bir mekân üzerinden imgesel olarak yapılanmıştır. Bu çalışmada Alaeddin Mevlana aksı üzerinde yer alan kamusal yapıların kent kullanıcılarının belleklerinde ne kadar yer ettiğini tespit etmek amaçlanmaktadır.

Bu çalışmanın, her aşamasında desteği ve yapıcı eleştirileri ile çıktığım yolda beni yalnız bırakmayan danışmanım Yrd. Doç. Dr. Fatih SEMERCİ'ye, yüksek lisans eğitimim süresince desteklerini ve bilgilerini esirgemeyen değerli hocalarıma ve tüm eğitim hayatım boyunca maddi-manevi her konuda yanımda olan Canım Babam Refik ÇELİK'e, Canım Annem Kübra ÇELİK'e ve tüm aile bireylerime sonsuz teşekkür ederim. Bu güzel fakat bir o kadar da zorlu süreçte desteğini hep hissettiğim, her konuda fikrini aldığım, Değerli Arkadaşım Yüksek Şehir Plancısı Ayşe KAPTAN'a teşekkür ederim.

Son olarak çalışma süresince onlardan esirgediğim zamana karşı göstermiş oldukları sabır ve özveriden ötürü Sevgili Eşim Ali ÇAĞLAR'a ve Canım Kızım Nida ÇAĞLAR'a minnettarım.

Seda ÇAĞLAR
KONYA-2018

İÇİNDEKİLER

ÖZET	iii
ABSTRACT.....	v
ÖNSÖZ	vii
İÇİNDEKİLER	viii
SİMGELER VE KISALTMALAR	x
1. GİRİŞ.....	1
1.1. Tezin Amacı.....	1
1.2. Tezin Kapsamı.....	2
2.TOPLUMSAL BELLEK, TARİH, KÜLTÜR VE MEKAN KAVRAMLARI İLİŞKİLERİ	4
2.1. Toplumsal Bellek ve Toplum Bellek İlişkisi	4
2.1.1. Tarih Bellek İlişkisi.....	10
2.1.2. Kültür Bellek İlişkisi.....	11
2.1.3. Mekan Bellek İlişkisi	12
3. KONYA KENT MERKEZİ (ALAEDDİN MEVLANA AKSI)	14
3.1. Alanın Genel Özellikleri.....	15
3.2. Alanın Tarihsel Gelişimi	19
3.3. Alanın Mimari Karakteristiği.....	56
3.4. Alaeddin Mevlana Aksı Üzerinde Bulunan Kamusal Yapılar.....	62
3.4.1. Alaeddin Cami.....	63
3.4.2. Gazi Mustafa Kemal İlköğretim Okulu.....	65
3.4.4. İplikçi Cami	67
3.4.5. Ziraat Bankası.....	68
3.4.6. PTT Binası	69
3.4.7. Hükümet Konağı.....	70
3.4.8. Merkez Bankası.....	72
3.4.9. Sanayi Mektebi.....	73
3.4.10. Şerafettin Cami	75
3.4.11. Vakıf İşhanı	77
3.4.12. Eski Osmanlı Bankası.....	78
3.4.13. Yusuf Ağa Kütüphanesi	79
3.4.14. Selimiye Cami.....	80
3.4.15. Mevlana Külliyesi	81
4.ALAEDDİN MEVLANA AKSINDA TOPUMSAL BELLEK ANALİZİ.....	85
4.1. Anket Yöntemi	85
4.1.1. Anket sorularının hazırlanması.....	85
4.1.2. Anketin uygulanmasına ilişkin bilgiler	93

4.2. Anket Sonuçları.....	93
4.2.1. Sosyo-ekonomik yapıya ilişkin veri sonuçları	94
4.2.2. Alanın kullanımına ilişkin veri sonuçları	96
4.2.3. Alana ilişkin veri sonuçları	100
4.3. Anket Verileri Genel Değerlendirme	107
5. SONUÇLAR VE ÖNERİLER.....	109
5.1. Sonuçlar	109
5.2. Öneriler.....	110
KAYNAKLAR.....	111
İNTERNET KAYNAKLARI.....	115
ÖZGEÇMİŞ	116

SİMGELER VE KISALTMALAR

Simgeler

% : Yüzde

Kısaltmalar

Alm: Almanca

Çev: Çeviren

ing: İngilizce

MS: Mikro Soft

m: Metre

Png: Portable Network Graphics

Yy: yüzyıl

1. GİRİŞ

Bellek, birey ve toplum arasındaki en güçlü bağıdır. Kültürel anlamda birçok dış faktörden etkilenen bellek zamanla bu etkiyi dış ortama yansıtmaktadır. Karşılıklı devam eden bu sürecin izleri mekanın okunmasıyla kendini göstermektedir. Bu çalışma toplumsal bellek, tarih, kültür, mekan ve mimarlık arasındaki ilişkinin varlığı üzerine geliştirilmiştir.

Alaeddin Tepesi'ni Mevlana Külliyesi'ne bağlayan, çok katmanlı bir yapıya sahip Mevlana Caddesi (Alaeddin Mevlana aksı) üzerinde yer alan yapılar zaman içinde büyük değişim geçirmiştir. Cumhuriyetin ilanı ile birlikte kentin yeniden imar edilmesiyle binalar yıkılarak yerlerine yeni binalar yapılmıştır. Bu değişimin Mevlana Caddesi'ndeki etkisi göz ardı edilemez. Bu çalışma ile tarihsel ve kültürel belleğe yerleşmiş mekânlar gün yüzüne çıkarılmaktadır. Yapıların toplum içindeki değeri tespit edilmektedir. Aynı zamanda mimari zenginlikler algısal olarak belirlenmektedir. Mimarlık bilim dalında böyle bir çalışma daha önce yapılmadığı için örnek teşkil etmektedir. Çalışma alanının Konya kenti için önemi göz önünde bulundurulduğunda yapılacak olan diğer çalışmalara ışık tutacağı düşünülmektedir. Dolayısıyla bu çalışma Konya ve benzer alanlar için önem arz etmektedir.

1.1. Tezin Amacı

Konya ve çevresi Kalkolitik ve Tunç Çağları ile Hitit, Frig, Roma, Bizans, Selçuklu, Osmanlı ve Cumhuriyet Dönemlerine tanıklık etmiş, önemli mimari eserlere sahip tarihî bir şehirdir. Bu medeniyetlerden izler taşısada da, en çok başkentliğini yaptığı Selçuklu Devleti'nin kimliğiyle ön plandadır. Selçuklu döneminde şehre gelen yolların giriş noktalarının sur kapıları olması bu alanda sanat ve ticaretin gelişimini sağlarken, kamu yapılarının inşasına da önemli katkılar sağlamıştır. Konya tarihi kent merkezinin ilk yerleşim alanı, bugün Alâeddin Tepesi olarak bilinen höyük ve tepenin doğusu-güneyi olmuştur. Bu alan uzun yıllar boyu farklı medeniyetler tarafından merkez olarak kullanılmıştır. Osmanlı döneminde Tarihi Kent Merkezi'nin gelişimi Alâeddin Tepesi ile Mevlana Türbesi arasında gerçekleşmiştir. Bu yönde gelişmesinde kentsel alana katkısının göz ardı edilemeyeceği Mevlana külliyesinin doğuda olmasının payı büyüktür. Işınsal yapı içerisinde en önemli ulaşım arteri olma özelliğine sahip bu güzergah, üzerinde farklı medeniyetlerin zengin mimari içeriğinin olduğunu göstermektedir. Selçuklu, Osmanlı ve Cumhuriyet Dönemi'ne ait kamu yapıları aks üzerinde yerini almaktadır. Bu çalışma ile köklü bir geçmişe ve çok katmanlı bir yapıya sahip olan Alaeddin-Mevlana

aksı üzerinde yer alan kamu yapılarının tarihi geçmişi ile morfolojik yapısını ortaya koymak amaçlanmaktadır. Çalışmada Alaeddin- Mevlana aksı üzerinde yer alan farklı dönemlere, farklı üsluplara ve farklı mimarilere sahip kamusal yapıların kent kullanıcılarının belleklerinde ne kadar yer ettiğini tespit etmek amaçlanmaktadır. Bu amaç doğrultusunda toplumun mimari değerler üzerindeki etkisi araştırılmak istenmektedir. Bu nedenle yapılan çalışmada yapıların toplumdaki yeri ve etki düzeyi belirlenmek istenmektedir.

1.2. Tezin Kapsamı

Çalışmanın içeriği beş bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde çalışmaya genel olarak giriş yapılmış, sonrasında çalışmanın amaç ve kapsamından bahsedilmiştir. İkinci bölümde çalışmanın ana konusunu içeren kavramlar üzerine, yurt içi ve dışında yapılmış araştırmalar incelenmiştir. Araştırmalar doğrultusunda konunun ele alınışında önemli olan toplumsal bellek kavramı, toplumsal belleğin tarih, mekân ve kültürle ilişkisi açıklanmıştır. Toplumsal bellek çalışmalarının öncü ismi Fransız sosyolog Halbwachs'ın Hafızanın toplumsal çerçeveleri “Les cadres sociaux de la memoire” ve Kolektif Hafıza “Memoire collective” olarak dilimize çevrilmiş kitapları kavramların tanımlanmasında ışık tutmuştur. Assmann'ın Kültürel Bellek “Das Kulturelle Gedächtnis” olarak dilimize çevrilmiş kitabı kavramları tanımlamada etkin rol oynamıştır. Cambridge Üniversitesi öğretim görevlisi Connerton'un Toplumlar Nasıl Anımsar “How Societies Remember” kitabı ile insan gruplarının belleği nasıl taşınır? Ve nasıl korunur? Sorularına verdiği yanıtlar kavramları tanımlamada yardımcı olmuştur. Uluslararası üne sahip mimar Rossi'nin Şehrin Mimarisi “architecture of the city” adlı kitabında toplumsal belleği şehrin mimarlık kaynağı olarak görüp, kenti oluşturan mimariyle ilişkilendirmesi önemli ölçüde katkı sağlamıştır. Boyer, Stratigoula, Tanyeli, Hançerlioğlu, Tayyare ve Nora gibi önemli isimlerin de kavramsal çerçevenin oluşmasında görüşlerinden yararlanılmıştır.

Üçüncü bölümde yer alan, Konya kent merkezinin genel özellikleri, tarihsel gelişimi, mimari karakteristiği ve Alaeddin Mevlana aksı üzerinde bulunan kamusal yapılar hakkında tez, kitap, dergi vb. birçok kaynağa Koyunoğlu, Konya İl Halk ve Selçuk Üniversitesi kütüphanesinden ulaşılmıştır.

Alanın literatür araştırmasında, Alkan'ın (1994) “Konya Tarihi Kentin Planlama Sorunları”, Karpuz'un (1996), “Fotoğraflarla Geçmişte Konya”, (2009), “Konya'nın Tarihsel Kimliği ve Koruma Sorunları”, Konyalı'nın (2007), “Konya tarihi”, Uz ve Doğan'ın (2010), “Belgelerle Adım Adım Eski Konya 1”, Uz ve Doğan'ın (2010),

“Belgelerle Adım Adım Eski Konya 3”, Uz ve Doğan’ın (2010), “Belgelerle Adım Adım Eski Konya 5”, Uz ve Doğan’ın (2010), “Belgelerle Adım Adım Eski Konya 10”, Uz ve Doğan’ın (2010), “Belgelerle Adım Adım Eski Konya 11”, Uz ve Doğan’ın (2010), “Belgelerle Adım Adım Eski Konya 13”, Uz’un (2017), “Resim ve Belgelerle Eski Konya 1”, Odabaşı’nın (1998), “20. Yüzyıl Başlarında Konya’nın Görünümü”, Tanyeli’nin, (1987), “Anadolu-Türk Kentinde Fiziksel Yapının Evrim Süreci”, adlı eserlerinden yararlanılmıştır. Mimari karakteristiği başlığı altında dört farklı dönemin yapısal ve fiziksel özelliklerinde, Aslanoğlu’nun (2010), “Erken Cumhuriyet Dönemi Mimarlığı 1923-1938”, Kuban’ın (2002), “Selçuklu Çağında Anadolu Sanatı”, Kuban’ın (2007), “Osmanlı Mimarisi”, Kuban’ın (2017), “Çağlar Boyunca Türkiye Sanatının Ana Hatları”, Vanlı ve Sargın’ın (2001), “Şevki Vanlı Düşünceler ve Tasarımlar” adlı eserlerinden yararlanılmıştır.

Çalışmanın dördüncü bölümünde örnek alan olarak seçilen Tarihi Konya Kent Merkezi, Alaeddin Mevlana aksının tercih sebeplerinden bahsedilmiştir. Seçilen alanda kullanıcı üzerinden analiz çalışmaları yapılmıştır. Toplumun, kentin köklü geçmişi ve mimarisi hakkındaki bilgi düzeyinin araştırılabilmesi için anket çalışmasına başvurulmuştur. Anket çalışmasında toplumsal belleğin test edilebilmesi için kavramlar bölümünde ele alınan “tarih-bellek”, “kültür-bellek”, “mekân-bellek”, üst başlıklarında, mimari içerikte, anket soruları hazırlanmıştır. Anket katılımcılarının kentin mimarisine ne kadar hâkim olduklarının tespiti, sağlanmıştır. Beşinci bölümde yapılan alan çalışması ile elde edilen analiz sonuçlarının yorumlanması ile sonuca ulaşılmıştır. Aks üzerinde rahatsız eden ya da eksikliği düşünülen konulara öneriler sunulmuştur.

Toplumsal bellek analizi kısmında, anketin alan kullanımına yönelik veriler bölümünde, Gehl’in “Life Between Buildings: Using Public Space” adlı eserinde yer verdiği kamusal alanlar üzerine, yaya odaklı dış mekân aktivitesi çıkarımlarından yararlanılmıştır. Alana ilişkin veriler bölümünde Asmann’ın “Das Kulturelle Gedachtnisspur” adlı eserinde geçen toplumsal belleğin hatırlama figürleri çıkarımları doğrultusunda, belleğin mekâna ve kültüre bağlılıkları göz önüne alınarak, yapıların konumları, cephe karakteri ve ait oldukları dönem özelliklerine üzerinden, plansal cephesel ve silüet okumalarına yönelik anket soruları hazırlanmıştır.

2.TOPLUMSAL BELLEK, TARİH, KÜLTÜR VE MEKAN KAVRAMLARI İLİŞKİLERİ

Bu bölümde farklı disiplinlerde, değişik açılardan ele alınan toplumsal bellek tarih, kültür ve mekan kavramlarının, bireyle ilişkilerinin tanımlanması üzerinde durulmuştur. Toplumsal bellek çalışmalarının öncü ismi Fransız sosyolog Halbwachs'ın Hafızanın Toplumsal Çerçevesi ve Kolektif Hafıza kitapları, Assmann'ın Kültürel Bellek kitabı, Connerton'un Toplumlar Nasıl Anımsar kitabı kavramları tanımlamada yardımcı olmuştur. Rossi, Boyer, Stratigoula, Hançerlioğlu, Tanyeli, Tayyare ve Nora gibi önemli isimlerin de konu ile ilgili görüşlerine yer verilmiştir. Belleğin sadece bireysel bir yeti olmadığını savunan Halbwachs'ın toplumsal bellek tanımı ve belleğin sosyal koşullara bağlılığı hakkındaki düşüncelerine yer verilmiştir. Assmann'ın Toplumsal belleğin zamana ve mekâna bağlılığı, gruba bağlılığı ve tarihin yeniden kurulması şeklinde gruplandırılan hatırlama figürleri, toplumsal bellek başlığı altında ele alınmıştır. Tarih, kültür, mekan bellek kavramları ayrıca ifade edilmiştir. Tanımlanan kavramlar, toplumun ortak kullanım alanı olan kamusal yapıların toplumsal bellek yerini tespate ışık tutacaktır.

2.1. Toplumsal Bellek ve Toplum Bellek İlişkisi

Türk Dil Kurumu Sözlüğü'nde bellek; yaşananları, öğrenilen konuları, bunların geçmişle ilişkisini bilinçli olarak zihinde saklama gücü, akıl, hafıza, dağarcık, şeklinde tanımlanmaktadır (Türk Dil Kurumu, 2005).

Felsefe Terimleri Sözlüğünde, Cevizci (2003)'e göre bellek; (1)Geçmişteki, Deneyim ya da tecrübeleri anımsayarak, zihinde canlandırma ve geçmişini şimdide koruma gücüne sahiptir. (2)Anımsayan öznenin, geçmiş yaşantılarına, geçmişte algılamış olduğu nesnelere ilişkin çıkarımsal olmayan bilgisidir. (3)Özgün olaylar, olgu ve nesnelere, imge ve fikirler ortada olmadığı zaman, onlarla ilgili malumatı zihinde korumaktan meydana gelen fonksiyondur. (4)Söz konusu malumatı depoladığı, biriktirdiği varsayılan sistem ya da yer, olarak tanımlanmaktadır.

Toplumbilim Sözlüğü'nde bellek; "İnsan, nesnel gerçeklikle etkileşiminin sonuçlarını saklamasaydı, gerektiğinde onları yeniden üretip yararlı bir duruma getiremeseydi insan ve bundan ötürü de toplumsal bir varlık olamazdı. Bellek, insanın ussal düzenini en yetkin bir biçimde dile getiren bir yetidir" şeklinde tanımlanmaktadır (Hançerlioğlu, 2001).

İnsan, yaşamında çevresi ile etkileşim içerisinde ve bu etkileşimin sonuçlarını beyinde muhafaza etmek ve yeniden anımsama, geri çağırma yeteneğine sahiptir. Bellek, verileri biriktirme ve geri çağırma yetisidir. Bu işlem beyinde gerçekleşerek, bilinç ile çalışmaktadır. Bellek aynı zamanda özne nesne etkileşiminin sonuçlarını barındıran yer olarak da tanımlanmaktadır (Hançerlioğlu, 1992).

Halbwachs (2016)'a göre bellek geçmişe ait dönemlerin bireysel olarak depolanması değil, bunların yeniden üretimidir. Geçmişin, yaşanan an içerisinde bireyin ait olduğu grupla bağlı toplumsal çerçevelerin yardımıyla yeniden üretildiğini ortaya koymayı hedeflemektedir. Bu şekilde toplumsal bireyselliği oluşturan şeyin kalbine kadar izini bırakmaktadır. Daha geniş bir bakış açısına göre, toplumsal sadece bireylere dayatılan bir kısıtlama değildir. Birey toplumla karşı karşıya değil aksine her şeyden haberdar, toplumun bir ifadesidir.

Halbwachs'ın bütün eserlerinde üzerinde durulan ana tez belleğin sosyal koşullara bağlı olmasıdır. Halbwachs, belleği biyolojik yönden, yani nöroloji ve beyin fizyolojisi açısından ele almaz, bunun yerine toplumsal çerçeveyi koymaktadır. Bu şekilde bireysel belleğin oluşmasını ve korunmasını mümkün kılmaktadır. Bu çerçevenin dışında, toplumda yaşayan insanların anılarını sabitleştirecekleri ve yeniden bulabilecekleri bir başka bellek olmayacağını belirtir. Halbwachs'ın burada ifade etmek istediği, mutlak bir yalnızlık içinde büyüyen bir bireyin belleğinin oluşmayacağıdır. Bellek, bireyin toplumsallaşma sürecinde oluşur. Evet, bellek her zaman bireye aittir; ama bu bellek toplumsal olarak belirlenir. Toplumsal bellek mecazi bir ifade olarak düşünülmemelidir. Şüphesiz toplumların sahip olduğu bir bellek yoktur. Ancak toplumlar bireylerinin belleğini belirler. En kişisel anlar bile, yalnız toplumsal grupların iletişimi ve etkileşimi üzerinden oluşur. Yalnız başka kişilerden öğrendiklerimizi değil aynı zamanda onların anlattıklarını, vurguladıklarını ve yansıttıklarını da hatırlarız. Her şeyden önce başkaları tarafından toplumsal açıdan belirlenmiş anlamları bağlamında algılamaktayız. Çünkü farkındalık olmadan hatırlamak mümkün değildir (Assmann, 2018).

Bireysel bellek, belli bir kişide, onun iletişim sürecine katılımıyla gerçekleşmektedir. Bu olgu, kişinin, aileden dini ve ulusal topluluklara kadar çeşitli sosyal guruplara dahil oluşunun bir sonucu olmaktadır. Bellek canlı ve sürekli iletişim içinde varlığını sürdürmektedir. Bu ilişki kesilirse veya içinde olunan gerçekliğin çerçevesi değişir- kaybolursa unutmaya ortaya çıkmaktadır. İnsan sadece alışveriş içinde olduğunu ve ortak belleğin çerçevesi içine yerleştirebildiğini hatırlamaktadır. Birey açısından bellek, kişinin çeşitli grup belleklerine katılımı sonucu gerçekleşen çok

katmanlı bir oluşumdur, grup açısından bireyleri arasında dağıttığı bir bilgidir. Hatıralar gerek birey için, gerekse grup çerçevesinde birbirini destekleyen ve belirleyen unsurlardan oluşan bağımsız sistemlerdir. Halbwachs, bu nedenle bireysel belleği her zaman sosyal bir olgu olarak görse de, bireysel ve toplumsal bellek arasındaki farkın altını çizer. Bu bağlamda bireysel olan, çeşitli grupların ortak belleğinin mekânı olarak toplumsal bellekle kurulan benzersiz ilişki ve bu ilişkilerin her birinin kendine özgülüğüdür. Daha dar anlamda bireysel olan sadece algılardır, anılar değil. Çünkü algılar vücudumuzla sıkı ilişki içerisindedir, anılar ise kaçınılmaz olarak içine girdiğimiz çeşitli grupların düşüncesinden kaynaklanırlar (Assmann, 2018).

Hatırlama eylemi imge üretimiyle bire bir ilişkilidir. Bellek algılamayı mümkün kılmaktadır. Bir gerçekliği algılandığında, bu gerçekliğin kişiye temsil edilmiş biçimi, içinde bulunulan toplumun onu kavrayış biçimi ve diliyle sınırlıdır. Böylece hatırlama, toplumsal bir algılama sistemini yeniden üretmektedir. Algılanan gerçek, toplumun kavrayış biçiminin ürettiği bir imgeyle anlaşılır hale gelmektedir. O zaman imge, bireyi saran ilişkiler ve fikirlerin soyutlanmış hali olarak tanımlanır. Başka bir tanımla ise hatırlanan şeyin, sosyal çevrenin oluşturduğu değerler sisteminin uygun gördüğü bir temsiliyet olarak kişinin karşısına çıkararak, hatırlamanın ve algılamanın temelini oluşturmaktadır (Halbwachs, 1925).

Assmann (2018)'a göre düşünce ne kadar soyut bir eylem ise, hatırlama o kadar somuttur. Düşünceler, belleğe ait bir parça olmadan önce bir algılama aşaması yaşamaktadır. Bu işlem, kavram ile görüntünün, ayrılması güç biçimde birbirinin içinde erimesi ile gerçekleşmektedir. Bir gerçeğin bir grubun belleğinde yer etmesi için gerçek belli bir kişi, mekan ya da olay şeklinde yaşanması gerekmektedir. Ama öte yandan, bir olayın bir grubun belleğinde kalabilmesi için de anlamlı bir gerçekle zenginleşmesi gerekmektedir. Her kişilik ve her tarihi olay bu belleğe girişiyle bir ders, bir kavram, bir sembol aktararak, toplumun düşünceler sisteminin bir unsuru haline gelmektedir. Kavramlar ve deneyimler arasındaki bu paslaşmadan hatırlama figürleri olarak adlandırılan olgu doğmaktadır. Bu figürler, üç özellik üzerinden daha ayrıntılı karakterize edilmektedir. Zaman ve mekana bağlılık, bir gruba bağlılık ve kendine özgü bir süreç olarak yeniden kurulabilme şeklinde özelliğidir.

Bir gerçeğin bir grubun belleğinde yer etmesi için, belli bir kişi, yer ya da olay biçiminde yaşanması gereklidir (Halbwachs, 1941). Toplumsal belleğin hatırlaması zamana ve mekâna bağlılık, gruba bağlılık ve tarihin yeniden kurulması şeklinde üç özellikte ortaya çıkar (Assmann, 2018).

Zamana ve mekâna bağlılık; Hatırlama figürleri belli bir mekanda cisimleştirilmek ve belli bir zamanda güncelleştirilmek isterler, yani her zaman somut bir mekâna ve zamana dayanmaktadırlar. Ortak belleğin bireylere somut bir dayanak noktası vermesi, ayrışma noktaları oluşturmaktadır. Hatırlanan içerikler hatırlamanın periyodik ritmi sayesinde zamansallık kazanmaktadır. Örneğin bayramlar, ister dini açıdan kutlansınlar ister geleneklerin gereği, ister askeri olarak kutlansınlar ortak yaşanan bir zaman dilimini aksettirirler. Hatıralar aynı şekilde yaşanan mekâna bağlıdırlar. Aile için ev, kırsal kesimde yaşayanlar için köy, şehirde yaşayanlar için kent, bir coğrafyada yaşayanlar için o coğrafi bölge mekânsal hatırlama çerçevesini oluşturmaktadır. Bellek mekansallaştırma eğilimi içindeyken mekana ihtiyaç duymaktadır. Grup ve mekan bir arada, sembolik bir ortak yaşam kurmaktadır. Grup kendi mekanından ayrı kalsa bile, bu birlikteliği, kutsal mekanları sembolik olarak yeniden üreterek yaşatmaktadır (Assmann, 2018).

Gruba bağlılık; Toplumsal bellek sadece gerçek ve yaşayan bir grupla ilişkilendirilebilir, onu taşıyanlarla birlikte varlığını sürdürür. Toplumsal bellek sadece somut mekan ve zaman değil aynı zamanda somut kimliktir. Toplumsal belleğin zaman ve mekân kavramları, söz konusu grubun duygusal ve değerlerle yüklü yaşam bağlamı içindeki iletişim biçimleri ile oluşur. Kendini ortak anıları olan bir toplum olarak kuran sosyal grup, geçmişini, kendine özgünlüğü ve sürekliliği noktalarında korur. Kimlik bilinci zaman içinde gelişir ve böylece olaylar, bir şeylere karşılık gelme, benzerlik, süreklilik temelinde seçilerek korunur. Bir grup önemli bir değişimin bilincine vardığı andan itibaren grup olarak varlığını sürdürmekten vazgeçer ve bir başka gruba yer açar. Ancak her grup sürekliliği hedeflediğinden, değişimleri görmezden gelerek tarihi değişmez bir süreklilik olarak algılamaya çalışmaktadır (Assmann, 2018).

Tarihin yeniden kurulması; Toplumsal belleğin başka bir önemli özelliği de yeniden kurulabilir olmasından gelmektedir. Hiçbir belleğin geçmişi olduğu gibi korumasının mümkün olmadığı, aksine ondan geriye ancak her dönemde kendi bağlamına özgü olarak yeniden kurabildiği biçiminin kalacak oluşudur. Bu konuda Filozof H. Blumenberg hatırlamanın saf gerçekliği olmadığını söylemektedir. Geçmiş, bellekte olduğu gibi kalmaz ilerleyen zamanın değişken ilişkileri çerçevesinde sürekli olarak yeniden örgütlenir. Toplumsal bellek hem geçmişe hem geleceğe doğru iki yönde çalışmaktadır. Bellek, sadece geçmişi kurgulamakla kalmaz, aynı zamanda şimdinin ve geleceğin deneyimlerini de organize etmektedir. Geçmiş ve gelecek karşılıklı etkileşim halinde olup, biri olmadan diğeri asla düşünülmemektedir (Assmann, 2018).

Tanyeli (2013)'ye göre toplumun belleği diye bir şey yoktur. Hafızanın tek tek insanlara özgü bir hatırlama yetisi olduğunu, yani hafızanın toplumsal değil bireysel olduğunu savunmaktadır. Toplumların belleğinin değil toplumların, tarih kitaplarının; onları yazan yazarlarının, onları okutan okullarının; tarihte yazılanları sürekli yeniden üreten ideolojik ikna ve güdüleme araçlarının olduğunu düşünür. En nihayetinde O kitaplarda yazanların yaşananların ta kendisi olduğunu zanneden inatçı bireyleri, hatırladıklarının sadece bir dizi tarih metni, okul kitabı bilgisinden ibaret olduğunu düşünmemektedirler. Hatırladıkları tarih kitabı parçasında yazılanların dışında düşünmeyip, sorgulamadıkları için teorik çelişkilerinde farkında olmadıklarını düşünmektedir. Toplumun, yerin, mekanın hafızası metaforu tek bir işe yarıyorsa, bariz çelişkilerin kavranmasını ve onları kurcalayan soruların sorulmasını engellemektir. Hafızanın insanın bir zihin fonksiyonu olma alanını terk ettiğinde, bir ideolojik konstrüksiyondan başka bir şey olmadığı gerçeği böyle gizlenmektedir. Aslında sadece ideolojik mesajları alıp içselleştirdiğimizi görmeyerek, onları yüreğimizin derinliklerinde korunan gerçeklermiş gibi düşünmekteyiz. Koşullandırıldığımızı belirli biçimde düşünmeye itildiğimizi fark etmeyip hatırladığımızı sanmaktayız. Toplumsal, kentsel, mimari hafızanın hatırlamakla eş anlamlı olmadığı, gerçekte geçmişe ilişkin bir kurgu olduğunu fark etmemek ulusalcı inancı sağlamlaştırmaktadır. O inancı sağlamlaştırmayı abarttıkça iş gelip Alman Nazizm'inin formüllerine kadar dayanmaktadır. Örneğin kültürün, sanatın ve mimarlığın da kan ve toprakta kodlanmış olduğuna inanmak mümkün olmaktadır. Ulusal kültür, sanat ve mimarlık o kadar kesin bir biçimde bizim öz malımız ki onlar taşıdığımız kanda yaşadığımız toprakta mevcut bulunmaktadır. Dolayısıyla, başkalarından öğrenilmiş olmamaktadır. Başkalarından öğrenilmiş olanlar, kan ve toprağımızda mevcut olmadığından, sürekli yabancı kalmaya mahkum edilmiştir.

Boyer (1996)'e göre mimari kendinden önce gelen mimari formların, kent planlarının ve anıtların ev sahipliğini yaparak onlardan izler taşımaktadır. Kentin ismi hiç değişmese de, fiziksel yapısı devamlı değişim gösterip deforme olmakta yahut unutulup başka ihtiyaçlara adapte olmaya çalışmaktadır. Sosyal gerçekliğin talep ve baskıları, kentin düzenini devamlı etkilerken, kent belleğin tiyatrosuna dönüşmektedir.

Eğer bellek, günümüzün perspektifinde sürekli yeniden oluşum içerisindeyse, geleceğin buluşu, toplumun alt yapısını oluşturacak şekilde örgütlenirken bu süreci tamamlamak üzere, benimsenmesi istenen değerler kamusal alanda temsili biçimler olarak üretilirler. Kent belleklerinin çoğunda, geçmiş geleceğe, fiziksel oluşumlar ve izlerin etrafına gömülü olarak aktarılmaktadır. Bir kentin sokakları, anıtları, mimari

formları adeta dile gelip dönemini anlatmaktadır. Yalnız kent yapısı zamanla değişmez, kenti simgeleyen formlar da zaman içinde değişir. Kentteki mimari yalnız plancuların ve mimarların belli bir planlama doğrultusunda temsil ettiği bir şekillenme değil toplumu da içinde barındıran oluşumdur (Boyer,1996).

Boyer (1996)'e göre bilgisayarların, elektronik dünyanın izleyicisinin perspektifini ve tarihi rahatsız ettiği anda, 1970'ler ve 1980'ler arasında iyi kurulmuş kent görüntüleri üzerinde sanatsal belleğe geri dönüş başlarken, şehrin bütünsel formunda olabilecek rastlantısal yerlere mimari görüntüler eklenmektedir. Halbwachs, 1920'li yıllarda bunun tam tersi bir görüş öne sürmektedir. Toplumsal belleğin ancak bireyin yahut toplumun yaşamsal tecrübesiyle birlikte var olacağı görüşündedir. Geçmişle olan süreklilik kesildiğinde, tarih oluşur. Tarih geçmişi tertipler, geçmişten farkını ortaya koymakla kalmaz, toplumsal belleği ve popüler görünümü yeniden düzenler, diriltir ve onları çok bilinen formlarda dondurur. Bu hikâyenin belleği geçmiştir. Denetlenemez ve kendine mal edilemez. Oysa Halbwachs'ın tezi bu hikâyenin tam karşıtıdır; toplumsal bellek, sürekli düşüncenin şimdiki zaman ilerlemesi; bir grubun aktif yaşamıdır. Çoklu ve yaygın olan toplumsal bellek görünüşü ve geçicidir. Tek bir hikâyede yazılamaz ve hatırlanamazlar. Bununla birlikte, toplumsal bellek zaman ve mekânda çevrelenmiş grup aracılığıyla desteklenirler ve ait oldukları çok özel gruba özgüdürler. Evrensel tarih olmadıklarından tamamen farklı gruplarla paylaşamazlar. Oysa tarih, belleğin monoton olduğunu, bir zamandan diğerine rahatlıkla intikal ettiğini ve hatta bir yerden diğer yere başarıyla yer değiştirdiğini sanır. Tarih, bellek değildir ya da geçmiş bellek olamaz.

Geçmişin imgeleri toplanınca mevcut toplumsal düzeni yasal gösterirler. Herhangi bir toplumsal düzene dahil olanların, ortak anılara sahip olduklarını varsaymaları gerektiği örtülü kuraldır. Bu kimseler, mevzu bahis edilen toplumun geçmişiyle ilgili anılarının farklılığı aşamasında, ne ortak tecrübeler ne de ortak varsayımlara sahip olabilecektir. Bunun sonucu bir ihtimal en belirgin biçimde, apayrı anılara sahip kuşaklar arasındaki iletişimde ortaya çıkan pürüzlerde görülür. Kuşaklar arasında çoğunlukla örtülü arka plan anlatıları şeklinde görülen farklı anlardan oluşmuş kümeler, birbirleriyle çatışacaktır; öyle ki belli bir tarihte ve mekanda beraber yaşamış olsalar da farklı kuşaklar, zihinsel ve duyuşal bakımdan birbirlerinden tamamen ayrı olabilirler; bir kuşağın anıları, o kuşağın üyelerinin akılları içinde, bir daha geri alınamayacak şekilde kilitlemiş olabilir (Connerton, 2014).

Her türlü başlangıç içinde bir anımsama unsurunu barındırır. Toplumsal bir grubun bütünüyle yeni bir yol takip etmek üzere eş güdümlü bir uğraş gösterdiği

durumlarda, özellikle geçerlidir. Böyle herhangi bir başlangıç girişiminin doğasında tamamen keyfilik vardır. Başlangıç noktalarında, geçmişten gelen hiçbir şey yoktur; başlangıç, yoktan tezahür etmiş gibidir. Başlangıç anını meydana getirenler, olaylar zincirini koparmış ve olayların sıralanışındaki düzenin dışına çıkmış gibi olurlar. Başlangıç oyuncularını bu olguya ilişkin duygularını, çoğunlukla yeni bir takvim başlatarak açığa vururlar. Öyle ki mutlak anlamda yeni bir şeyi aklın onaylaması imkansızdır. Bunun nedeni, sadece tümüyle yeni bir başlangıç yapmanın son derece zor olması değildir. Pek çok eski bağlılıkla alışkanlığın, eski ve yerleşik bir şeyin yerine yenisini koyma gayretini engellemesi de değildir. Sadece bunlardan daha temel bir neden vardır. Bu neden hangi türden olursa olsun belli bir tecrübenin akılcı olduğundan emin olabilmek için onu, daha önceki tecrübelerimizin oluşturduğu bağlama dayandırmak zorunda oluşumuzdur. Kısaca zihnimizin herhangi bir tekil deneyimden önce, daha önce deneyimlenmiş şeylerin tipik biçimlerinden oluşan bir genellemeyi önceden bir meyil edinmiş olması gerekir. Belleğimizi etkileyen bir eylemi kavramakla, onu, olabileceklere ilişkin bir beklentiler modeli içinde bir yerlere yerleştirmiş oluruz. Çerçevesi zaman içindeki deneyimlerimize göre oluşturulan kavrama dünyası, anımsamaya dayanan örgütlü bir beklentiler grubu oluşur (Connerton, 2014).

2.1.1. Tarih Bellek İlişkisi

Halbwachs (2016)'a göre tarih ve bellek arasındaki ilişki geleneğin yok olduğu, toplumsal belleğin kaybolduğu anda başlar. Geçmişin unutulduğu anda tarih belirir. Tarih için gerçek geçmiş, yaşayan grupların düşüncesinin yer aldığı mekânın dışında kalanlardır. Eski gruplar kaybolana kadar, düşünceleri ve bellekleri yok olana kadar tarih öne çıkmaz.

Connerton (2014)'a göre toplumsal belleğin, tarihin yeniden kurulması olarak adlandırılabilir en iyi ifadesi, daha özgül bir pratikten farklıdır. Geçmişte yaşanan tüm insan faaliyetlerinin bilgisine yalnız onlardan kalan izlerden yola çıkılarak ulaşılabilir. Bu izleri ister Roma siperleri içinde gömülü kemikler, ister bir Norman kulesinin yegane kalıntısı olan taş yığını ister bir Yunan yazıtında ulaşılan kullanışı ya da biçimiyle bir göreneği açığa vuran bir kelime olsun, aslında tarihinin değindiği izlerdir. Kısaca kendisine direk ulaşma olanağı olmayan bir olgunun duyu organları ile algılanabilir işaretleridir. Bu tür işaretleri bir şeyin izi olarak almak bile mevzu bahis işaretler hakkında yargılarda bulunmaktan öteye geçilmiş olduğunu gösterir. Bir şeyi başka bir şeyin bulgusu saymak, o başka bir şey hakkında yargıda bulunmaktır.

Connerton (2014)'a göre tarihinin tümüyle unutulmuş bir olayı ortaya çıkarma olanağı vardır. Bunu ellerindeki yazılı kaynaklardan ya da konu ile ilgili olguların ipuçları içeren önermelerini eleştirel gözle inceleyerek yapabilirler. Bu da tarihi yeniden kurma işinin toplumsal belleğe bağımlı olmadığını gösterir. Tarihi yeniden kurma pratiğinin, toplumsal bellek karşısındaki bu bağımsızlığına rağmen, önemli noktalarda toplumsal grupların belleğinden yol gösterici itici bir güç bulabilir. Bu şekilde toplumsal grupların belleğinin şekillenmesine önemli katkılarda bulunabilir.

2.1.2. Kültür Bellek İlişkisi

Türk Dil Kurumu sözlüğünde; Kültür: Tarihsel, toplumsal gelişme süreci içinde yaratılan bütün maddi ve manevi değerler ile bunları yaratmada, sonraki nesillere iletmede kullanılan, insanın doğal ve toplumsal çevresine egemenliğinin ölçüsünü gösteren araçların bütünü, hars, ekin olarak tanımlanmaktadır (Türk Dil Kurumu, 2005).

Connerton (2014), belleği bireysel olmaktan çok kültürel bir yetenek olarak, yazıya ve kaydetmeye dayalı olmayan pratiklerin, gelenekler içinde nasıl kuşaktan kuşağa aktarıldığını, ele almaktadır.

Assmann (2018), belleğin dört farklı dış boyutunu belirttiği çalışmasında kültürel belleği diğer bellek türleriyle ilişkilendirir:

Mimetik Bellek; Davranışların taklit sonucu ortaya çıktığı bir davranış türüdür. Kullanma kılavuzu, yemek kitapları, inşa planları gibi yazılı davranış kılavuzları ile örneklendirirse hiçbir zaman tamamen etkili olmayan bir gelişmenin sonucudur. Asla tamamen kodlanamayan davranış biçimleri, günlük hayatın çoğu alanında taklit etme geleneğine bağlı alışkanlık ve kurallara dayanmaktadır (Assmann, 2018).

Nesneler Belleği; İnsan varoluşuyla birlikte, yatak, iskemle, yemek ve yıkanma araç gereçleri, giysi ve alet-edavat vb. günlük ve özel eşyalardan, evler, köyler ve kentler, sokaklar, araçlar ve gemilere kadar; amaca uygunluk, rahatlık ve güzellik gibi hayaller, böylece bir anlamda kendini bulduğu şeylerle çevrilidir. Onu çevreleyen eşyalar kendinin aynasıdır, geçmişini, atalarını anımsatır. İçinde yaşadığı şeyler dünyasının, günümüzü yaşarken farklı geçmişleri hatırlatan bir zaman dizini de vardır (Assmann, 2018).

Dil ve İletişim: İletişimsel bellek; İnsan dil kabiliyeti ve başkaları ile anlaşma kabiliyetini de, bir iç hareket olarak kendiliğinden değil kişilerle alışveriş içinde, içeri ve dışarının çevrimsel ve geri dönüşlü etkileşimi ile geliştirir. Bilinç ve bellek bireysel fizyoloji ve psikoloji ile değil, bireyin diğer bireylerle etkileşimi de göz önünde bulundurularak açıklanabilir. Çünkü bilinç ve bellek oluşumu, her bireyin bu etkileşimde yer alma gücüne bağlıdır (Assmann, 2018).

Anlam Aktarımı: Kültürel Bellek; Yukarıda açıklanan üç bellek türünü kapsayan alanı oluşturur. Rutin taklitler “gelenek” pozisyonuna sahip olduğu, yani amaca dayalı anlamının ötesinde bir anlam kazandığı zaman taklitçi belleğin sınırları aşılır. Gelenekler, kültürel anlamın devredilme ve canlandırılma biçimi olarak kültürel belleğin alanına girer. Bu saptama anıtlar, mezar taşları, tapınaklar, idoller gibi sadece amaca dayalı olmayan aynı zamanda bir anlam barındıran, semboller, ikonalar, temsiliyetler gibi içe dönük zaman ve kimlik dizinini dışa çevirmesiyle nesnel belleğinin sınırlarını aşan her şey için geçerlidir (Assmann, 2018).

2.1.3. Mekan Bellek İlişkisi

Türk Dil Kurumu sözlüğünde; Mekan: Yer, bulunulan yer olarak tanımlanmaktadır (Türk Dil Kurumu, 2005).

Pierre Nora (2006)’a göre mekânsal olarak kurgulanan hafıza, somut ve fiziksel alana eklenmektedir. Üzerine dayandırılarak kale görevi gören arşivler, müzeler, anıtlar vb. hafıza mekânları, başka bir çağa şahitlik etmek üzere tepeden tırnağa yenilenmeye uğrayan toplumların ebediyet hayalleriyle oluşturdukları birer aitlik işaretleridir.

Rapoport(1977), kişinin deneyimlediği, bilgi edindiği mekân ile zihninde değerlendirme sürecinin beraber bir bütün olduğunu ve bu sürecin süreklilik gösterdiğini savunmaktadır (Tayyare, 2007).

Aldo Rossi, 1966’ta yazmış olduğu “Şehrin Mimarisi” adlı kitabında şehrin mimarlık kaynağı olan kolektif belleğin, kenti oluşturan mimarlıkla ilişkisinden bahsetmektedir. Rossi’nin mimar olmasından dolayı belleğe ilişkin tanımları, Halbwachs’a kıyasla daha mekansaldır. Rossi (2006)’ye göre, kent onu kullanan insanların kolektif belleğidir. Kente dair her parça, kentle birlikte belleğini de içine alırken, insanlar arasındaki sosyal ilişkiyi mekansal olarak göstermektedir. Kenti oluşturan mimariler, mekanları üzerinden üretilen sosyal ilişkilerle kent belleğine dahil olmakta, bu iletişim kentin tarihi içinde akarak zamanla onu biçimlendirmekte, tekrar meydana getirmektedir. Rossi, kolektif belleği kentin ayrılmaz bir parçası olarak görürken, kentin yaşayan bir organizma gibi canlı bir ‘öz’e sahip olduğunu düşünmektedir. Mekanlar yapıldıktan sonra zaman içerisinde orada bir ‘genius loci’ gelişmektedir. ‘Yerel tanrı’ olarak da adlandırdığı bu öz, başka kaynaklarda ‘kentin ruhu’ olarak bahsedilen kavramla da özdeşleşmektedir. Bu öz sayesinde, kenti yaşayan bir organizma gibi ‘canlı’ imgelerken kent ve mimarlığı belleğin öznesi olarak

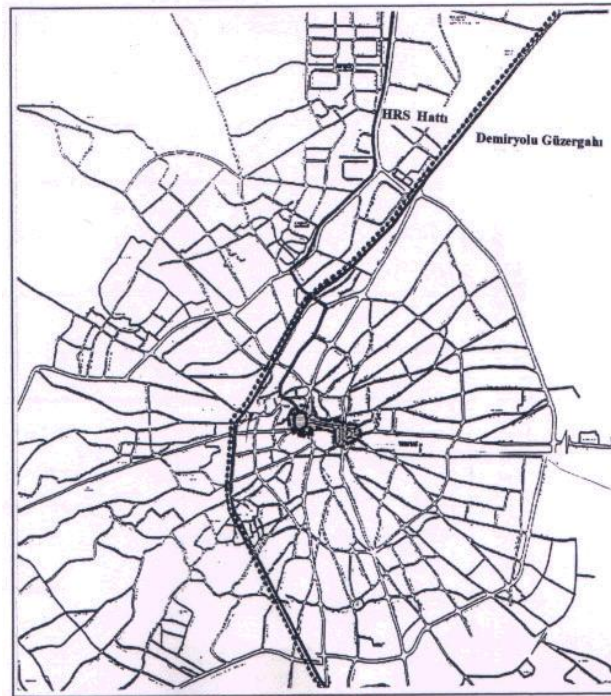
yorumlamıştır. Yerin, zaman içerisinde birikiminin, onun anlamını ve ruhunu oluşturduğunu iddia eden yaklaşımların, kent ve mimarlık üzerinden oluşan kolektif belleğin yanı sıra, kendisinin de bir belleği olduğunu göstermektedir (Rossi, 2006).

Kamusal alanın sosyal kullanımları üzerine yoğun araştırmaları olan Gehl, “Life Between Buildings: Using Public Space” adlı kitabında kamusal yaşamda insan odaklı düşüncelerini şöyle ifade etmektedir. “*Binaların içerisinde ve arasında sürdürülen bir yaşamın incelenmesi, mekânların ve binaların birbirine etkisinin incelenmesinden çok daha esaslı ve önemlidir.*” İnsanların kamusal alanda geçirilen zaman aralıklarında, nitelikli bir ortamda, birbirlerini görmeleri ve iletişim içinde olmaları sosyal etkileşimi arttırmaktadır (Gehl, 1987). Bu etkileşime imkan veren, insanlara hitap eden kalitede kamusal alanlarla mekan bellek ilişkisine olumlu yönde katkı sağlanabilir.

3. KONYA KENT MERKEZİ (ALAEDDİN MEVLANA AKSI)

Kent kurgusunun doğasında, sürekliliği sağlayan öğeler de olsa, kenti oluşturan tek tek öğeler değil, bir ilişkiler düzenidir. Kentin görsel yapısı yer ve yapıyla oluşur. Görsel veriler + işlev + Örgüt + simge bir kentsel modül oluştururlar. Ve bu modüller birleşerek kenti meydana getirirler. Bu kurgu zaman içinde oluşur ve daima değişir. Fakat insan doğumdan ölüme kadar nasıl aynı kimliği taşıyorsa, kentlerde ne kadar değişirlerse değişsinler toplumların bilincinde aynı kalırlar (Kuban, 2000). Bu durumun örneklerinden biri olan Konya, Anadolu’da kervan yolları üzerindeki konumu, coğrafi özellikleri ve Anadolu Selçuklu Devleti’nin başkenti olarak önemini uzun yıllar boyunca korumuş bir şehirdir. Konya “pay-i taht” olduğundan “Dârü’l- Mülk” ünvanıyla anılmış ve Anadolu’da Türk- İslâm kültür ve sanatının en önemli ana merkezlerinden biri olmuştur (Baykara, 2002). Konya’nın kentsel yerleşim nüvesi, Alaeddin tepesi olarak adlandırılan höyüktür (Avcı, 2016). Tarihi süreç içerisinde Konya, tek merkezli bir kent olarak gelişme göstermiştir. Kentin merkezi iş alanlarını, Alaeddin Tepesi ve çevresi oluşturmaktadır. Tarihi kent merkezi ise Alaeddin Tepesi ile Mevlana Külliyesi arasında, kentin en önemli ulaşım arteri olan Mevlana Caddesi’nin üzerinde ve ağırlıklı olarak güneyinde yer almaktadır. Alaeddin Tepesi ile Mevlana Külliyesi arasında yer alan tarihi kent merkezi, tarihi kimliğinin yanı sıra, halen merkez işlevlerinin yoğun olarak bir arada bulunduğu, kent içinde ulaşılabilirliği en yüksek olan alandır (Ter ve Özbek 2005) (Şekil 3.1).

Şekil 3.1. Konya Tarihi Kent Merkezi (Ter ve Özbek 2005).

3.1. Alanın Genel Özellikleri

Büyük bir kapalı havza olan Konya havzası kendi içinde hafif engebelerle daha küçük havzalara ayrılmıştır. İçlerinden en büyüğünün üzerinde bulunan Konya kenti, Meram çayının büyük birikinti konisi üzerine kurulmuştur. Merkez ilçe arazisi doğuda geniş ve dümdüz ovalardan ibaret hafif engebeleri olan bir platodur (Aru, 1998). Kent ortalama 1024 m. yüksekliğindedir. En yüksek noktası kent merkezindeki Alaeddin Tepesi (1080 m.), en alçak yeri ise Aslım Bataklığı (975 m.)'dir. Konya'nın konumsal ağırlığı, hem İç Anadolu'daki özel coğrafi niteliğinden hem de bölgesel ulaşım sisteminde düğüm noktası işlevinden kaynaklanmaktadır. Anadolu'nun merkezinde yer alan kent, doğu illerinin batı, güney ve kuzey bağlantısını sağlayan önemli kavşak noktalarından biri üzerinde bulunmaktadır. Kuzeyde Ankara, kuzeybatıda Afyon-İstanbul, doğuda Ereğli-Aksaray, güneyde Adana-Karaman, batıda Isparta-Antalya karayolu bağlantıları ile ülke genelinde güçlü bir ulaşım ilişkisine sahip olan kent, demiryolu hattı ile de Afyon, Eskişehir, İstanbul, Adana gibi önemli merkezlere bağlanmaktadır. Kent, Orta Anadolu topoğrafik şartlarının uygunluğu nedeniyle, en eski yol şebekesinin içinde yer almıştır. Osmanlılar zamanında Bursa'nın iktisadi bir merkez olarak nitelik kazanmasından sonra büyük önem taşıyan bu eski yol, Bursa'dan başlayıp Kütahya-Karahisar-Akşehir-Konya-Adana'dan geçerek Halep ve Şam'a uzanıyor, Konya'yı başta merkez İstanbul'a ve diğer Osmanlı şehirlerine bağlamaktadır. Ayrıca Suriye'den Anadolu'ya gelen bir başka ticaret yolu da Kayseri ve Aksaray üzerinden Konya'ya ulaşmaktadır. Bu önemli ticaret ağı içerisinde Konya, hemen her yönden gelen yolların geçtiği bir transit merkez konumundadır (Ter ve Özbek 2005).

Kentin, sosyo-kültürel açıdan önemli bir merkez niteliği kazanmasında, dini, siyasi ve ticari işlevlerin, tarihsel dönemlere göre değişen veya biriken ağırlıklarının önemli bir rolü vardır. Konya, binlerce yıldır var olan Orta Anadolu Bölgesinin köklü yerleşim birimlerinden biridir. Son yıllarda yapılan kazılardan M.Ö. 2000'lere dayanan yerleşmelerin izlerini taşıdığı bilinmektedir. Anadolu'nun doğu ve batı arasında köprü oluşturan konumu, yörede devamlı, değişen ve gelişen bir kültür sürecini de beraberinde getirmiştir. Kent merkezinde yer alan ve bir höyük olan Alaeddin Tepesi'nde 1944 yılında yapılan arkeolojik kazılarda çok sayıda Frig seramiklerine rastlanmıştır. Kentte birçoğu temel kazıları yapılırken ortaya çıkan buluntular, 2700 yıl önce başladığı varsayılan Frig iskanından sonra yerleşmenin devam ettiğini göstermektedir. Buradan Konya'nın Anadolu ile birlikte Romalıların eline geçmesiyle, Likonia bölgesinin Iconium adıyla

bilinen önemli bir şehir haline geldiği ortaya çıkmaktadır. M.Ö. 3. yy' dan beri Anadolu ticaretinde görülen canlılık, İstanbul'un Bizans'ın merkezi olmasının ardından bozulmaya başlamıştır. Batıda, Efesos'a yönelen ve üzerlerindeki şehirleri canlandıran yollar önemini tamamen kaybederek birer köy yolu haline gelirken, Konya, İstanbul'a giden yolların da üzerinde yer almasından dolayı önemini yitirmemiştir (Ter ve Özbek 2005).

Konya kent merkezinin genel özellikleri bu şekilde sıralanabilir.

- **Tarihi kent merkezi** Alaeddin Tepesi ile Mevlana Külliyesi aksının üzerinde ve ağırlıklı olarak güneyinde yer almaktadır.
- Kolları merkezden uzaklaştıkça **lineer** bir sistem oluşturan **ışınsal** yapı, ovada gelişmiş olup **karakteristik** özelliklere sahiptir (Aru, 1998).
- Kentin ışınsal yapı içerisinde **en önemli ulaşım** arteridir.
- Aks kamu kurum ve kuruluşları ile birlikte alışveriş işlevlerinin rahatça yapılabildiği **çekirdek merkez** haline gelmiştir.
- Aksın güneyinde bulunan geleneksel çarşı ve arastalar kentin **en eski ticaret** alanlarıdır. Halen el emeğine dayalı imalat ve satışın yapıldığı dükkanlar bu alandadır.
- Aks üzerinde yer alan hükümet konağı aksa **yönetmel merkez** niteliği kazandırmaktadır (Alkan, 1994).
- Bu alanda yer alan İplikçi cami, Şerafettin cami, Kapı cami, Aziziye cami ve Selimiye cami büyük cemaat toplama özellikleri ile sosyal devinime katkı sağlamaktadır.
- Kent merkezinin doğu yönünde gelişimine yön veren **Mevlana Külliyesi'nin** kent merkezine büyük katkısı bulunmaktadır.
- Mevlana'nın doğumunun 800'üncü yılının 2007 yılına rastlaması, bu nedenle 2007'nin 'Dünya Mevlana Yılı' olması için UNESCO'ya sunulan önerinin kabul edilmesiyle birlikte her yıl yurt dışından ve içinden binlerce insan Mevlana Külliyesi'ne akın etmektedir. Mevlana külliyesi kentsel alanın karakterini güçlendirirken Aksın canlılığına katkı sağlamaktadır.

Şekil 3.2. 2018 yılı, Alaeddin Mevlana aksı Alaeddin Tepesi'nden genel görünüm Kaynak: Ali Çağlar şahsi arşivinden

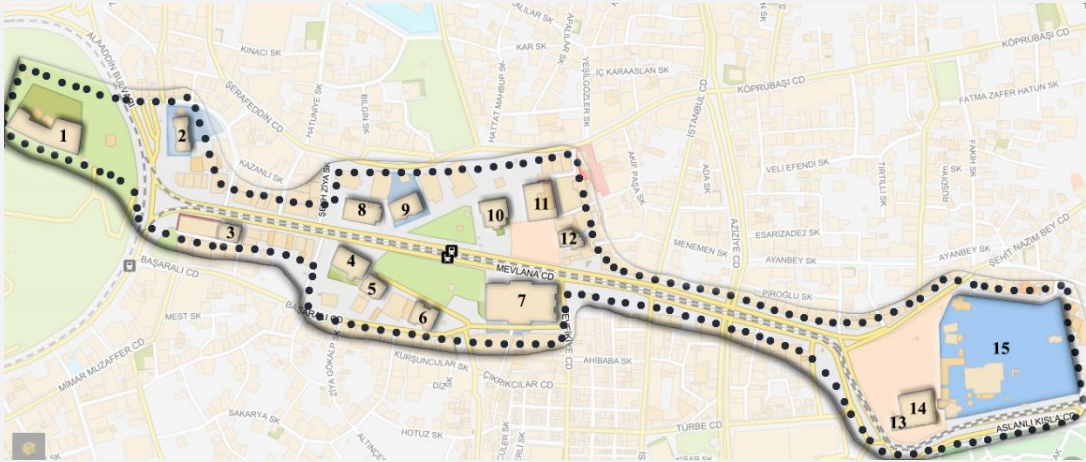
Şekil 3.3. 2018 yılı, Alaeddin Mevlana aksı Mevlana Külliyesi'nden genel görünüm Kaynak: Ali Çağlar şahsi arşivinden

Günümüze ait yukarıda yer alan fotoğraflar Mevlana Caddesi'nin, Alaeddin Tepesi'nden ve Mevlana Külliyesi'nden görünümünün daha iyi algılanması amacıyla havadan drone ile oluşturulmuştur (Şekil 3.2) (Şekil 3.3).

Mevlana Caddesi batı yönünde, Alaeddin Tepesi ve Alaeddin Bulvarı'ndan başlayarak, doğu yönünde, Ş. Nazım Bey Caddesi kavşağı ve Selimiye Cami- Mevlana Külliyesi meydanına kadar uzanmaktadır. Ortalama 40 metre genişliğinde, 800 metre uzunluğundadır. Şehrin tarihi merkezinde, Şems, Kürkcü, Şeref Şirin, Şükran, Pürçüklü, Babu Aksaray ve Civar Mahalleleri olmak üzere yedi mahallenin sınırı içerisinde yer almaktadır (Koçak, 2014) (Şekil 3.4).

Alaeddin Mevlana aksı kuş bakışı görünüm (Google Earth Pro)

Alaeddin Mevlana aksı

1. Alaeddin Cami	6. PTT Binası	11. Vakıf İşhanı
2. Gazi Mustafa Kemal İ.Ö.O	7. Hükümet Konağı	12. Eski Osmanlı Bankası
3. Tekel Binası	8. Merkez Bankası	13. Yusuf Ağa Kütüphanesi
4. İplikçi Cami	9. Sanayi Mektebi	14. Selimiye Cami
5. Ziraat Bankası	10. Şerafettin Cami	15. Mevlana Külliyesi

Şekil 3.4. Aks üzerinde bulunan kamusal yapılar.

3.2. Alanın Tarihsel Gelişimi

Konya ve çevresi Kalkolitik ve Tunç Çağları ile Hitit, Frig, Roma, Bizans, Selçuklu, Osmanlı ve Cumhuriyet Dönemlerine ait muhtelif kültür ve sanat eserlerine sahip tarihî bir şehirdir. Konya geçmişte, İkonium, Kawania ve Coine, Coyne gibi çeşitli isimlerle adlandırılmıştır. İki asırdan fazla Türkiye Selçukluları Devleti'ne ve bir süre de Karamanoğlu'na başkentlik yapmıştır. Selçuklu Döneminde Konya, İslâm dünyasının en önemli ilim, irfan ve kültür merkezlerinden birisi olarak dikkat çekmiştir. Osmanlı Döneminde de bu önemini kaybetmemiştir. Fakat son yüz - yüz yirmi yıl içerisinde tarihî doku tamamen yok edilerek büyük değişim yaşamıştır. Bu değişim zamanın tahribatıyla değil, insan eliyle kazma kürek kullanılarak yapılmıştır. Yöneticilerin bilgisizliğinin ve duyarsızlığının sebep olduğu bu talihsiz durum Konya kenti için çok büyük bir kayıp olmuştur. Konya, Selçuklu ve Osmanlı mimari sanatının değerli yapılarıyla birlikte eski görkeminde, tarihî bir şehir olma özelliğini de kaybetmiştir (Uz, 2010).

Selçuklu dönemi şehirlerinin fiziksel düzenleri, Türklerin İç Asya'daki şehir ve kale gelenekleri ile Anadolu sahasındaki şehir gelenekleriyle yakından ilgilidir. Şehir, bir sur ile çevrilidir, dolayısıyla sur, şehrin fizikî alanını belirleyen en önemli etkidir. XI. yüzyıl sonlarında başlayan bu yeni düzenin sonraki yüzyıllarda da devam etmesi, surların bir koruma yöntemi olarak sadece geçmişte değil Selçuklu döneminden sonrada varlığını sürdürdüğünün bir göstergesidir. Konya'da Alaeddin Keykubad döneminde inşa edilen surlar, enine boyuna büyümüş "bir günlük yol mesafesinde" yaklaşık 7,5 km. ve 140'a yakın kulesinin olduğu bilinmektedir (Baykara, 1985).

Şehrin veya kalenin uzak savunma mekanizması olarak derbent, karakol ve ribatlardan söz edilebilir. Kalenin yakınına ilgilendiren diğer unsurlar ise, önleme duvarları ve hendeklerdir. Şehirlerde burçlar da savunmanın esas unsurudur. Son savunma yeri olan iç kale Selçuklu döneminde "Ahmedek" adını almıştır. Roma ve devamı olan Bizans şehirlerinde iç kale yalçın bir tepe üzerinde iken, Konya'da düz bir alandadır. Surların iç düzeninde kalenin dışında, şehrin idare merkezi olan saray ve yerleşim yerleri bulunmaktadır. Selçuklu şehirlerinin en küçük birimi mahalle olmakla birlikte, mahallenin temel birimi de genellikle mahallelere ismini veren mescitlerdir. Camiler bir başka ifade ile Mescid-i Cuma ise, şehrin Müslüman halkının bir araya geldiği önemli bir sosyal merkezdir. Şehrin en önemli sosyal kurumlarından bir diğeri ise, o dönemde muhtemelen Gök-meydan olarak anılan ve şehir halkının bütününe ilgilendiren faaliyetlerin yapıldığı meydanlardır (Baykara, 2006).

Şekil 3.5. 1826 yılı Leon De Laborde Gravürü Dış Surlar ve Kapılar (Avcı, 2016).

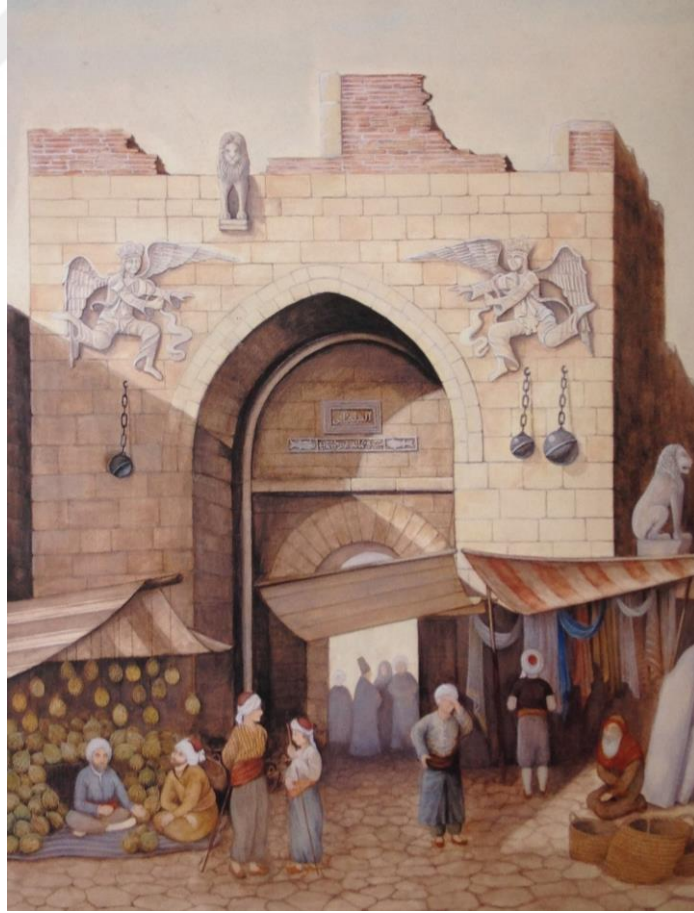
1826 yılında Konya'ya gelen, Fransız Arkeolog Leon de Laborde tarafından çizilen gravürde, kapılar ve yıkıntı halinde bulunan dış surlar dikkat çekmektedir (Avcı, 2016) (Şekil 3.5). 19.yüzyılın sonlarında surların taşları sökülerek, kamu yapıları ve özel yapıların inşaatında kullanılarak, tamamen ortadan kalkmıştır. Surların taşlarının kullanıldığı kamu yapıları Kapı Cami ve Hükümet Konağıdır. Bugün, inşaat temeli kazı çalışmaları sırasında ortaya çıkan sur kalıntıları binaların bodrumlarında muhafaza edilmektedir (Karpuz, 2012). Konya'da Selçuklu deyince, ilk akla gelen yapılardan olabilecek surlar ve muhteşem kale kapıları artık sadece Laborde'nin gravürlerinde yer almaktadır (Şekil 3.5).

Şehre gelen yolların giriş noktalarının sur kapıları olması kapıların çevresini birer sanat ve ticaret bölgesi haline getirmiş ve açılan dükkânlar ile buralarda çarşılar oluşmuştur. Şehre gelen yolların bağlandığı bu sur kapıları, şehir içi yol sisteminin oluşumunda ve camii, mescit, zaviye, imaret, bedesten, han, hamam gibi dini ve sosyal nitelikli yapıların inşasında önemli rol oynamıştır (Ter ve Özbek 2005).

Kentin yerleşim alanını çepeçevre kuşatan dış surların, 12 kapısından birisi de, doğuya açılan bu aks dan geçen, Aksaray kapısıdır (Şekil 3.6). Taç kapılarda Selçuklu estetik ve sanat beğenisi yansıtan melek, aslan, fil, çift başlı kartal vb. birçok figürlü süslemenin bir kısmı ince minare medresesinde, geriye kalan bölümü de çeşitli müzelerde sergilenmektedir (Boran, 2014). Bu süslemelerden melek, aslan ve balık figürleri, Kale kapılarının en büyüğü olan Larende kapısının gravüründen esinlenerek yapılan minyatür çalışmasında, kapı yüzeyinde ve kitabesinde görülmektedir (Şekil 3.7).

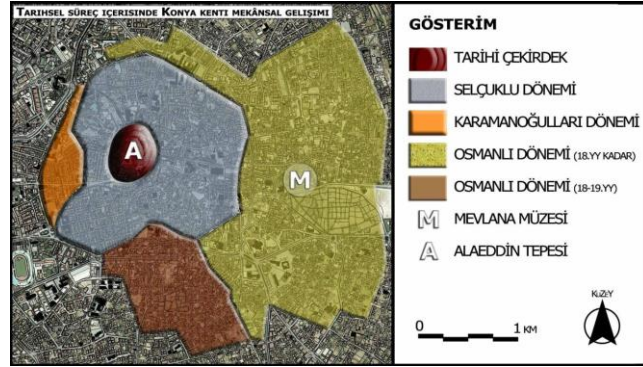
Şekil 3. 6. Konya'nın iç ve dış kale surları (Boran, 2014).

Şekil 3.7. Konya Kalesi'nin Larende kapısının bir gravürden esinlenerek minyatür üslubunda yorumlanması. Çalışma: Filiz Bengi (Sarı, Mesara, Kurt, 2008).

Alaeddin Tepesi ve tepenin güneyi, bir Roma koloni kenti olan Konya'nın (İkonion) ilk yerleşim alanı olmuştur. Günümüzde halen Çarşı bölgesinde bu dönemin özellikleri görülmektedir (Tanyeli, 1987). Bizans döneminde Konya, temelde askerî ve dinî gereksinimlere dönük olarak organize edilmiş, Bizans ulaşım sisteminin önemli kavşak noktasında bulunan, hac yolculuklarında konaklama merkezi olarak hizmet vermiş ve sahip olduğu pazarla bölgesel bir merkez işlevi gören, başpiskoposların ikamet ettiği bir şehir olmuştur (Ostrogorsky, 1995). Bizans döneminde de özellikle Alaeddin Tepesi ve güneyindeki alanlar yaşam alanı olmuştur. 1155 yılında iç kalenin içinde Alaeddin Tepesi'nde inşa edilen ve Selçuklular tarafından Konya'da yaptırılan ilk Ulu Cami konumundaki Alaeddin Camisi ile başlayan imar faaliyetleri 13. yüzyıl boyunca hızla ilerlemiş ve çok sayıda dinî, sosyal ve ticarî yapı inşa edilmiştir. Selçuklu dinî yapıları içinde mescitler de önemli bir grubu meydana getirmektedir. Bununla birlikte medreseler, şifahane ve zaviyeler, ticarî yapılar da bu gruba eklenebilir (Baykara, 2002). 13.yüzyıl'da kentin yerleşme dokusu yine Alaeddin Tepesi çevresinde yoğunlaşmıştır. Osmanlı döneminde kentin gelişimi, 15. ve 18. yüzyıllar arasında Alaeddin Tepesi doğusuna, 18. ve 19. yüzyıllar arasında ise Alaeddin Tepesi'nin güney ve güneydoğusuna doğru olmuştur. Bu dönemde Kent; ticari, sosyal ve kültürel işlevli üç odak noktası etrafında gelişmiştir. İlk odak noktası Bedesten, İplikçi Camisi ve Şerafettin Camisinin oluşturduğu merkez, ikinci odak noktası kuzeydoğuda İbrahim Bey İmareti ve Hanı, Unkapanı ve Karatay Medresesinin oluşturduğu merkez ve son olarak da güneydoğuda Mevlana Dergâhı, Sultan Selim Camisi ve Kiremitli Hanın oluşturduğu odak noktasıdır (Uysal, 2010). Sanatsal ve ticari faaliyetler ile sosyal ve dinsel işlevlerin entegrasyonu sonucunda büyük cemaat toplayan camiler de bu kesimde yer almıştır (Ergenç, 1995). Bu bölgede yer alan İplikçi Cami, Şerafettin Cami, Kapı Cami ve Aziziye Cami'nin ticaret alanlarının içinde bulunması, kentsel alana toplumsal devinim açısından katkı sağlamıştır. Osmanlı döneminde kent merkezinin bu yönde gelişmesinin nedenleri Yavuz Sultan Selim tarafından Alaeddin Tepesi'nin doğusuna suyun getirilmesi ve kentsel alana katkısının yadsınamayacağı Mevlana Külliyesi'nin doğuda olmasıdır (Alkan, 1982). Mevlana soyundan gelen çelebilerin, Mevlana Külliyesi'nin kuzey ve doğusunda yerleştiği Çelebi mahallesi, kentin en elit yerleşim bölgesi haline gelmiştir (Bildirici, 1994). Kentin fiziki yapısını etkileyen önemli olaylardan birisi de Konya çarşısı içinde bedesten bölgesinde, 1867 yılında başlayıp üç gün süren yangın olmuştur (Konyalı, 1964). Yangının ardından kentte uzun zaman süren imar faaliyetleri görülmüştür. Bu

faaliyetler, 1898-1902 yılında ivme alarak, kent merkezinde birbirini dik kesen cadde ve sokaklar açılmıştır (Ter ve Özbek 2005). Yenice (2011) Tarihsel süreç içinde Konya kentinin mekânsal gelişimini aşağıdaki şekilde ifade etmiştir (şekil 3.8).

Şekil 3.8. Tarihsel süreç içerisinde Konya kenti mekânsal gelişimi (Yenice, 2011).

Alaeddin tepesi üzerine yeni bina yapılmaması, mevcut binaların zamanla kaldırılması, tepenin ağaçlandırılıp ağaçlandırılmaması konuları zamanında çok tartışılmıştır. Bundan yaklaşık bir asır kadar önce Mimar Kemalettin Bey yazdığı bir makalesinde, *“Tepeyi bir bahçe haline ifrağ etmek veya ağaç dikmek meselesine gelince: Böyle bir saha-i tarihiyeyi çiçekler ve ağaçlarla park veya bahçe haline getirmek tarihe karşı hörmetsizlik ilan etmek demektir. Sair memleketlerde Kahire’de, İskenderiye’de, Atina ve Roma’daki asâr-ı bakiye, hali aslileriyle çıplak bir halde bırakılmışlardır. Çünkü böyle asar bizzat kıymetlidir. Onları çiçeklerle tezyin etmek, kendi kıymetlerini takdir etmemeye delâlet eder. Esasen bu gibi kıymetli yerler bir tenezzüh yeri değil, tarih ilminin en çok istifade ettiği bir tetebbu yeri, en faydalı bir dershanedir.”* şeklinde fikirlerini beyan etmiştir (Uz, Doğan 2010).

Şekil 3.9. 1872 yılı, Alaeddin cami, sol arka planda Eflatun Saatli Mescidi (Uz, Doğan, 2010)

1872 yılı, Alaeddin Tepesi'ne ait yukarıdaki fotoğrafta, sol arka planda 1921 yılında yıktırılan Eflatun Saatli Mescidi, sağda ise Alaeddin Cami bulunmaktadır. Alaeddin cami şuan restorasyon aşamasındadır. Fotoğrafta Alaeddin Tepesi eteklerinde yer alan düz damlı yapılardan hiçbiri günümüze ulaşamamıştır (Şekil 3.9). Aşağıda yer alan 2018 yılına ait hava fotoğrafından, yapıların yerlerinin günümüzde yol, yeşil alan ve çay bahçesi olarak düzenlendiği görülmektedir (Şekil 3.10).

Şekil 3.10. 2018 yılı, Alaeddin cami Kaynak: Ali Çağlar şahsi arşivinden

1910'lu yıllar Eflatun Mescidi Kaynak: Yaşar barışık arşivinden

Bizans döneminde kilise olarak inşa edilen yapı Alaeddin tepesi üzerinde yer almaktadır. Moloz taş ve tuğladan inşa edilen yapı, masif görümlü kapalı, sert bir kitle teşkil etmektedir (Yıldırım, 2016). Selçuklular ve Osmanlılar döneminde işlevi değişerek mescit olarak kullanılmıştır.1872 yılında saat kulesi haline getirilmiştir.1921 yılında belediye tarafından yıkılmıştır (Karpuz, 1996).

1930 yılları, Alaeddin Gazinosu ve Çay bahçesi Kaynak: Yaşar barışık arşivinden

1930 yılları, Alaeddin tepesinde bulunan Eflatun mescit yerine yapılan Alaeddin Gazinosu ve Çay bahçesi

Şekil 3.11. Eflatun Mescidi

Şekil 3.12. Eflatun Mescidi ve Saat Kulesi minyatür Çalışan: Gaye Özen (Sarı, Mesara, Kurt, 2008).

Şekil 3.13. Eflatun Mescidi ve Saat Kulesi 3D modelleme çalışması (Url 1)

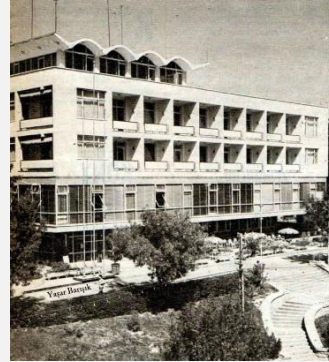

Şekil 3.14. Eski Ordu Evi, Halk Evi, Tiyatro Sinema Binası Kaynak: Yaşar barışık arşivinden

Alaeddin tepesi üzerinde bulunan, Tiyatro Sinema Binası, Halk Evi ve Eski Ordu Evi üç yapı da günümüzde mevcut değildir. Tiyatro Sinema Binası Alaeddin Tepesi'nin kuzey eteklerinde konumlanmıştır. Rum Mektebi'nin tatbikat sahnesi olarak yapılan bina, sonradan işlevi değiştirilerek, içerisinde localar olan, tiyatro haline getirilmiştir. 1960 yılında yanıncaya kadar Belediye Sineması olarak kullanılmıştır (Uz, Doğan, 2010) (Şekil 3.14).

Eski Ordu Evi (Uz, Doğan 2010).

Ordu Evi Kaynak: Yaşar barışık arşivinden

İlk Orduevi Binası, 1927 yılında Maliye Hazinesine ait Kilise Sokak'ı üzerinde, eski bir kilise arsası üzerine, 5. Kolordu adına 9 oda, 1 salon, 2 koridor, 1 bodrum ve avluyu havi birimleriyle, Fahrettin Paşa tarafından Askeri Kütüphane olarak inşa edilmiştir. Bina, 9. ve 10. parseller birleştirilerek 11 parsel numarasıyla 25.5.1932 tarihinde hazine adına kaydedilmiştir. Daha sonra kütüphane yıkılıncaya kadar bu bina, orduevi binası olarak kullanılmıştır. Kütüphane olarak yapılan bina, 1960 yılında Cemal Tural Paşa zamanında yıkılarak yerine sağdaki fotoğrafta yer alan Ordu Evi inşa edilmiştir (Uz, Doğan 2010).

Şekil 3.15. Ordu Evi

Şekil 3.16. Tiyatro Sinema Salonu (Uz, Doğan, 2010).

Günümüzde mevcut olmayan yapı Alaeddin Tepesinin kuzey eteklerinde, Rum Mektebinin tatbikat sahnesi olarak inşa edilmiştir. Daha sonra işlevi değiştirilerek tiyatro haline getirilmiştir. İçerisinde localar bulunan yapı yıkılıncaya kadar Belediye Sineması olarak kullanılmıştır (Uz, Doğan, 2010) (Şekil, 3.16).

Milli Kütüphane Kaynak: Yaşar barışık arşivinden

Vali Muammer Bey'in ilgi ve yardımlarıyla 1916'da Konya Türk Ocağı'nda "Milli Kütüphane" hizmete açılmıştır. Milli Kütüphane 'ye bina olarak önceleri Belediye Sarayı ve Tekel Binası'nın bulunduğu yöredeki "Rehber-i Hürriyet Okulu'nun küçük bir salonu ayrılmıştır. Yönetim bakımından 1919 yılında İl Özel İdare Müdürlüğüne bağlanarak Belediye Sarayı karşısındaki esnaf maarif evlerine taşınmıştır (Şahin, 2012).

Halkevi Binası (Uz, Doğan, 2010).

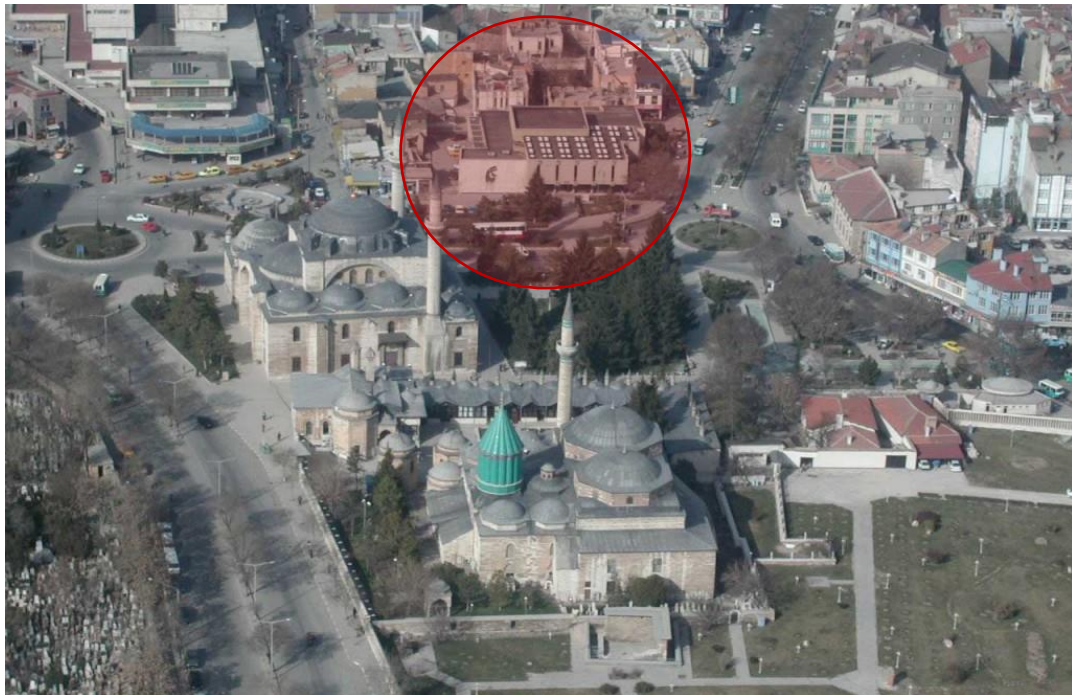
Konya Milli Kütüphanesi daha sonraları sırayla Vali İzzet Bey zamanında Hacı Hasan Camii'ne, oradan 1950 yılında Alaeddin Tepesi'ndeki şimdi yıkılmış olan eski Halkevi binasına, buradan da 1955 yılında Anıt Alanı'ndaki şuanda Devlet Tiyatro'su olarak kullanılan binaya taşınmıştır. Bu süreç içerisinde de Konya İl Halk Kütüphanesi'nin çekirdeği olmuştur. 1978 yılında ise Mevlana Tetkikleri Enstitüsü olarak yapılan binaya taşınmıştır. 2011 yılında Kültür Park'ta İnşa edilen binada hizmet vermeye başlamıştır (Şahin, 2012).

Şekil 3.17. Milli Kütüphane

Konya Mili Kütüphanesinin adı İl Halk Kütüphanesi olarak değiştirilmiştir. Günümüze kadar çok fazla bina değiştiren kütüphane, 2011 yılından beri Kültür Park'ta hizmet vermektedir (Şekil, 3.17) (Şekil, 3.18). Mevlana Tetkikleri Enstitüsü

	
<p>İl Halk Kütüphanesi (Url 2) (Mevlana Tetkikleri Ens.)</p>	<p>İl Halk Kütüphanesi (Kültür Park)</p>
<p>Kültür ve Turizm Bakanlığı ile Konya Büyükşehir Belediye Başkanlığı arasında 17.04.2009 tarihinde bir protokol yapılmıştır. Bu protokole göre; Mevlana alanındaki İl Halk Kütüphanesi binası Konya Büyükşehir Belediyesi'ne devredilerek Kültür Park içerisinde Konya Büyükşehir Belediyesi tarafından yeni bir kütüphane binası inşaatının yapılması ve mevcut kütüphane binası ile yeni binanın karşılıklı olarak tahsissen teslim edilmesi kararlaştırılmıştır (Şahin, 2014).</p>	<p>Kütüphane, 01.11.2011 tarihinde Valilik Makamının onayı ile Kültür Park'ta yeni yapılan bu binaya taşınmıştır. 28.11.2011 tarihinden itibaren de okuyucuya hizmet vermeye başlamıştır (Şahin, 2014).</p>

Şekil 3.18. İl Halk Kütüphanesi

Şekil 3.19. İl Halk Kütüphanesi (Mevlana Tetkikleri Enstitüsü) (Url 3)

Şekil 3.18. 1895 yılı, Bedesten ve çevresi (Uz, Doğan, 2010).

Karamanoğulları döneminde, Osmanlı-Karamanoğlu arasındaki mücadele Konya'ya büyük zarar verse de, o dönemde bilhassa, Karamanoğlu II Mehmet ve oğlu İbrahim Bey zamanında Karaman'da ve Konya'da birçok eserin inşasına devam edilip, şehrin imarı sürdürülmüştür. Önemli vakıf müesseseleri kurulmuştur. İbrahim Bey İmaret, Medresesi (Kazanlı Medrese) ve bir han (Kapan Hanı), günümüze kadar gelengelemeyen daha pek çok eser, o dönemde yapılmıştır. Fatih döneminde Konya Osmanlı devletinin hakimiyetine girmiştir. Fatih tarafından dönemin sadrazamı Mahmut Paşa'nın yerine getirilen Rum Mehmet Paşa, Karaman ve Konya'dan pek çok aileyi, sanatkar, inşaat ve çini ustasını İstanbul'a sürdürmüştür. Bu dönemde Acımasızca birçok olay sahnelenip, Konya ve Karaman çevresinde pek çok tarihi esere zarar verilmiştir (Uz, Doğan, 2010).

1895 Yılı'na ait yukarıdaki fotoğrafta Alaeddin bulvarından Hükümet meydanına kadar olan bölgede kamusal yapıların birçoğu bir arada görülmektedir. Halen varlığını sürdürenlerin yanında, Çoğu günümüze ulaşamayan İbrahim Bey İmaret, Kazanlı Medrese, İslamiye Medresesi, Eski Bedesten, Ziyaiye Medresesi, Şerafettin Cami, Ulvi Sultan Mescid ve Türbe'si, Hükümet Konağı vb. bu yapılar hakkında ilerleyen sayfalarda tablolar eşliğinde detaylı olarak bahsedilecektir (Şekil 3.18).

Şekil 3.19. 1914-15 yılları, Alaeddin'den Mevlana'ya bakış Kaynak: Yaşar Barışık arşivinden

Şehirde, Türbeönü'nden harekete başlayan atlı tramvayın İstanbul Caddesi'ni takip ederek Hükümet Meydanı'na çıktığı, Merkez Bankası'nın önündeki dar yoldan Arapoğlu Makas'ına, oradan da Zafer Meydanı ve Anıt Alanı'ndan tren İstasyonu'na ulaştığı güzergahtan başka cadde bulunmamaktadır. 1932 yılında atlı tramvayın kaldırılmasının ardından İş Bankası'nın önündeki Cumhuriyet Meydanı'ndan Hükümet Konağı'na doğru uzanan çift yönlü ilk önemli bulvar açılmıştır. Bunun sonucunda, Tekel Müdürlüğü'nün yerinde bulunan Milli Kütüphane, arkasında yer alan Nalıncı Medresesi, Muallimler Birliği, bitişiğinde bulunan Maarif Evleri ve Hayat Apartmanı'nın yerindeki kerpiç evler ile avluları kamulaştırılmıştır (Bülbül, 2010) (Şekil 3.20).

Şekil 3.20. 1920'li yıllar Mevlana Caddesi Kaynak: Yaşar Barışık arşivinden

1930'lu yıllarda cadde yeniden genişletilmiştir. İlk inşa edilen konak olan Maruni Yusuf Şar'a ait yapı, bir dönem Konya Belediyesi Hizmet Binası olarak kullanılmıştır. Gazi Mustafa Kemal İlköğretim Okulu'nun sağındaki yapı Muallimler birliğidir. Sonradan muallimler birliğinin yanına Maarif Evleri inşa edilmiştir. Maarif evlerinin bulunduğu yerde eskiden Ataiye medresesi bulunmaktadır (Odabaşı, 1998) (Şekil 3.20) (Şekil, 3.21).

Muallimler Birliği ve Maarif evleri (Bülbül, 2010).

1933 yılı Cumhuriyetin kuruluşunun 10. yılı kutlamaları Kaynak: Yaşar Barışık arşivinden

Muallimler Birliği ve bitişiğindeki ahşap balkonlu Maarif Evleri önceden, Alaeddin Caddesi'nin kuzeyinde, bugün Türkiye Finans, Kuveyt Türk, Albaraka Türk bankalarının yer aldığı alanda bulunmaktadır. Bu alan yıkılan Kazanlı Medrese'nin ön kısmı olarak da tanımlanmaktadır. (Bülbül, 2010).

Yusuf Şar'a ait olan eski Belediye Binası'nın yeri bugünkü İş Bankası'nın bulunduğu yer olarak tanımlanmaktadır. Yusuf Şar Konağı'ndan sonra İş Bankası da bir dönem Belediye Hizmet Binası Olarak kullanılmıştır.

Şekil 3.21. Muallimler Birliği, Maarif evleri ve Yusuf Şar Konağı

Şekil 3.22. 2018 yılı, Mevlana Caddesi

Şekil 3.23. 1930-32 yılları arasında Yerli Mallar Sergisi'nin açıldığı Gazi Mustafa Kemal İ.Ö.O ve yanındaki Muallimler Birliği (Uz, 2010).

1930-32 yıllarına ait yukarıdaki fotoğrafta solda Gazi Mustafa Kemal İ.Ö.O ve Muallimler Birliği yer almaktadır. Muallimler birliği ve bitişiğindeki maarif evlerinin yerinde bugün Türkiye Finans, Kuveyt Türk, Albaraka Türk bankaları ve işyerleri yer almaktadır (Şekil 3.23) (Şekil 3.24).

Şekil 3.24. 2018 yılı, Gazi Mustafa Kemal İ.Ö.O

Şekil 3.25. Kazanlı Medrese ve Çevresi (Odabaşı, 1998).

Gazi Mustafa Kemal İlköğretim Okulu'nun yerinde önceden İbrahim Bey İmaretî ve Külliyesi bulunmaktadır. Gazi Mustafa İlköğretim Okulu günümüze kadar birçok fonksiyon almış ve farklı isimlerle anılmıştır (Şekil, 3.26).

İbrahim Bey Külliyesi (Uz, 2009).

Gazi Mustafa Kemal İ.Ö.O

Karamanoğlu İbrahim Bey imaretî, Alaeddin Cami'nin doğu tarafında, Gazi Mustafa Kemal İlköğretim okulu ile İş bankası arasında geniş bir alanda yer almıştır. Bünyesinde mutfak, fırın, ahır, odunluk, ambar, Kazanlı Medrese, tabhane birimlerini barındırmıştır. Burada imaretten başka kapan hanı medresesi ile bir mescit de bulunmuştur. Vakfîyesinde Karatay medresesi öğrencileri ile Konyalı fakir ve gariplere yemek verildiği yazmaktadır (Küçükdağ, 2012).

Fonksiyon ve isim değişiklikleri

- Gazi Mustafa Kemal İlkokulu,
- 1998 yılından 2006 yılına kadar Gazi Mustafa Kemal Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi,
- Karatay İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü ve Halk Eğitim Merkezi olarak 2015 yılına kadar kullanılmıştır.
- Yapı 2015 yılından beri kullanılmamaktadır. Restorasyonu henüz tamamlanmıştır.

Şekil 3.26. Gazi Mustafa Kemal İ.Ö.O.

		
<p>1922 yılı, Muhaddis/ Muhaddiszade Medresesi Kaynak: Yaşar Barışık arşivinden</p>	<p>1925 yılı, Milli Kütüphane Kaynak: Yaşar Barışık arşivinden</p>	<p>Tekel Binası</p>
<p>Muhaddis diğer adıyla muhaddiszade Medresesi, Nalıncı medresesinin doğusunda, bugünkü Tekel binasının bulunduğu yerdedir. Medrese tahminen, Muhaddis Ahmet Efendi tarafından, 1832-1839 yıllarında yaptırılmıştır. On üç oda ve bir dershaneden oluşan Medresenin kuzey tarafı Alâeddin Caddesi'ne doğru uzanmaktadır. Osmanlı Dönemi Yüksek Öğretim Kurumudur. 1924 yılında yıkılmıştır (Uz, Doğan 2010).</p>	<p>1. Milli kütüphanedir. Kütüphane buradan hacı hasan camisine taşınmıştır (1934-1945). 2. Nalıncı Baba Türbesi ve Nizamiye Medresesidir. Tekel binasının bulunduğu yerdedir. 1928 yılında cadde genişletmek sebebi ile belediye tarafından yıkılmıştır.</p>	<p>Modern mimarlık anlayışıyla 1935 yılında tamamlanan yapı Tekel Genel Müdürlüğünün idare binası olarak kullanılmıştır. Mimar Nihat ve Tahir tuğ yapının mimarlarıdır. Betonarme karkas sistemiyle inşa edilen yapının duvar yüzeyleri sıvadır. Kütle kompozisyonu ile mimarlık tarihçilerinin "Ankara kübiği" dedikleri üslubu yansıtmaktadır (Bozkurt, 2015). Yapı Günümüzde kullanılmamaktadır.</p>

Şekil 3.27. Tekel Binası

Tekel binasının bulunduğu yerde önceden, Nalıncı Baba Türbesi ve Medresesi bulunmaktadır. 1928 yılında imar çalışmaları sebebiyle yıkılan yitip giden değerlerimizdir. Günümüzde hala mevcut olan Tekel Binası'nın herhangi bir işlevi yoktur, kullanılmamaktadır (Şekil 3.27).

Atatürk'ün 19 Şubat 1931 tarihinde yaptığı Konya gezisinde Başvekil İsmet İnönü'ye gönderdiği telgrafın, koruma etkinliklerine büyük hız kazandıran önemli bir belge olduğu bilinmektedir. Bu telgrafın ardından hemen kurulan komisyonun bakanlar kuruluna sunduğu raporda, anıtların bakım ve onarımlarının çeşitli yasal düzenlemelerle değişik kurumlara bırakıldığını, yeteri kadar ödenek olmadığını olsa bile bilimsel onarımların yapılamadığı belirtilmiştir. Ayrıca belediyelerin ve özel idarelerin, anıtların değeri ve korumanın önemine ilişkin yeterli bilgiye sahip olmadıkları için, yol açmak, eski eserin arsasını satmak gibi nedenlerle bunları yıkmak istediğini saptamıştır. Bu sorunların düzeltilmesi için sunulan öneriler arasında anıtların korunmasının merkezden yönetilmesi, anıtların tescil edilmesi, yeterli parasal kaynakların bulunması, koruma olgusunu insanlara anlatılması için yayınlar oluşturmak gibi hususlar yer almaktadır (Madran, Özgönül, 2005).

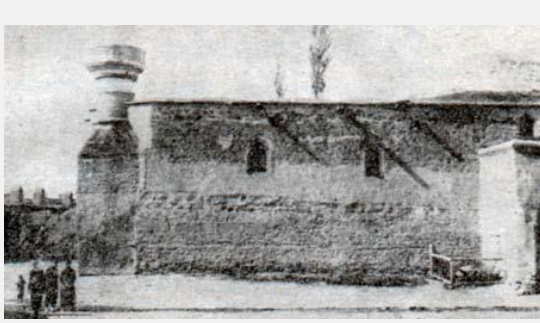

Şekil 3.28. 1940'lı yıllar, Alaeddin'den Mevlana caddesine bakış Kaynak: Yaşar Barışık arşivinden

Alâeddin caddesinin kuzeyinde bulunan bir sıra bina, 20. yüzyılın başından günümüze kadar en az dört kere yıkılarak yeniden yapılmıştır. Burası 1950'li yıllardan itibaren yarım asır içerisinde iki defa şekil değiştirmiştir, binalar yıkılarak yerlerine yeni binalar yapılmıştır. Şimdi bu binaların da yerinde yeni binalar inşa edilmiştir. Daha önce bu binaların yerinde, Maarif Evleri ile köşesinde Muallimler Birliği Binası bulunmaktadır (Uz, 2010). Maarif evleri ve Muallimler birliği sinemacı Tefik Ceylani' ye satılmıştır. Bu binalar yıkılarak yerine Şehir Lokali, Gençlerbirliği Kulübü, Turing Palas, Torunoğlu Büfesi ve Yeni Sinema yapılmıştır. Fotoğrafta sol köşede yer alan yapı yeni sinemadır. Günümüzde bu alanda finans kurumları ve iş yerleri bulunmaktadır (Koçak, 2014) (Şekil 3.28).

19.yy sonunda ve Cumhuriyet Dönemi'nde birçok vakıf kökenli yapı hatta mezarlıklar özel mülkiyete satılmış ve bu yapılar depo, atölye ve arsa olarak kullanılmıştır. Kültürel değerlere uygar bir kentli olarak yaklaşmak bugünkü Türk kültürünün, kent bağlamında erişemediği bir düzeydir (Kuban, 2000). Şehirciler günümüzdeki gelişmelerin herkes tarafından kabul gören iki özelliğini iyi değerlendirmektedir: Bugün insanlar, bir türlü sahip olamadıkları şehirlerin içinde kaybolup, bir topluluğa ait olmanın verdiği huzuru unutmuş bulunmaktadır. Sürekli artan konut ve trafik ihtiyacı baskısı altında olan şehrin organik gelişimi gün geçtikçe zorlaşmaktadır. Bir hayli fazla radikal müdahaleler, şehirlerin geçmişle bağlarının hızla çözülmesine ve buna bağlı olarak da, insanların çevreye dayalı tarihi kültürle ilişkilerinin yoksullaşmasına sebep olmaktadır (Kuban, 2016).

Cumhuriyetin ilk otuz yılında eski eserlerin yeni amaçlar doğrultusunda kullanılmaya başlandığı, çok bilinçli bir program dahilinde olmasa da, eski yapıların özellikle müze yapısı olarak kullanıldığı görülmektedir. Bunun sebepleri arasında yeni bina yapımına ayrılacak bütçe olmaması ve yasalar gereği işlevini yitirmiş medrese, zaviye vb. yapıların yeniden kullanımını sağlamak vardır (Madran, Özgönül, 2005). İplikçi Cami de Cumhuriyet Döneminde uzun bir süre taş eserler müzesi olarak kullanılmıştır (Şekil 3.29).

İplikçi (Altunba) Medresesi (Uz, Doğan, 2010).

II. Kılıç Arslan Dönemi'nde 593/1196 yılından önce Selçuklu'nun önemli devlet adamı ve kumandanlarından Şemseddin Altunba tarafından yaptırıldığı kabul edilmektedir Şemseddin Altunba Altun Apa (İplikçi) Medresesi, Konya'da Kürkçü Mahallesi'nde İplikçi Camii'nin arkasındadır. Konyalı 'ya göre İplikçi Medresesi Konya'da mevcut on bir darü'l hadisten birisidir. Konya'nın en eski medresesi olarak kabul edilir. Mutasarrıfı İplikçi Vakfı olan yapı, Konya'nın en eski medresesi olarak kabul edilmektedir.(Uz, Doğan, 2010).

İplikçi Cami

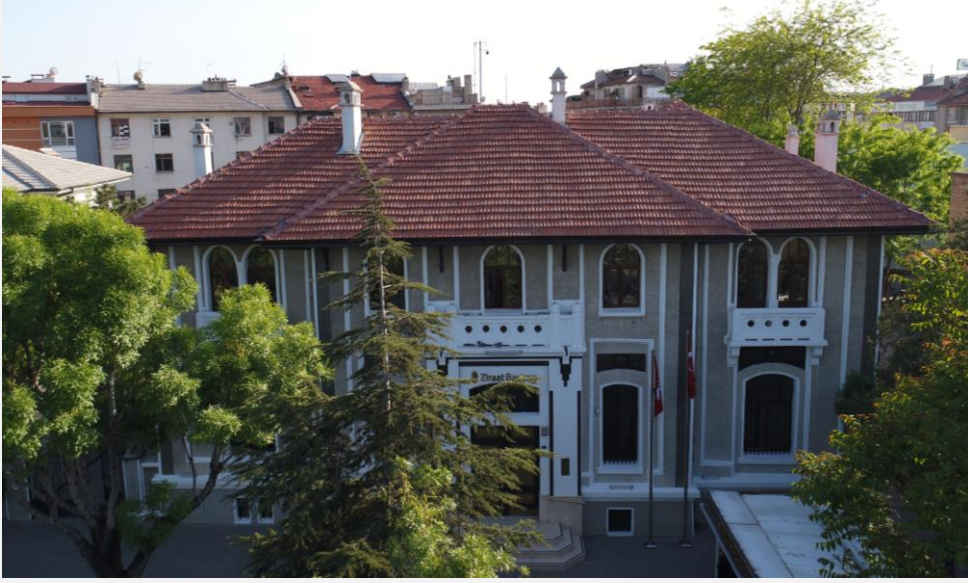
İplikçi Cami Kürkçü Mahallesi'nde, Mevlana Caddesi üzerinde konumlanmaktadır. Cami Önündeki yolun zamanla yükselmesi sebebiyle, yol kotundan iki metreye yakın aşağıda kalmıştır. Cami, 733/1332 yılında Hacı Ebubekir adında bir zat tarafından yapılan tamirle genişletilerek yeniden yapılmıştır. Cami o tarihten itibaren günümüze kadar pek çok kez tamir görmüştür. Cami, çevresinde bulunan İplikçi Çarşısından dolayı yaptırının adından ziyade halk arasında İplikçi Cami olarak anılmıştır. Cumhuriyet Dönemi'nde cami uzun bir süre **taş eserleri müzesi** olarak kullanılmıştır. 1950 yılından sonra yeniden ibadete açılmıştır (Uz, Doğan, 2010).

İplikçi (Altunba) Medresesinden günümüze kalan oda

Rivayete göre, bugün İplikçi Camii'nin arkasında ayakta kalan oda, Hz. Mevlâna'nın babası Sultanü'l Ulema Baha Veled'in Konya'ya geldiklerinde kaldıkları odadır. Kerpiç yapılı ve toprak damlı İplikçi Medresesi, Cumhuriyet döneminde medreselerin kapatılmasından sonra bakımsızlıktan yıkılarak yeri, arsa haline gelmiştir. Bugün yerinde Meram Müftülüğü binasının bir bölümü ile şadırvan bulunmaktadır (Uz, Doğan, 2010).

Şekil 3.29. İplikçi cami

2018 yılı, Ziraat Bankası Kaynak: Ali Çağlar şahsi arşivinden

Yağmuroğlu Medresesi Şeyh Mehmet Efendi adında bir zat tarafından 1756 yılında yaptırılmıştır. Medrese 21 oda, bir dersane ve bir mescitten ibarettir. Medresenin yerinin, eski Kalecik Mahallesi ile Kürkçü Mahallesi'nin birleştiği yerde bulunması dolayısıyla, bazı eserlerde Kalecik, bazı eserlerde de Kürkçü Mahallesi'nde gösterilmiştir. 1909 yılında her iki mahalle de Şükran Mahallesi ile birleştirilmiştir. Medresenin çevresinde küçük bir de kabristan bulunmaktadır. Ziraat Bankası ile İplikçi Cami arasında bulunan Selçuklu Dönemi şeyhlerinden Şeyh Veli Sultan'a ait olduğu söylenen kabir de sonradan kaldırılmıştır. Medrese, 1923 yılında yerine Bugün kü Ziraat Bankası Merkez binası yaptırılmak üzere yıktırılmıştır (Uz, Doğan, 2010).

I. Ulusal Mimarlık Dönemi eseri olan Ziraat Bankası kayalı park meydanı içerisinde yer almaktadır. Mimarı bilinmeyen yapı 1926 yılında tamamlanmıştır. Yığma kâgir tekniğinde inşa edilmiştir. Cephesi sıva üstü boya ve taraklı mozaikle kaplıdır. Yapının yerinde önceden **Yağmuroğlu Medresesi** bulunmaktadır (Bozkurt, 2015).

Şekil 3.30. Ziraat Bankası

I. Ulusal Mimarlık Dönemi eseri olan Ziraat Bankası'nın yerinde önceden, 1923 yılında yıktırılan, Yağmuroğlu Medresesi yer almaktadır (Şekil 3.30).

Hükümet Binası'nın güneyinde bulunan Jandarma Binası, döneminde Konya'daki askeri binaların önde gelenlerinden birisidir. Jandarma Binası, 1867 Çarşı yangınından dört yıl sonra, 1871 yılında Konya Valisi Sadrazam Esat Paşa tarafından inşa ettirilmiştir. Günümüzde yerinde merkez çarşısı bulunmaktadır (Uz, Doğan, 2017) (Şekil, 3.31).

Jandarma Binası Hükümet Konağı'nın güneyinde (Uz, Doğan, 2017).

1. Hükümet Konağı
2. Jandarma Binası, 1871 yılında inşa edilmiştir.
3. PTT Binası
4. Kayalı Park

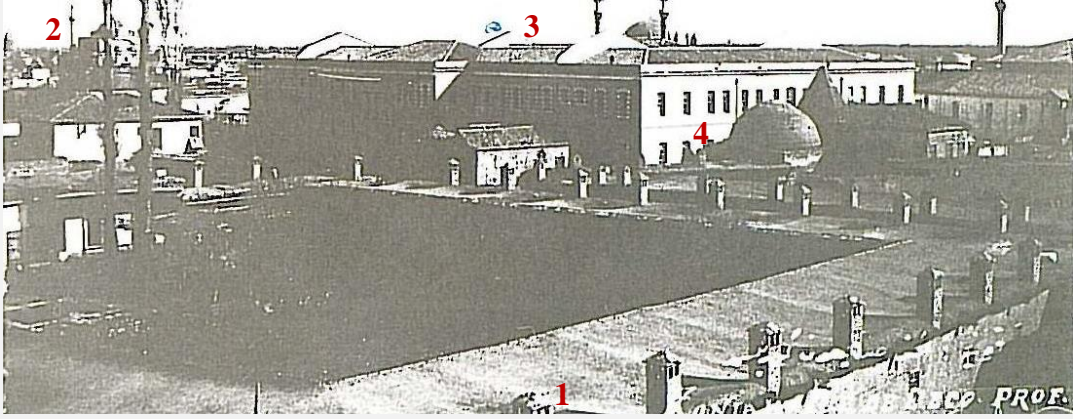

2017 yılı, Merkez Çarşısı Hükümet binasının güneyinde (Uz, Doğan, 2017).

1. Hükümet Konağı
2. Jandarma binasının yerine yapılan **Merkez Çarşısı**'dır.

Şekil 3.31. Hükümet Konağı ve Çevresi

Aşağıdaki 19. Yüzyıla ait fotoğrafta yer alan yapılar, Hükümet Konağı'nın batısında bulunan, Ulvi Sultan Mescit ve Türbesi, Şerafettin Cami'nin yanında bulunan avlulu yapıyla Ziyaiye medresesi, günümüzde mevcut değildir. Bugün Sarraflar pasajı olarak kullanılan iki katlı bina, **ilk Belediye** binasıdır (Şekil 3.32).

19.Yüzyıl sonları Hükümet binası ve çevresi (Karpuz,1996).

1. Büyük avlulu yapı **Ziyaiye Medresesidir**. 1813 yılında, Konya müftüsü Esenlerizade Seyid Abdurrahman tarafından yaptırılmıştır.1924 yılında yıkılmıştır.
2. Şerafettin **camii**
3. **Hükümet Konağı**
4. Hükümet Konağının batısında yer alan kubbe ve külahlı yapı **Ulvi Sultan Mescit ve Türbesidir** (Odabaşı,1998).

Hükümet Konağı ve eski belediye (Karpuz,1996).

1. Bugün Sarraflar pasajı olarak kullanılan iki katlı bina **ilk Belediye binasıdır**.
2. Bugün Akbank ve Saray çarşısının bulunduğu bina eski **Dedeler hamdır**.
3. **Hükümet Konağı** yapımına Konya Valisi Sait Paşa tarafından başlanmış (1883), Vali Sururi Paşa tarafından bitirilmiştir (1887).
4. Hükümet alanının ortasındaki **şadırvan** bugün mevcut değildir.

Şekil 3.32. Hükümet Konağı ve Çevresi

Bu alanda, biri Hükümet Konağı'nın batı bitişiğinde Ulvî Sultan Mescidi ve Türbesi, diğeri PTT binasının karşısında, Kayalı Park'ın olduğu yerde olmak üzere iki mescit bulunmaktadır. Günümüzde mevcut Hacı Hasan Cami'nin batı tarafında ise Fethiye ve Karahafız Medreseleri yer almıştır. Zamanında tamamen tarihi bir bölge olan alandan günümüze Medrese, Mescid ve türbeden hiçbirisi kalmamıştır (Uz, Doğan, 2010).

1924 yılında Hükümet Meydan'ını genişletmek sebebiyle yıkılan, Ulvi Sultan Mescid ve Türbe'sinin,2015 yılında hükümet konağı yanında yapılan kazı çalışmaları sonucu ortaya çıkan temel kalıntıları üzerinden, bu yıl Restorasyon çalışmalarına başlanmıştır (Şekil 3.33).

Ulvi Sultan Mescidi ve Türbesi (Uz, Doğan, 2010)

Hükümet konağının batı bitişiğinde yer alan yapı 13.yy sonlarında inşa edilmiştir. 1924 yılında meydan genişletmek sebebiyle belediye tarafından yıktırılmıştır. Selçuklu dönemi eseri olan mescid kare planlı, kubbeli ve tuğla ile yapılmıştır. Mihrabı İnce minareli medresede sergilenmektedir. Mescide güneyden bitişik olan türbe, kare alt yapı üzerinde sekizgen planlıdır ve piramidal bir külaha sahiptir (Envanter, 2010).

2018 yılı, Ulvi Sultan Mescidi ve Türbesi Kaynak: Ali Çağlar şahsi arşivinden

Şekil 3.33. Ulvi Sultan Mescidi ve Türbesi

Merkez Bankası'nın yerinde önceden İslamiye Medresesi yer almaktadır (Şekil 3.34). Günümüze kadar birçok fonksiyon ve isim değişikliğine sahip Sanayi Mektebi'nin yerinde de önceden Eski Bedesten yer almaktadır (Şekil 3.35).

Şekil 3.34. Merkez Bankası

Şekil 3.35. Zabıta Dairesi Başkanlığı

1918 yılı, Şerafettin Cami Kaynak: Yaşar barışık arşivinden

2018 yılı, Şerafettin Cami Kaynak: Ali Çağlar şahsi arşivinden

Klasik dönem Osmanlı eserinin 17.yüzyılın başlarında yapıldığı düşünülmektedir. Yapının cephesinde kesme taş, moloz taş, tuğla ve taş ile yapılan almaşık duvar örgüsü görülmektedir. Batı ve güney cephede duvar örgüsü içine yerleştirilmiş çinilere rastlanmaktadır.1924 yılında, Selçuklu dönemine ait güney cepheye bitişik olan kümbet meydan düzenleme çalışmaları sırasında yıkılmıştır (Baş, 2006).

Meydan düzenleme çalışmaları sırasında yıkılan kümbet vakıflar genel müdürlüğü tarafından yeniden yaptırılmıştır.

Şekil 3.36. Şerafettin Cami

13.yy yapılan ilk cami, Osmanlı döneminde yeniden yapılmıştır. Selçuklu Dönemine ait güney cepheye bitişik olan kümbet, meydan düzenleme çalışmaları sırasında yeşil alan elde etmek için yıkılmıştır (Karpuz, 1996). Daha sonra vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından tekrar yaptırılmıştır (Şekil 3.36).

1959 yılları Konya Üzüm Pazarı Kaynak: Yaşar Barışık arşivinden

Eskiden Türbe önü Caddesi üzerinde, Mevlana çarşısı ve yeraltı otoparkının olduğu yerde **Mollaoğlu Medresesi** yer almaktadır. Medrese fonksiyonunu yitirdikten sonra yıkılmış yerine ufak dükkanlar ve üzüm pazarı adında pazar yeri açılmıştır. Üzüm pazarı bu ufak dükkanların arkasındaki boşlukta tanımlanmaktadır. Sonra bu dükkanlar da yıkılarak yerine katlı otopark yapılmıştır (Karpuz, 1996).

Üzüm pazarının yanındaki mağazalar (Karpuz, 1996).

Yakın köyler ve bağlardan küfelerle getirilen yaş üzümlemlerle, çuvallar içinde kurutulmuş üzümlerin burada alınıp satılıyor olmasından dolayı Üzüm pazarı ismini almıştır (Bülbül, 2008).

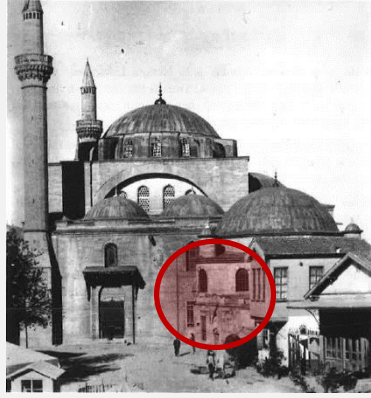

2018 yılı, Mevlana çarşısı

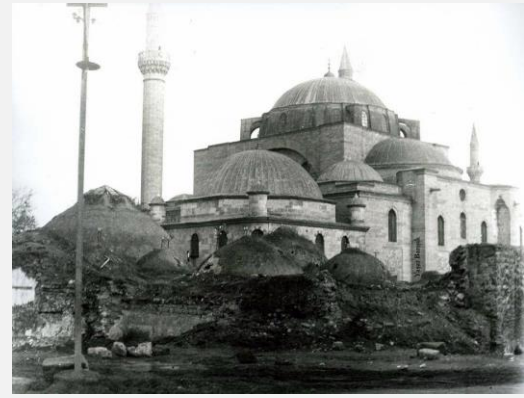
Soldaki yapı Mevlana çarşısı ve yeraltı otoparkıdır.

Şekil 3.37. Konya Üzüm Pazarı

“Bir mimari anıt artık yapıldığı amaca hizmet edemiyorsa, korunması pratik bir gereklilik olmaktan çıkar, kültürel bir görev haline gelir. Bu konuya verilen önem gelecek kuşakların kültürel olgunluğuna ve kültürel miraslarını koruma konusunda duyacakları ivediliğe dayanacaktır.” (Gazzola, 1969). Tanınmış İtalyan koruma uzmanı piero Gazzola'nın da ifade ettiği gibi, anıtın işlevi günümüz koşullarına cevap vermese de korunması gerekmektedir. Mollaoğlu medresesi de aksta yer alan diğer birçok medrese gibi, yıkıldığı dönemin koruma bilinçsizliği sonucu yok olup gitmiştir (Şekil 3.37).

1940'lı yıllar Sultan Selim Muvakkithanesi (Odabaşı, 1998).

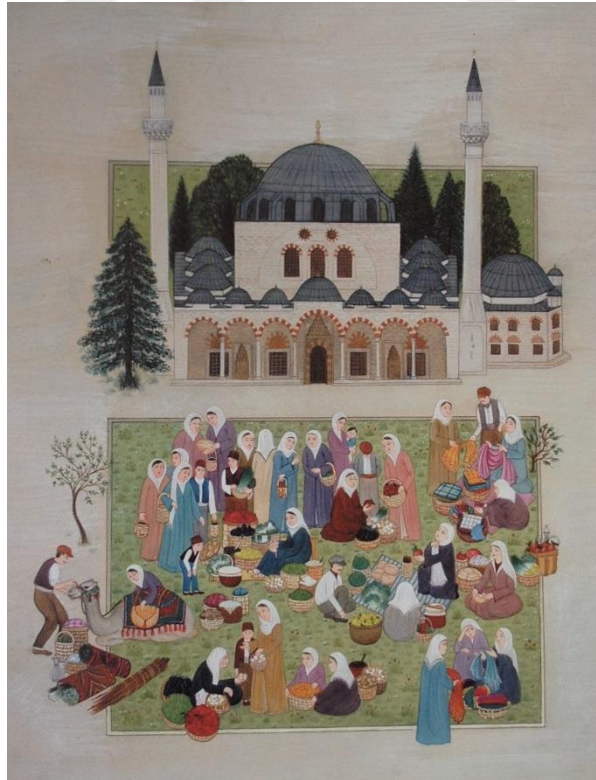

Sultan Selim cami ve Külliyesi Kaynak: Yaşar barışık arşivinden

1873 yılında inşa edilen yapı Sultan Selim Cami ile Yusuf Ağa Kütüphanesinin batısında yer almıştır (Konyalı, 1997). 1955 yılı imar çalışmaları sonucu muvakkithane yıkılarak kitabesi Mevlana Müzesine sergilemek üzere verilmiştir (Karpuz,2009).Günümüze ulaşamayan Muvakkithanenin mimarı bilinmemektedir. Muvakkithaneler, Osmanlı döneminde küçük birer rasathane durumundadır (Uz, 2007).

1567 yılında tamamlanan **Klasik Dönem Osmanlı Camisi**, günümüzde mevcut olmayan imaret, hamam, şadırvan, muvakkithane gibi yapılarla birlikte bir **külliye** olarak yapılmıştır (Küçükdağ, 2004).

Şekil 3.38. Sultan Selim Cami ve Külliyesi

Şekil 3.39. Sultan Selim Cami ve önünde kurulan kadınlar pazarını temsil eden minyatür üslubunda özgün çalışma. Çalışan: Gaye Özen (Sarı, Mesara, Kurt, 2008).

Kadınlar Pazarı Sultan Selim Cami önü (Uz, 2017).

Yusuf Ağa Kütüphanesi, Muvakkithane, Türbe Hamamı (Uz, 2017).

En eski Pazar olan buğday pazarı ve **İlk kadınlar pazarı** Türbe Önü'nde kurulmuştur. Bahçelerde üretilen sebzeler Sultan Selim Cami'nin önünde günü birlik satılmaktadır (Karpuz, 1996). Kadınlar Pazarı bugün Melike Hatun Çarşısının yerinde bulunmaktadır.

Eskiden Konya'nın kalbinin attığı yerdir. Yusuf Ağa Kütüphanesi, Muvakkithane, Türbe Hamamı bu tarihi alanın önemli parçaları olmuştur. Muvakkithane ve Türbe Hamamı yol açılması çalışmaları esnasında yıkılmıştır (Karpuz, 1996). Konya müzesi kitaplığına dahil olan kütüphane 1927 yılından sonra milli eğitim bakanlığına bağlanmıştır. Bir dönem memur kooperatifi binası olarak kullanılmıştır. Günümüzde yazma eserler kütüphanesi olarak kültür ve turizm bakanlığına bağlıdır (Erdemir, 2012).

Şekil 3.40. Türbe Önü

1950'ylılı Sultan Selim İmareti (Uz, 2017).

Sultan Selim İmareti (Uz, 2017).

Sultan Selim İmareti, Mevlana Dergahı'nın Batı bitişiğinde, derviş hücrelerine paralel olarak kuzeye doğru uzanmıştır. Kitabesi olmadığından 1562 de tamamlanıp 1563 de hizmet vermeye başladığı tahmin edilmektedir (Küçükdağ, 2012).

İmareti, tabhane, mutfak, kiler, buğday ambarı, odunluk, fırın, ahır, şadırvan ve iki çeşmeden meydana gelmektedir. Konya belediyesi 1958 büyük bir bölümünü yıktırarak yerini otopark haline getirmiştir. İmareten Günümüze hiçbir birimi kalmamıştır, daha sonra otopark da kaldırılarak bulunduğu yer Mevlana meydanı olarak düzenlenmiştir (Küçükdağ, 2012).

Şekil 3.41. Sultan Selim Cami İmareti

İmaret, mahmurluk anlamına gelmektedir. Genelde fakirlere, misafirlere, cami ve hayrat hademesiyle medrese talebelerine yemek pişirilip yedirilen yerlere imaret denilmektedir (Küçükdağ, 2012).

Mevlana Caddesinde cumhuriyetten önce iki çeşit imaret mevcuttur. Birincisi fakirlere misafir ve medrese talebelerine yönelik hizmet veren imaretler, ikincisi tekkelerdeki ''matbah'' adı verilen yerlerdir. Sultan selim ve Karamanoğlu İbrahim Bey imareti birinci tip imarete örnek olarak verilebilir. Mevlana Dergahı ise ikinci tip imarete örnektir (Küçükdağ, 2012).

Konya, Osmanlı döneminde de İstanbul ve Bursa'dan başlayıp şam yönüne uzanan yolun üzerinde yer almaktadır. Osmanlı devleti Konya'nın önemli bir konuma sahip olduğunun bilinciyle 1467'de Konya'yı sınırları içine alıp kent merkezinde bedesten han ve imaret gibi ticari binaların inşasına önem vermiştir. II. Selim'in Konya valiliği sırasında yaptırdığı Sultan selim imareti de bu imaretlerden birisidir (Küçükdağ, 2012) (Şekil 3.41).

Sultan Selim İmareti, Mevlana Dergahı'nın Batı bitişiğinde, derviş hücrelerine paralel olarak kuzeye doğru uzanmıştır. Kitabesi olmadığından inşa tarihi bilinmemekte olup 1562 de tamamlanıp, 1563 de hizmet vermeye başladığı tahmin edilmektedir. Vakfiyesi ve değişik zamanlarda yapılan tamir keşiflerindeki bilgilerle, yıkılmadan önce dış tarafından alınan fotoğraflardan yapının ana hatları belirlenebilmektedir. İmaret, tabhane, mutfak, kiler, buğday ambarı, odunluk, fırın, ahır, şadırvan ve iki çeşmeden meydana gelmektedir. Misafirlerin kaldığı tabhane, kesme taştan yapılmış, üstü kurşuna örtülü, iki katlı beş odadan meydana gelmektedir. Mutfak iki kubbeli örtüsü kurşunla kaplıdır. Buğday ambarı kâgir tekniğinde yapılmış iki kemerli ve damlıdır. Kilerde iki kubbeli kâgir binadır. Fırın tek kubbeli, üst örtüsü kurşun, kâgir tekniğinde yapılmıştır. Ahır kiremitle örtülüdür. Şadırvan klasik üslupta yapılmıştır. Bu üniteler büyük bir kapıdan girilen ihata duvarıyla çevrili avlunun etrafında dizilidir. 19.yy sonlarında demir yolu sisteminin kurulması kent merkezinde çağdaş teknolojiye yönelik yeniden yapılanma ya gidilmesi sonucu fonksiyonun kaybetmiş ve yıkıma terk edilmiştir. Konya belediyesi 1958 büyük bir bölümünü yıktırarak yerini otopark haline getirmiştir. İmaretten Günümüze hiçbir birimi kalmamıştır, daha sonra otopark da kaldırılarak bulunduğu yer Mevlana meydanı olarak düzenlenmiştir (Küçükdağ, 2012).

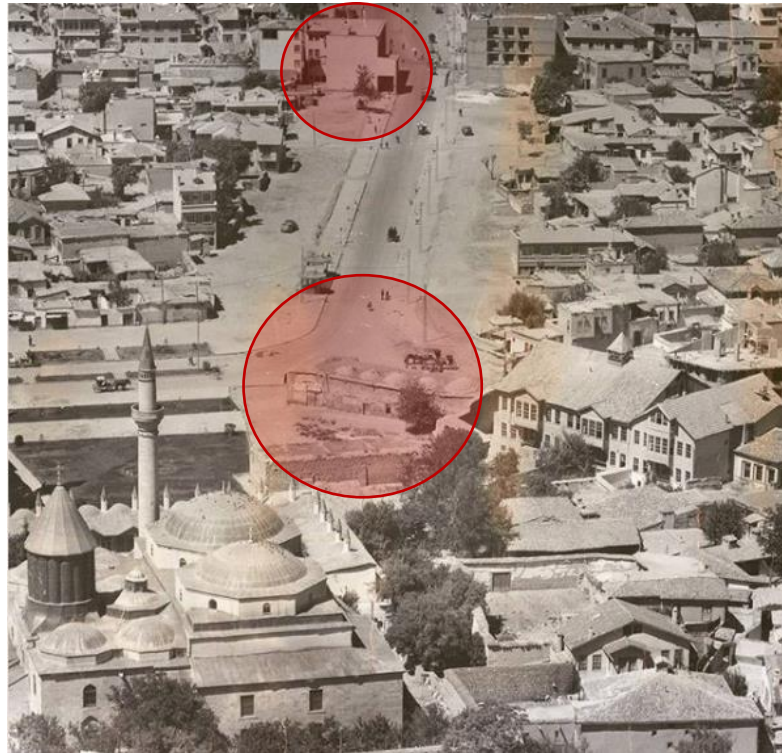
Şekil 3.42. 1954' yılı Sultan Selim İmaretı (Url 5)

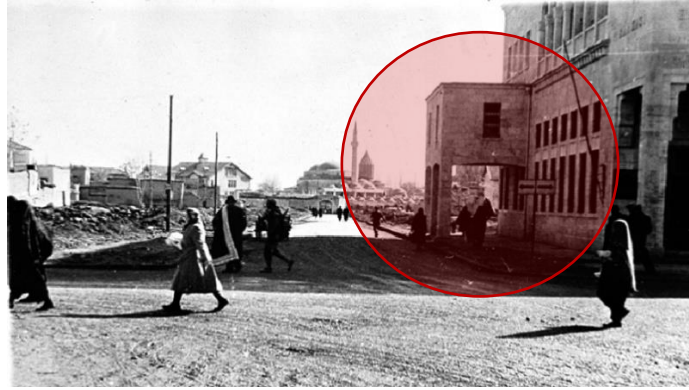
Şekil 3.43. 2017 yılı Mevlana külliyesi Kaynak: Ali Çağlar şahsi arşivinden

Alkan (1994)'a göre tarih içinde hakim olan düşünce, Mevlana Külliyesi'nin çevresine yeni bir şeyler inşa etmenin, kent için önemli bir adım atmak yönünde olmuştur. Bu düşüncenin takdir isteyen boyutu yapmak mı? Yoksa yıkmak mı? Yönünde şekillenmiştir. Günümüze kadar yapılan uygulamalar incelendiğinde ise durumun aleyhi yönünde olduğu saptanmıştır. Mevlana Külliyesi ve çevresinde bu uygulamalar sonucu tarihsel gelişim süreci;

- Mevlana Külliyesi'nin batısında yer alan zaviye, imaret, hamam gibi yapılar yıkılmıştır. Bu yapıların yerinde günümüzde Mevlana Meydanı ve şadırvan bulunmaktadır (Şekil 3.43) (Şekil 3.44).
- Alaeddin Tepesi'nden bakıldığında Mevlana Külliyesi'nin görülmesi isteği, Hükümet Konağı ile Mevlana Külliyesi arasında bulunan aksa taşarak, Mevlana Külliyesi'nin görüşünü engelleyen Eski İş Bankası'nın yıkılmasına sebep olmuştur. Olumlu yanıyla Hükümet Meydanı'nın mekan algısını arttırmıştır (Şekil 3.44).
- Mevlana Külliyesi'nin etrafını açmak düşüncesi ile çevresinde bulunan çelebi konakları yıkılmıştır.
- Mevlana anma törenleri için yapılacak kültür merkezinin, Mevlana Külliyesi'nin yanında yapılması için, külliye çevresindeki yerleşmenin önemli bölümü kamulaştırılmıştır. Kısa sürede bu karardan dönülmüştür.
- Kültür Bakanlığı tarafından kamulaştırılan alana Has bahçe adında bir düzenleme çalışılmasına başlanmıştır. Bu bahçe içinde yıkılan evlerden birinin bodrumunda Ahmet Eflaki'nin türbesine rastlanmıştır. Dergahın doğusunda yer alan anonim mezar halk arasında tuzcu baba olarak anılmaktadır. Açık bir ziyaretgah olarak korunmasına karar verilmiştir (Alkan 1994).

Şekil 3.44. 1950'li yılların ikinci yarısı (Url 6)

Şekil 3.45. Eski İş Bankası

Şekil 3.46. Eski İş Bankası Kaynak: A. Engin Ceyhan arşivinden

Mevlana Caddesi bugünkü şeklini 1950’li yılların ortalarından sonra almıştır. Alaeddin’den Hükümet Meydanı’na kadar uzanan bölümü 20.yy başlarında açılan Alaeddin Caddesi’dir. 1954-55 yıllarında Mevlana Külliyesi’ne ulaşımın daha kolay ve düzenli olması için Türbe önü Caddesi’ne paralel Hükümet meydanından itibaren direk bir yol açılmıştır. Bu cadde açılırken Selimiye Cami çevresinde bulunan bazı tarihi yapılar yıkılmıştır. İstanbul Caddesi’ni dikine kesen bu yol 1980’li yılların ikinci yarısında yol genişletmek maksadıyla yıkılan ve Cumhuriyet dönemi mimarisinin güzel örneklerinden olan İş Bankası Binası’nın önünden geçmektedir. Sonraki senelerde bu iki cadde tek bir isimle Mevlana Caddesi olarak adlandırılmıştır (Koçak,2014) (Şekil 3.45). Mevlana caddesinin iki tarafı da, bir dönem Konya’da medreselerin en yoğun olduğu bölgedir (Uz, 2010).

Cumhuriyetin kuruluşundan sonra, kültür varlıklarının iyelik ve koruma sorumluluğu değişik kuruluşlara bırakılmıştır. **Tevhid-i Tedrisat Kanun’u** ile tekke zaviye ve türbeler kapatılmıştır. Çeşitli eserlerin değişik kurumlara bırakılması, gerek kaynakların dağıtılarak güçsüzleşmesi gerekse kurumlar arasında yeterli işbirliğinin

sağlanamaması sonucunda olumsuz sonuçları da beraberinde getirmiştir (Madran, Özgönül, 2005)

Madran ve Özgönül (2005)'e göre çevre sorunları olarak da tanımlanabilecek olan İmar sorunlarının kültür varlıklarını yok etmeye gidecek düzeyde olumsuz etkileri görülmektedir. Tarihi çevreyi tehdit eden çağdaş imar hareketleri, yeni yolların açılması ve yeni yapılaşmalar olarak tanımlanabilir. Tarihi merkezlerde yoğunluğun artması, yoğun araç trafiğine sebep olmakta ve dar sokakların genişletilmesi için baskı oluşturmaktadır. Alana dahil olan bu gürültü kirliliği tarihi çevrenin görsel bütünlüğünü ve uyumlu çevre algısını yok etmektedir.

Şekil 3.47. 1960 yılları, Konya Vilayet Binası ve genel görünüm Kaynak: Yaşar Barışık arşivinden

Hükümet Konağı'nın Kuzeyinde 225. ada, 16. parselde 2098 metrekarede bulunan İrfaniye Medresesi'nin yerine bugünkü Vakıflar İş Hanı inşa edilmiştir. Şerafettin Cami'nden meydana doğru uzanan hat üzerinde tapu kadaströ kayıtlarında 109.Pafta, 225. Ada. 3. Parselde 96 metrekare başta ilk Ziraat Bankası ile 4. Parselde 20 metrekare şadırvan yanındaki binalar yıkılarak meydana dâhil edilmiştir. Şerafettin Cami'ni kuzeyindeki hazire ile camiye bitişik Şeyh Şerafettin Türbesi de yeşil alan açma sebebiyle yıktırılmıştır, 2014 yılında türbe yeniden inşa edilmiştir. Kuzeydoğusunda Cumhuriyet'in ilk yıllarında bugünkü Fatih Çarşısı'na kadar uzanan yerde basit dükkânlar bulunmaktadır. Şerafettin Cami'ne bakan sağ köşede Tahir Mıhçı'ya ait ilk Demokrat Parti il binasından sağa dönülünce eskiden üst katı Telgrafhane olan Osmanlı Bankası yer almaktadır (Uz, 2017) (Şekil 3.47) (Şekil 3.48).

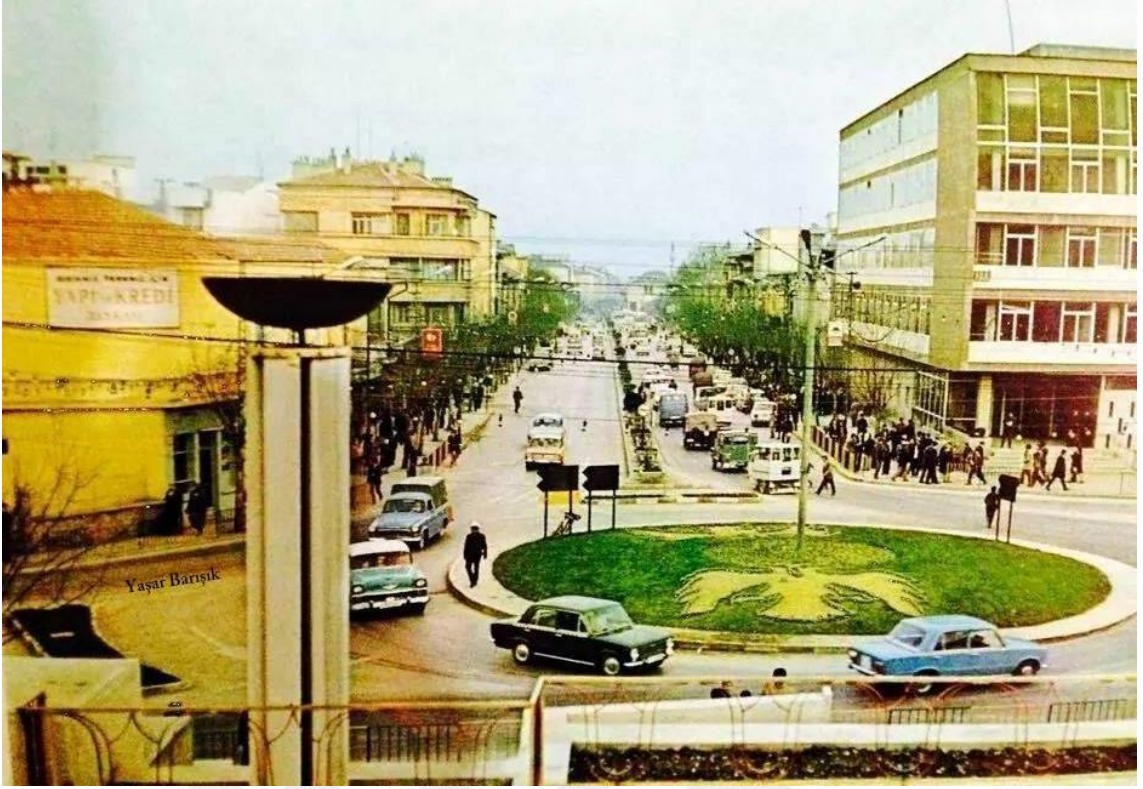

Şekil 3.48. 1960 yılları, Konya Vilayet Binası ve genel görünüm (Uz, 2017).

Şekil 3.49. 2018 yılı, Konya Vilayet Binası ve genel görünüm Kaynak: Ali Çağlar şahsi arşivinden

Bugünkü Mevlana Caddesi, Hükümet Konağı'nın kuzeyinden geçirilmiştir (Şekil 3.48) (Şekil 3.49).

Şekil 3.50. 1975 yılları, Alaeddin'den Mevlana Caddesine bakış Kaynak: Yaşar Barışık arşivinden

Şekil 3.51. 1980 yılı, Mevlana Türbesi ve Selimiye cami Kaynak: Yaşar Barışık arşivinden

1980 yılında, bugün Mevlana meydanının bulunduğu alanda ağaçlar ve otopark görülmektedir. Zamanında, otoparkın bulunduğu yerde, Sultan selim imareti mevcuttur (Şekil 3.51).

Günümüze ait Google Earth den alınmış Alaeddin Mevlana aksı uydu fotoğraflarıdır. Fotoğraflar kaydedilmeden Önce 3D binalar seçilerek görüntüler oluşturulmuştur. Kent merkezinde yer alan kamusal yapıların, Alaeddin Cami, Şerafettin Cami, Hükümet Konağı, Eski Osmanlı Bankası, Yusuf Ağa Kütüphanesi, Selimiye Cami, Mevlana Külliyesi ve kentin nirengi noktalarının, üç boyutlu görselleri fotoğraflar üzerine yer almaktadır (Şekil 3.52) (Şekil 3.53).

Şekil 3.52. 2018 yılı Mevlana Külliyesi'nden Alaeddin Cami görünüm (Google Earth Pro)

Şekil 3.53. 2018 yılı Hükümet meydanından Mevlana Külliyesi görünüm (Google Earth Pro)

Mevlana uzun yıllar süren eğitimi sonucunda tefsir, hadis, fıkıh, lügat, Arapça gibi ilimlerin öğrenimini tamamlamış asrının önde gelen bilginlerinden olmuştur. ‘‘Bütün ömrümün hasılı şu üç sözden fazla değildir: Hamdım, piştım, yandım ‘’ diyen Mevlana; babası Sultanü’l-Ulema’nın ve Seyyid Burhaneddin’in feyizleriyle pişmiştir. Bütün vaktini sayısı yüzleri bulan müritleri ve öğrencilerini eğitmekle geçirmektedir. Manevi yolculuğunun son durağına, onu yakacak olan kıvılcım Şemseddin-i Tebrizi ile ulaşmıştır. Şems ulaştığı manevi derecelerle doymamış, olgunluk arayışıyla diyar diyar gezmektedir. Bu yüzden kendisine uçan şems anlamında Şems-i Perende denilmektedir. Rivayete göre Mevlana ile Şems’in ilk karşılaşması ilk kez Şam’da olmuştur. Ancak dostluklarının başlaması olan asıl karşılaşma yeri Konya’dır. Şems 29 Kasım 1244 tarihinde Konya’ya gelmiştir. O dönemde Mevlana dört medresede birden ders vermektedir. Bir gün Mevlana, yanında öğrencileri ile şekerciler hanının önünden geçerken onu gören şems, Mevlana’nın bineğinin dizginini tutmuş ve ‘‘*Ey dünya ve mana bilgilerinin sarrafı, söyle! Muhammed hazretleri mi yoksa Bayezid mi daha büyüktür?*’’ diye sormuştur. Mevlana cevaben ‘‘*Hz. Muhammed, bütün peygamber ve velilerin reisidir. Büyüklük onundur.*’’ demiştir. Bunun üzerine Şems: ‘‘*Hz. Muhammed, ‘Ya rabbi seni tesbih ederim, biz seni layık olduğun gibi bilemedik’ dedi, oysa Bayezid: Ben kendimi tesbih ederim, şanımlı ne kadar yücedir ‘buyuruyor’*’’ demiştir. Mevlana’nın cevabı ‘‘*Bayezid’in susuzluğu bir yudumda dindi ve hemen suya kandı Halbuki Hz. Muhammed susuzluktan yanıyor bir yudumda doymuyordu. Bayezid, Cenab’ı Hakk’ın ilk tecellisiyle kendisini nura gark gördü; daha fazlasına bakmadı. Hz. Muhammed ise Cenab-ı Hakk’a her gün daha çok yaklaşıyordu. Allah’ın kudret ve yüceliğini günden güne artarak seyrettiği için; ‘biz seni layıkıyla bilemedik .’buyurdu*’’ şeklinde olmuştur. Mevlana ve Şems’in dostlukları bu sözlerle başlamıştır. Tasavvufi sohbetlere dalan İki dostun bu muhabbeti, o günden sonra Mevlana’yı okutmak, öğretmek ve vaaz vermekten uzaklaştırmıştır (Yeniterzi, 2012).

Mevlana ile Şems’in buluşup görüştikleri bu yere Mevleviler sonradan rahman süresinin 19. Ayetinden alınan ‘‘iki denizin buluştuğu yer’’ anlamına gelen ‘‘Merace’l-Bahreyn’’ adını vermişlerdir. Selçuklu döneminde, Şekerfuruş Hanı’nın önüne isabet eden karşılaşma noktası, parmaklıkla çevrilmiş ve ziyaretgah haline getirilmiştir. Akşamları buraya Mevleviler tarafından kandil yollanarak mezar gibi burada kandiller yakılıp, özellikle Mevleviler tarafından ziyaret edilmiştir (Şahin, 2012).

Şekil 3.54. Hz. Mevlana ve Şems'in buluşması yani "iki denizin kavuşması" minyatür üslubunda özgün çalışma. Çalışan: Şermin Ciddi (Sarı, Mesara, Kurt, 2008).

Şekil 3.55. 2018 yılı, Mecmau'l Bahreyn Anıtı

Büyük mutasavvıf, mütefekkir, şair ve din alimi Hz. Mevlana Celaleddin-i Rumi ve mutasavvıf Muhammed Şemseddin-i Tebriz'nin 1244 yılı 30 Kasım günü Konya'da görüştüğü yerde bulunan anıttır. Mevlana Caddesi'nin kuzeyinde bankaların bulunduğu alanda yer almaktadır (Şekil 3.55). Anıtın Kitabe metninde: "Mevlana ile Şemseddin-i Tebrizi'nin buluşup görüşmeleri, Mecmau'l Bahreyn, iki denizin bütünlemesi olarak adlandırıldı." şeklinde yazmaktadır.

3.3. Alanın Mimari Karakteristiği

Alaeddin- Mevlana aksı üzerinde yer alan kamu yapıları, farklı dönemlerin mimari izlerini taşımaktadır. Günümüze ulaşan yapılar Selçuklu, Klasik Osmanlı, Geç Osmanlı, I. Ulusal Mimarlık, Cumhuriyet Dönemi vb. yapıları olarak karşımıza çıkmaktadır. Ağırlıklı olarak I. Ulusal Mimarlık dönemi yapıları mevcuttur. Her dönem kendine özgü üslubunu yansıtmaktadır. Yapıların dönemsel açıdan bu çeşitliliği ve zenginliği aynı şekilde cephe özelliklerinde de okunmaktadır. Bu bölümde üzerinde çalışma yapmış olduğumuz 15 adet kamu yapısının dönemleri ele alınmıştır. Bu yapılar Alaeddin'den başlayarak sırasıyla Alaeddin Cami, Gazi Mustafa Kemal İ.Ö.O, Tekel Binası, İplikçi Cami, Ziraat Bankası, PTT Binası, Hükümet Konağı, Merkez Bankası, Sanayi Mektebi, Şerafettin Cami, Vakıf İşhanı, Eski Osmanlı Bankası Binası, Yusuf Ağa Kütüphanesi, Selimiye Cami, Mevlana Külliye'sidir. Assmann (2018)'ın hatırlama figürleri çıkarımları doğrultusunda, belleğin mekâna ve kültüre bağlılıkları göz önüne alınarak yapıların cephe karakteri ve ait oldukları dönem özellikleri üzerinde yoğunlaşmıştır.

Selçuklu hakimiyetinin olduğu dönemde Anadolu'da içlerinde saray, cami, mescid, imaret, han, hamam, darüşşifa, medrese, hankah, türbe, kümbet, çeşme, sebil, kervansaray, kale gibi yapıların bulunduğu yüzlerce eser inşa edilmiştir. Selçuklu Dönemi eserlerinin nadide örneklerine dönemin başkenti Konya'da rastlanmaktadır (Kuban, 2002). Bu dönemde iç Anadolu'da taş ve ahşap oyma tekniğinde üstün bir düzeye ulaşılmıştır. Selçuklu taş bezemesi, İslam sanatı içinde gelişen zengin bezeme üslupları içinde ayrı bir yere sahiptir. Yapıların kapı, pencere, sütun başlığı, tonoz bingi (tromp), küresel-bingi (pandantif) gibi özel noktalarını süsleyen bu bezemenin Anadolu-Türk sanatına özgü nitelikleri vardır. Bu bezemenin başlıca motiflerinin geldiği ülkeler olan, İran ve Orta Asya'da, taş malzeme ile bezemenin yaygın olmadığı bilinmektedir. Bundan dolayı, süsleme motifleri, Anadolu'da yeni bir malzemeyle ve yerli taş ustalarının katkısıyla uygulandığı zaman, malzemenin özelliklerinden kaynaklı bazı değişikliklere uğramıştır. Taş bezemeler geometrik motif ve düzenler, bitkisel motif ve düzenler, figürler, yazı, mukarnas (stalaktit) şeklinde beş genel tipe ayrılabilir. İnsan figürü taş bezemede çok fazla yer almaz. Doğan ya da kartal, aslan ve geyik gibi dirlik sembolü, arma niteliğinde motifler, hayvan motifleri, ejderha gibi yaratıklar çok stilize şekillerde kullanılmıştır. Anadolu-Türk kültüründe, islam kültürünün etkisi ile figürlü duvar resimleri gelişmemiş, kitap süsleme sanatı olan minyatür ve mimari yüzeyleri iki boyutlu ve renkli kaplama sanatı olan çinicilik büyük sanat düzeyine ulaşmıştır. Çini, minyatür

ve hat, Türk sanatında, başka kültürlerin resim sanatının yerini almış, sırlı pişmiş toprak duvar kaplaması önem kazanmıştır. Çini levhanın pişmeden önce küçük levhalara bölünmüş şekli olan mozaik çini tekniği, yapıların içinde ve dışında düz veya eğri yüzeylerin örtülmesinde kullanılmıştır (Kuban, 2017).

Aks üzerinde yer alan Selçuklu Dönemi yapıları Alaeddin Cami, İplikçi Cami ve Mevlana Türbesidir. Kesme taş, tuğla ve devşirme malzeme ile inşa edilen Alaeddin Cami’de dönemin taş işçiliğine doğu cephesinde bulunan cümle kapısında, cephelerde yer alan kitabelerde rastlanmaktadır. Selçuklu Dönemi ahşap işçilik ve sanatı, caminin abanoz ağacından yapılmış minberinde görülmektedir. Dönemin mozaik çinili süslemeleri mihrabın üst yarısı, kubbe geçiş elemanları ve kubbesinde mevcuttur. Tuğla malzemeyle inşa edilen İplikçi Cami’nin mihrap kalıntısında, geometrik bitkisel süslerle çini mozaik tekniği görülmektedir. Selçuklu Dönemi eserlerinin en yaygın tipi Mihrap önü kubbesi ve enine genişleyen plan her iki caminin de ortak özelliğidir. Mevlana külliyesinin ilk yapısı olan, yeşil türbe olarak anılan Mevlana Türbesi’nin mimarisi dört fil ayak üzerine kare planlı, içten yıldız tonoz, dıştan dilimli gövde ve dilimli külah tipindedir. Türbede bulunan, Mevlana’nın ahşap sandukası yine Selçuklu Dönemi ahşap işçiliği örneğidir (Şekil 3.56).

Osmanlı mimarisinin klasik dönemi Mimar Sinan’ın yapılarıyla tanımlanarak, dönemin onunla biçimsel potansiyelinin en üst seviyesine ulaştığı kabul edilmektedir. Osmanlı mimari üslubunun asli özelliği, merkezi tümel mekan olgusudur. İslam cami mimarisinde, küçük mescitler dışında, buna paralel doğrultuda gelişme gösteren başka bir gelenek yoktur. İslam tarihinin geç dönem bölgesel üslupları içinde, ortaçağ klişelerinden bu kadar uzaklaşan başka bir üslup da yoktur. Mimarın esas amacı bu bölünmez merkezi kubbeli mekan olunca, tüm mimari öğeler bu bütünlüğü gerçekleştirecek tasarımı ortaya çıkarmak için kullanılmıştır. Mimar Sinan’ın tasarım kabiliyeti bu bütünleşmiş mekan vizyonuna her eserinde farklı bir yanıt almasıyla kendini göstermiştir (Kuban, 2007). Osmanlı mimarisi, cami ve diğer yapılarda homojen bir karaktere sahiptir. 15. yüzyıldan sonra taş çoğunlukla tek yapı malzemesi olarak kullanılmıştır. Mütevazi silmeler, alt katlarda düz, üstte kemerli pencereler, daima kubbe olan üst örtü, az girintili ve birkaç sırayı geçmeyen mukarnas ile süslenmiş taç kapılar, etki gücünü mimari kompozisyonun bütünlüğünden alan kütleli, yalın bir mimari üslup yaratmıştır. İşlevi gerektirdiği zaman biçim kaygısını ikinci plana atan bu yararcı mimarinin sözlüğü küp, prizma, küre ve silindir gibi basit geometrik şekillerden oluşmaktadır. 15. yüzyıldan sonra, ortaçağ-Türk mimarisinin taş oyma, çini mozaik, gibi bezeme tekniklerini yapıların dışında

kullanmaktan, vazgeçmiştir. Buna karşılık yapıların içini süslemek için çini kaplama, boyalı bezeme, renkli cam, hat, ağaç işçiliği gibi sanat dallarını yoğun bir şekilde kullanmıştır. Sivri kemer, kemer taşları polikromisi, mukarnas ya da baklavalı başlık, tüm yapılarda bezeme sözlüğünün ortak motifleridir (Kuban, 2009).Konya'daki Klasik Osmanlı Dönemi yapıları arasında yer alan bir diğer yapı türü de türbelerdir. Osmanlılarda türbeler kare veya çokgen planlı, kubbeli basit yapılardır. Bazen türbeye bir giriş çıkıntısı ya da revak eklenir (Kuban, 2009).

Aks üzerinde yer alan Klasik Osmanlı dönemi yapıları Şerafettin Cami, Selimiye Cami ve Mevlana Külliyesi'nin Semahane, Mescid, Derviş hücreleri, Sinan Paşa, Hasan Paşa, Fatma Hatun ve Hürrem Paşa türbeleri ekleridir. Baş (2006)'a göre Şerafettin ve Selimiye Camileri klasik Osmanlı dönemine ait merkezi kubbeli camilerin İstanbul dışındaki önemli temsilcileridir. Her iki cami de de merkezi kubbe güney yönde yarım kubbe ile genişletilirken, Şerafettin Cami'sinde, Selimiye Cami'den farklı olarak, mihrap nişinin bulunduğu kısım da dışarı doğru taşırılmıştır (Şekil 3.56).

Farklı işlevlere sahip birçok yapıdan meydana gelen Mevlana Külliyesi'nin Semahane, Mescid, Derviş hücreleri, Sinan Paşa, Hasan Paşa Fatma Hatun ve Hürrem Paşa türbeleri Klasik Osmanlı Dönemi ekleridir. Sinan Paşa, Hasan Paşa, Fatma Hatun ve Hürrem Paşa türbeleri dönemin özelliklerini yansıtan, sekizgen planlı ve kubbeli yapılardır (Şekil 3.56).

17. yüzyılın başından 20. Yüzyılın ilk çeyreğine kadar olan dönem olarak tanımlanan Geç Osmanlı Dönemi'nin, Konya'da inşa edilen yapıları arasında cami, mescid, Han, okul, kütüphane, müze, banka ve istasyon gibi yapılar yer almaktadır (Duran ve ark., 2006). Osmanlı Mimarisinin daha ilk yüzyılında birçok yapı türü standart şemalarına ulaşmıştır. Han, Hamam, Bedesten vb. kamusal yapıların ilerleyen zaman içinde fazla değişikliğe uğradıkları söylenemez. Fakat sultanların politik güç kaynağını, varlığını, gücünü, görkemini temsil eden ve çoğunun en büyük toplumsal gayretlerinden birini oluşturan cami tasarımı değişime açık olmuştur (Kuban, 2007).

Aks üzerinde yer alan Geç Dönem Osmanlı yapıları Sanayi mektebi, Hükümet Konağı ve Yusuf Ağa Kütüphanesidir. Hükümet konağının üst ölçekte algılanabilen İç avlulu plan şemasında mekanlar avlu etrafında sıralanmaktadır. Hükümet Konağı'nın doğu yönünde yer alan, cephede çıkma yapan revaklı, dört sütunlu, girişi döneminin özellikleri yansıtmaktadır. Köşe odaları cepheden dışarı taşırılmıştır. Zemin kat pencereleri düz, birinci ve ikinci kat pencereleri barok kemerli ve sövelidir. Üst örtüsü kiremit kaplı kırma çatıdır. Sanayi mektebi ve Yusuf Ağa Kütüphanesi de döneminin

karakteristik özelliklerini yansıtmaktadır. Yapıların cephesinde giriş aksından simetrik düzenin hakim olduğu görülmektedir (Şekil 3.56).

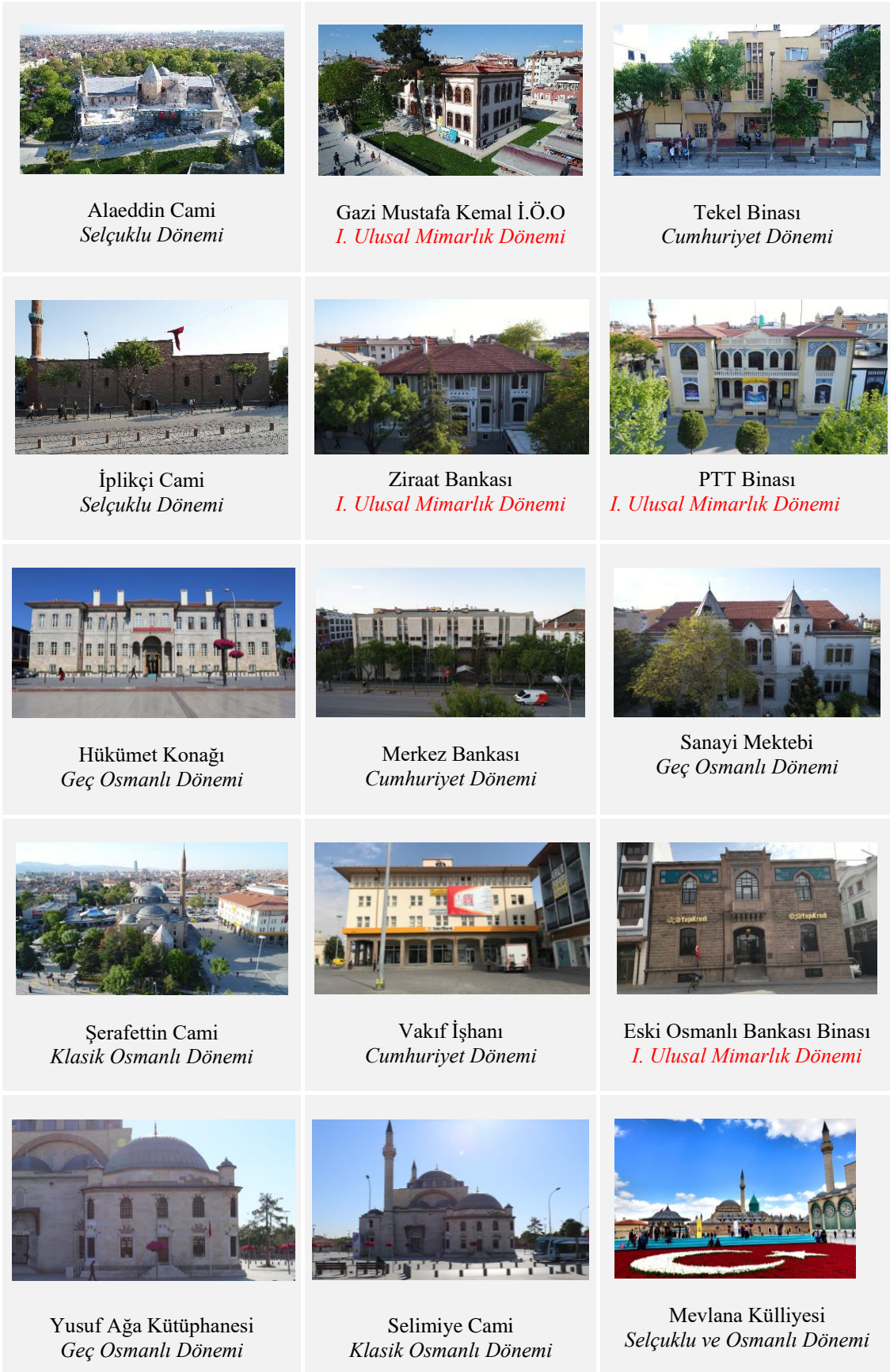
I.Ulusal Mimarlık Dönemi'nde izlenen ekonomik, sosyo-kültürel ve politik evrelerin mimarlığa yansımaları, farklı iki üslubun biçimlenmesi yönünde olmuştur. İlk Cumhuriyetin devraldığı ulusal üslup anlayışı diğeri ise yabancı mimarlardan benimsenen uluslararası üslup anlayışıdır. Ulusal üslupta dış cephelerde Osmanlı mimarlığının yapısal (kubbe, kemer, portik, taçkapı, vs) ve dekoratif öğeleri kullanılmıştır. Dönemin Konya'da isim yapan mimarı Falih Ülkü olmuştur. Bu dönem Konya'da kamuya ait okul, banka, postane binaları yapımı öncelikle ele alınmıştır. İlk ulusal mimarlık üslubunda yapılan binalar yığma ya da betonarme karkas tekniğinde inşa edilmiştir. Kiremit kaplı çatıları olan bu yapılarda alt katın duvarları genellikle moloz taşla, üst katınkiler ise tuğla ile örülmüştür. Bodrum katın yüzey kaplamasını oluşturan kaba taş sıralar Rönesans yapı subasmanına uygulanan rustik kaplama geleneğinin yansımasıdır. Üst katlarda taş, sun'i taş (piyer artifisyel), sıva ya da mermer kaplama malzemeleri olarak tercih edilmiştir. Kemerler, silmeler ve kütle çıkılmalarını belirleyici dikey sınırlar kesme taşlardır. Üslupta önceliğin cephelerde arandığı bu dönem kamu yapılarında sık görülen balkonların korkuluklarında dikey yerleştirilmiş yalın kagir parmaklıklar, sivri kemercik dizilerden oluşan biçimler ya da Selçuklu desenleriyle kurulan geometrik formlarıyla Osmanlı mermer şebekeleri kullanılmıştır (Aslanoğlu, 2010).

Aks üzerinde yer alan I.Ulusal Mimarlık Dönemi yapıları Gazi Mustafa Kemal İ.Ö.O, Ziraat Bankası, PTT Binası, Eski Osmanlı Bankasıdır. Bu yapıların döneminin karakteristik özelliğini incelediğimizde, yapılarda cephede giriş aksından simetrik düzenin hakim olduğunu görmekteyiz. I.Ulusal Mimarlık Dönemi'nin karakteristik özelliklerini taşıyan bu yapıların pencerelerinin zemin katta basık, birinci katta sivri kemerli olduğu görülmektedir. Ziraat Bankası'nın zemin kat pencerelerinin alınlıkları rumi motiflerle ve kabarayla, PTT binasının pencere alınlıkları çini panolar ve rozetlerle, Eski Osmanlı Bankası'nın birinci kat pencere ve balkon kapısı alınlıkları çini ve rozetlerle süslenmiştir. Gazi Mustafa Kemal İ.Ö.O bu yapılar içinde dönemin cephesi en sade yapısıdır. Giriş kapısı üzerindeki taş işlemler, pencerelerin çevresi ve bina köşelerinde uygulanan taş işçiliği en dikkat çeken süsleme elemanlarıdır (Şekil 3.56).

Cumhuriyet Dönemi'nde, yönetim ilk olarak, savaş sonrası yıkılmış ve hasar almış kentleri modern yaşam ortamı haline getirmek amacıyla çeşitli mekânsal düzenleme kararları almıştır (Tekeli, 1998). Türkiye'nin 20. yüzyılda batıyı izleme çabası kötü bir dönem olarak değerlendirilmektedir. Çağdaş gelişmeyi ancak küçük bir bölümüyle

izleyebilen Türkiye’de bu dönemin süreci, Osmanlı neo-klasiği, modern mimari, milli mimari ve tekrar batıya dönüşle örneklendirilebilir. Eski ile yeni arasında sıkışıp kalan 20.yüzyıl mimarlığı, çağın mimarlık yaşamında önemli bir yere sahip olamamıştır. Modern mimarinin ve yerel mirasın her ikisine birden duyulan hayranlık sonucu gelişim sürecinin sürekliliği engellenmiştir. Birikim ve çağdaş düşünceyle, geleceğe yönelik özgün bir yapıya kavuşulamamıştır (Vanlı, 2001). 1932-1938 döneminde kamu yapılarının genel mimarlık eğilimi ya uluslararası ilkelerin benimsenmesi ya da batının neo-klasik biçimciliğinin uygulanması yönünde gelişmiştir. Bu alanda hakim olan mimarlar Clemens Holzmeister, Ernst Egli, Bruno Taut ve Martin Elsaesser olmuştur. Batıdaki gelişmelere yönelik yapılar yapan yerli mimarlar arasında Şevki Balmumcu, Bedri Uçar, Şekip Akalın, Celal Biçer, Sedat Hakkı Eldem’in isimleri söylenebilir. İnşa edilen kamu yönetim yapıları TBMM binaları, bakanlıklar, hükümet konakları, özel idarelerin belediye, adliye, bayındırlık, tekele ait yapıları, parti merkezleri şeklinde olmuştur. Bu yapılar, yalın kütleleri ile o dönemde modern mimariyi simgelese de devlet otoritesini ifade eden, insan ölçeğini aşan büyüklükleri ve çıkma gibi gereksiz eklemeleri sonucu eleştirilmektedir. 19. yüzyılın sonları ve 20. yüzyılın ilk çeyreğinde mimarlıkta izlenen yol; formun işlevi takip etmesi anlayışı, süslemenin gereksiz bulunması, yalın ve net malzeme kullanımı ve mimariyi geleneğin izlerinden kurtarmayı amaçlayan tutumlara yönelik olmuştur (Aslanoğlu, 2010).

Aks üzerinde yer alan Cumhuriyet Dönemi yapıları, Merkez Bankası, Vakıf İşhanı Tekel Binası’dır. Merkez bankasının aksa bakan cephesi, zemin katta doluluk ve boşluk oluşturan kütleleriyle, giriş aksında simetriden uzak alışkın olunanın dışında tasarımıyla, belirlenen düzende tekrar eden modüllerle, Konya’da brütalist akımın en güzel örneklerindedir. Vakıf İşhanı’nın güney cephesinde üst katlarda, oldukça yalın, farklı boyutlarda tekrar eden pencere birimlerinden oluşan modern çizgisi, cephe genelinde devam etmemektedir. Zemin katta batı ve güney cephelerde sütunlar üzerine oturan basık kemerli, revak benzeri, cephe boyunca devam eden boşluklar, geleneksel mimarinin izlerini taşımaktadır. Tekel binasının cephesinde yer alan balkonların, müdüriyet odasından dışa çıkma yapan duvar yüzeyiyle dengelenmesi, Aslanoğlu (2010)’na göre Clemens Holzmeister tasarımlarında rastlanan ters T biçimli çıkmaları anımsatmaktadır. Tekel Binasının cephesinde giriş aksından simetrik düzenin hakim olduğu görülmektedir (Şekil 3.56).

Şekil 3.56. Yapıların dönemleri ve günümüzde mevcut durumları

3.4. Alaeddin Mevlana Aksı Üzerinde Bulanan Kamusal Yapılar

Bu bölümde üzerinde çalışma yapmış olduğumuz 15 adet kamusal yapı ele alınmıştır. Bu yapılar Alaeddin'den başlayarak sırasıyla Alaeddin Cami, Gazi Mustafa Kemal İ.Ö.O, Tekel Binası, İplikçi Cami, Ziraat Bankası, PTT Binası, Hükümet Konağı, Merkez Bankası, Sanayi Mektebi, Şerafettin Cami, Vakıf İşhanı, Eski Osmanlı Bankası Binası, Yusuf Ağa Kütüphanesi, Selimiye Cami, Mevlana Külliye'sidir. Mimarlık ofislerinden Dwg formatında, internet üzerinden jpeg formatında ulaşılan çizimler Autocad ve Photoshop programlarında düzenlenmiştir. Dwg formatında ulaşılan çizimler kot ve yazı gibi fazlalıklarından arındırılıp gerekli layer düzenlemeleri yapılarak pdf formatında kaydedilmiştir. Daha sonra pdf ler Photoshop ortamında düzenlenip png formatında kaydedilmiştir. Tablonun üst bölmesinde Cephe çizimleri alt bölmesinde mevki, mimarı, yapım tarihi ve dönemi, yapım tekniği ve malzemesi, orijinali ve bugünkü kullanımı gibi özellikleri sunulmuştur.

Assmann(2018)' a göre Düşünce ne kadar soyut bir eylem ise, hatırlama o kadar somuttur. Düşünceler bir beleğe ait olmadan önce bir algılama safhası yaşanır. Bu işlem, kavram ile görüntünün, ayrılması güç biçimde birbiri ile karışmasıyla gerçekleşir. Bir gerçeğin bir grubun belleğinde yer edinmesi için o gerçeğin belli bir kişi, yer ya da olay şeklinde yaşanması gereklidir. Ama öte yandan, bir olayın bir grubun belleğinde yer edinmesi için de anlamlı bir gerçekle zenginleşmesi gerekmektedir. Her kişilik ve her tarihi olay bu belleğe girişiyle bir ders, bir kavram, bir sembol aktarır; toplumun düşünceler sisteminin bir ögesi haline gelir. Kavramlar ve deneyimler arasındaki bu alış verişten hatırlama figürleri olarak adlandırmak istediğimiz olgu doğar. Bu figürler üç özellik üzerinden daha detaylı karakterize edilebilir: zaman ve mekana bağlılık, bir gruba bağlılık ve kendine özgü bir süreç olarak yeniden kurgulanabilme özelliği.

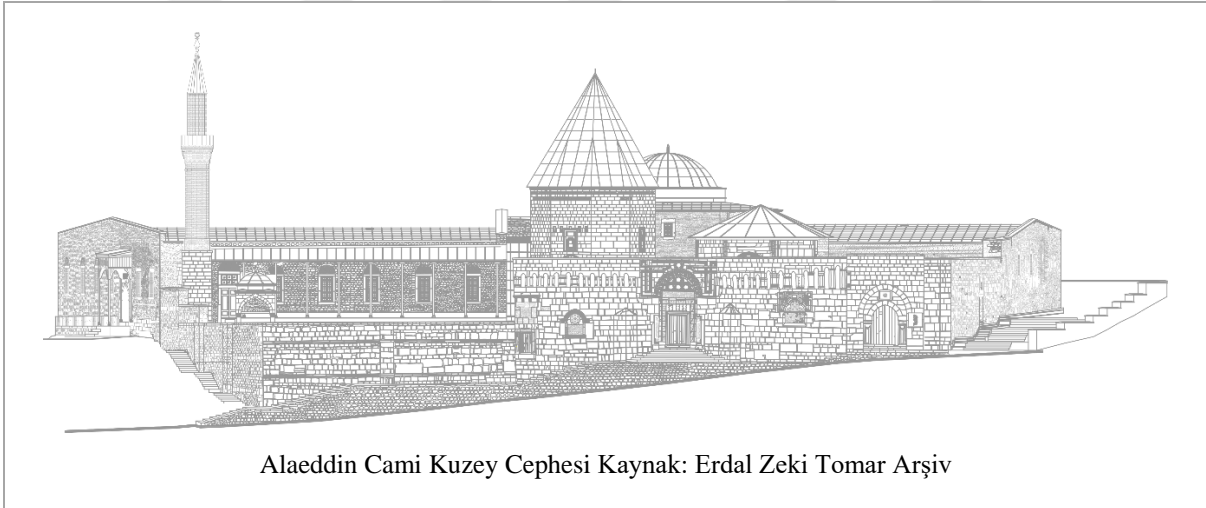
Assmann (2018)'a göre 3 özellik üzerinden karakterize edilir. Bunlar;

- Zamana ve mekana bağlılık (Kültür bellek- mekan bellek)
- Bir guruba bağlılık (Toplumsal bellek)
- Tarihin yeniden kurulması (Tarih bellek)

Bu bölümde Assmann'ın hatırlama figürleri çıkarımları doğrultusunda, belleğin mekana ve kültüre bağlılıkları dolayısı ile yapıların cephe karakteri ve ait oldukları dönem özellikleri üzerine yoğunlaşmıştır.

3.4.1. Alaeddin Cami

Alaeddin cami Selçuklu başkentinde, şehrin tarihi çekirdeği durumundaki bir höyük olan Alaeddin Tepesi üzerinde inşa edilmiştir. Kuzey cephesinde geniş bir avlusu bulunmaktadır. Cami yapımına Selçuklu sultanı Rükneddin I. Mesud'un son dönemlerinde (M.1156) başlanılmış, II. Kılıç Arslan M. (1156-1192), ve I. İzzettin Keykavus M. (1210-1219) dönemlerinde inşaata devam edilerek, Sultan I. Alaeddin Keykubat Tarafından M. 1221'de bitirilmiştir. Cami, kesme taş, tuğla ve devşirme malzemeyle yığma tekniğinde inşa edilmiştir. Camiye doğu yönünde yer alan, renkli taş ve mermerden geometrik düğümlü geçmelerle şekillendirilen cümle kapısından girilir. Bizans ve daha önceki klasik devirlere ait, birbirlerine kemerle bağlı, taş ve mermer sütunlar kufi planlı olarak tanımlanan bu bölümde bulunmaktadır. Alaeddin Keykubat tarafından tamamlanan ikinci kısmın planı mihrap önü kubbesi ve yanlarında bulunan sahnılardan oluşmaktadır. Cephede birçok kitabe mevcuttur. Birkaç yapı evresine sahip olan caminin abanoz ağacından yapılmış M.1155 tarihli minberi, Selçuklu dönemi ahşap işçilik ve sanatının şaheseridir. Mimarisi ve süslemeleriyle, en etkileyici bölüm kubbeli mekandır. Mevcut minaresi Osmanlı dönemine aittir (Şekil 3.57) (Aygör ve ark., 2010).

Alaeddin Cami Kuzey Cephesi Kaynak: Erdal Zeki Tomar Arşiv

Yapının Mevkii: Selçuklu İlçesi. Hamidiye Mahallesi. Alaeddin caddesinde yer almaktadır.

Yapının Mimarı -Yapım Tarihi ve Dönemi: Muhammed Havlan El-Dımişki, 1156/1221, Selçuklu Dönemi.

Yapım Tekniği ve Malzemesi: Kesme taş, tuğla, devşirme malzeme ile inşa edilmiş yığma yapıdır.

Yapının Tescil Tarihi: 13.11.1982, A-3861

Yapının Orijinali ve Bugünkü kullanımı: Cami olarak inşa edilmiştir. İşlevini koruyan yapının 2014 yılından bu yana restorasyonu devam etmektedir.

Yapının Yerinde Önceden Yer Alan Yapı: Bedelci Sarayı

Şekil 3.57. Alaeddin Cami

Cami'nin avlusunda ongen ve sekizgen planlı iki adet türbe mevcuttur. Planı ongen olan türbe, klasik Selçuklu türbeleri tarzında Sultan II. Kılıç Arslan tarafından mimar Abdülgaffar oğlu Yusuf'a yaptırılmıştır. Türbede sultan I. Mes'ud Kılıç Arslan, II. Rükneddin Süleyman, III: Gıyaseddin Keyhüsrev'e ait mezarlar bulunmaktadır. Planı sekizgen olan türbe sonradan tamamlanmıştır (Aygör ve ark., 2010).

Şekil 3.58. Alaeddin Cami Kaynak: Ali Çağlar şahsi arşivinden

Şekil 3.59. II. Kılıç Arslan Köşkü Arkeolojik Kazı Alanı ve Kentsel Tasarım Projesi (Url 7)

3.4.2. Gazi Mustafa Kemal İlköğretim Okulu

Yapı Alaeddin Cami'nin doğusunda yer almaktadır. Vali İzzet Bey tarafından, M.1926-1927 yılları arasında Alman İeno şirketine yaptırılmıştır. Yığma tekniğinde kesme taş ile inşa edilmiştir. Plan şeması ve cephe özellikleri, İsmet Paşa İlköğretim Okulu ile bir benzerlik göstermektedir. Okul "E" tipi planlı olup, bodrum, birinci ve ikinci kattan oluşmaktadır. Doğu ve batı yönlerinde dikey simetri aksında girişler mevcuttur. Alaeddin bulvarına bakan, batı giriş kapısı üzerinde stilize bitki motifleri vardır. Batı giriş kapısı ve pencere etrafındaki taşlar duvar yüzeyinden dışarı taşırılmıştır. Birinci kat pencereleri basık, ikinci kat pencereleri sivri kemerlidir. İlkokul olarak inşa edilen yapı, meslek lisesi, ilçe milli eğitim müdürlüğü ve halk eğitim merkezi fonksiyonlarında hizmet vermiştir. 2015 yılından beri kullanılmayan yapının restorasyon çalışmaları devam etmektedir (Eroğlu, 2012) (Aygör ve ark., 2010).

Şekil 3.60. Tekel Binasi Kaynak: Ali Çağlar şahsi arşivinden

Gazi Mustafa Kemal İ.Ö.O Batı Cephesi Kaynak: Mimar Havva Erdem (yeniden düzenlenmiştir).

Yapının Mevkii: Karatay İlçesi. Şems Mahallesi. Mazhar Babalık Sokak No.7 de yer almaktadır.

Yapının Mimarı-Yapım Tarihi ve Dönemi: Mukbil Kemal Taş, 1926-1927, I. Ulusal Mimarlık Dönemi.

Yapım Tekniği ve Malzemesi: Yığma yapım tekniğinde kesme taş malzeme ile yapılmıştır.

Yapının Tescil Tarihi: 13.11.1982. A-3861

Yapının Orijinali ve Bugünkü kullanımı: Okul olarak inşa edilen yapı günümüzde kullanılmamaktadır.

Yapının Yerinde Önceden Yer Alan Yapı: Kazanlı Medrese'nin yerine yapılmıştır.

Şekil 3.61. Gazi Mustafa Kemal İ.Ö.O

3.4.3. Tekel Binası

Cumhuriyet Dönemi yapısı olan Tekel Binası Mevlana caddesinde Alaeddin Cami'nin güneydoğusunda yer almaktadır. Yapı satış mağazaları, idare, depo, lojman birimlerinden meydana gelmektedir. Yarım bodrum üzerinde, zemin, birinci ve teras kattan oluşmaktadır (Aslanoğlu 2010). Yapıyı yatay ve dikey simetri aksında kesen merdiven boşluğu yapıya özgün bir hava katmaktadır (Aygör ve ark., 2010). Kütle tahririyle mimarlık tarihçilerin 'Ankara kübiği' diye tanımladıkları üslubu yansıtmaktadır. Kübik karakterli kütlelerin giriş cephesinin belirgin simetrisi ön plandadır. Giriş kapısı açıklığı cepheden bir metre içerde olup, iç bükey ve dış bükey silmeler ile üç yönden çevrelenmiştir. Zemin katta giriş aksından dan dışa doğru sırası ile yuvarlak pencere, mağaza birimleri ne ait kapı ve yatık dikdörtgen biçimli satış penceresi bulunmaktadır. Birinci katta, iki kat yüksekliğinde ortada ızgara tipi üçer pencere, iki yanında uzanan balkon hacimlerinden meydana gelen ters "T" çıkması ile cephe hareketlendirilmiştir. Yapının cepheleri sıva üzeri açık sarı renkte boyadır (Bozkurt, 2015).

Şekil 3.62. Tekel Binası Kaynak: Ali Çağlar şahsi arşivinden

Tekel Binası Kuzey Cephesi Kaynak: Erdal Zeki Tomar Arşiv (yeniden düzenlenmiştir).

Yapının Mevkii: Meram İlçesi. Kürkçü Mahallesi. Mevlana Caddesi No.4'te yer almaktadır.

Yapının Mimarı - Yapım Tarihi ve Dönemi: Tahir Tuğ, 1935, Cumhuriyet Dönemi.

Yapım Tekniği ve Malzemesi: Betonarme olarak inşa edilmiştir.

Yapının Tescil Tarihi: 31.08.2000. 3896

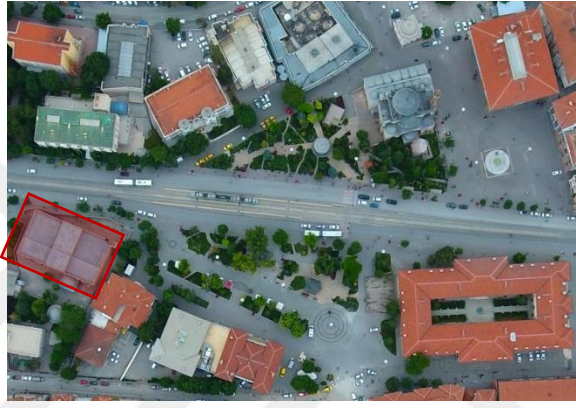
Yapının Orijinali ve Bugünkü kullanımı: İş yeri olarak inşa edilen yapı günümüzde kullanılmamaktadır.

Yapının Yerinde Önceden Yer Alan Yapı: Nalıncı Baba Türbesi ve Medrese'nin yerine yapılmıştır.

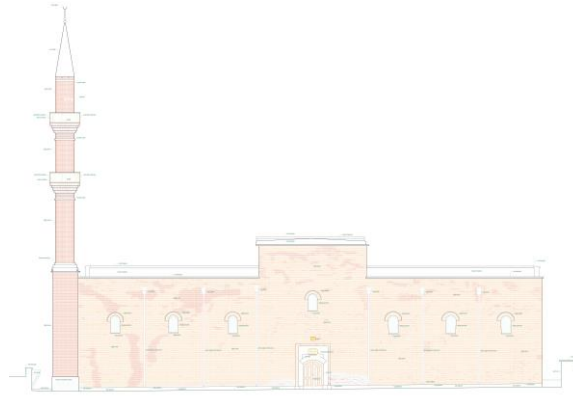
Şekil 3.63. Tekel Binası

3.4.4. İplikçi Cami

Selçuklu Dönemi yapısı olan İplikçi Cami, Mevlana Caddesi üzerinde Ziraat bankasının yanında yer almaktadır. İlk camiyi Tebrizli Ebü'l-Fazl Abdülcebbar'ın M.1201 yılında yaptırdığı kabul edilmektedir. Cami enine dikdörtgen planlıdır. Mihrap duvarına paralel üç sahından mihrap yönündeki sahin beşik tonozla diğer sahinler çapraz tonozla örtülmüştür. Mihrap kalıntısı Selçuklu döneminde yapılmış geometrik bitkisel süslerle çini mozaik tekniğindedir. Daha sonraki dönemlerde yapılan tamir ve eklemeler ile orijinal planı bozulmuştur. Caminin bugünkü iki şerefeli minaresi yenidir (Aygör ve ark., 2010).

Şekil 3.64. İplikçi Cami Kaynak: Ali Çağlar şahsi arşivinden

İplikçi Cami Kuzey Cephesi Kaynak: A proje Mühendislik Mimarlık

Yapının Mevkii: Meram İlçesi, Kürkçü Mahallesi, Mevlana Caddesi No.16'da yer almaktadır.

Yapının Mimarı -Yapım Tarihi ve Dönemi: 1201, Selçuklu Dönemi.

Yapım Tekniği ve Malzemesi: Yapı malzemesi olarak tuğla kullanılmıştır.

Yapının Tescil Tarihi: 13.11.1982, A-3861

Yapının Orijinali ve Bugünkü kullanımı: Cami olarak inşa edilmiştir. Günümüzde işlevini korumaktadır.

Şekil 3.65. İplikçi Cami

3.4.5. Ziraat Bankası

Yapı, Mevlana Caddesinde kayalı park alanında yer almaktadır. Bodrum Zemin ve birinci kat olmak üzere üç katlıdır. Cephede hareketlilik, pencereler ve biri giriş kapısının üzerinde diğeri ikili pencerelerin bulunduğu kısımda olmak üzere, küçük balkonlarla sağlanmıştır. Her üç katta farklı ölçülerde pencere açılmıştır. Zemin kattaki pencereler basık, birinci kattakiler sivri kemerlidir (Aygör ve ark., 2010). Kuzey cephesi giriş kapısı aks olmak üzere her iki yönde simetrik düzenlenmiştir. Cephe kuzey yönünde ortadan iki kademe halinde öne doğru taşarak köşe birimlerden ayrılmaktadır. Zemin kat pencerelerinin üzerine rumi motiflerle süslü alınlık panoları yerleştirilmiştir (Bozkurt, 2015).

Şekil 3.66. Ziraat Bankası Kaynak: Ali Çağlar şahsi arşivinden

Ziraat Bankası Kuzey Cephesi

Yapının Mevkii: Meram İlçesi, Kalecik Mahallesi, Vali Muammer Bey Caddesi No.2’de yer almaktadır.

Yapının Mimarı -Yapım Tarihi ve Dönemi: 1929 yılı, I. Ulusal Mimarlık Dönemi.

Yapım Tekniği ve Malzemesi: Yığma tekniği ile Kesme taş malzemeden inşa edilmiştir.

Yapının Tescil Tarihi: 13.11.1982, A-3861

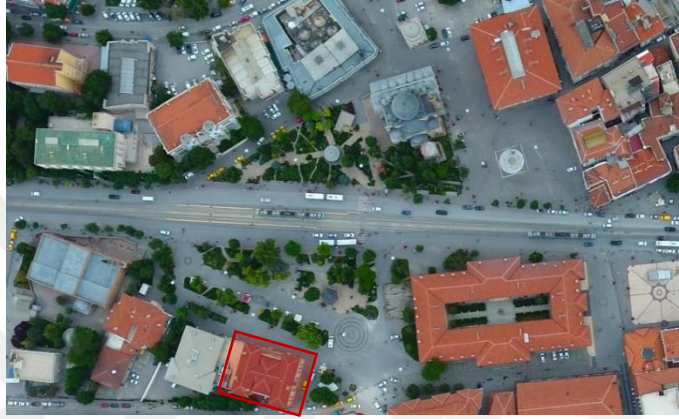
Yapının Orijinali ve Bugünkü kullanımı: Banka olarak yapılan yapı günümüzde işlevini korumaktadır.

Yapının Yerde Önceden Yer Alan Yapı: Yağmuroğlu Medresesi

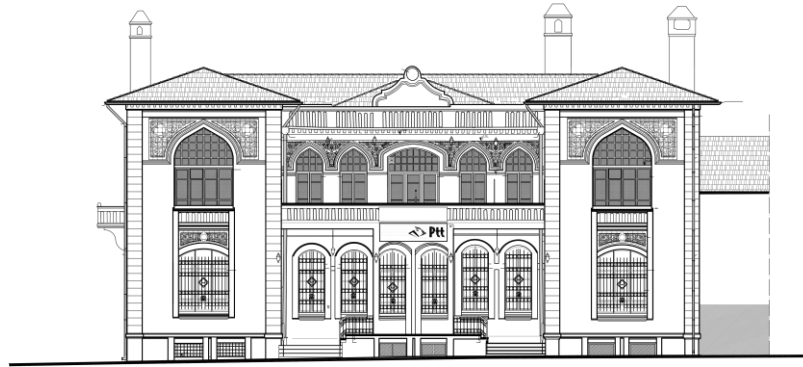
Şekil 3.67. Ziraat Bankası

3.4.6. PTT Binası

Yapı, Vali Muzafer Bey Caddesinde Hükümet Konağı'nın güney batısında yer alır. Mimar Falih Ülkü tarafından tasarlanan yapı, M.1926 yılında yığma tekniği ile taş malzemeden inşa edilmiştir. Yapı bodrum üzerine iki kattan oluşmaktadır. Simetrik düzende olan cephede hareketlilik, farklı büyüklükte, sivri ve basık kemerli pencereler ile sağlanmaktadır. Kemer Alınlıklarında Osmanlı bitki motifleri, bezeli panolar ve taş rozetler yer almaktadır (Aygör ve ark., 2010).

Şekil 3.68. PTT Binası Kaynak: Ali Çağlar şahsi arşivinden

PTT Binası Kuzey Cephesi Kaynak: Turquoise Restorasyon

Yapının Mevkii: Meram İlçesi, Kalecik Mahallesi, Vali Muammer Bey Caddesi yer almaktadır.

Yapının Mimarı -Yapım Tarihi ve Dönemi: Falih Ülkü-M.1926, I. Ulusal Mimari Dönemi.

Yapım Tekniği ve Malzemesi: Yığma tekniği ile taş malzemeden inşa edilmiştir.

Yapının Tescil Tarihi: 13.11.1982, A-3861

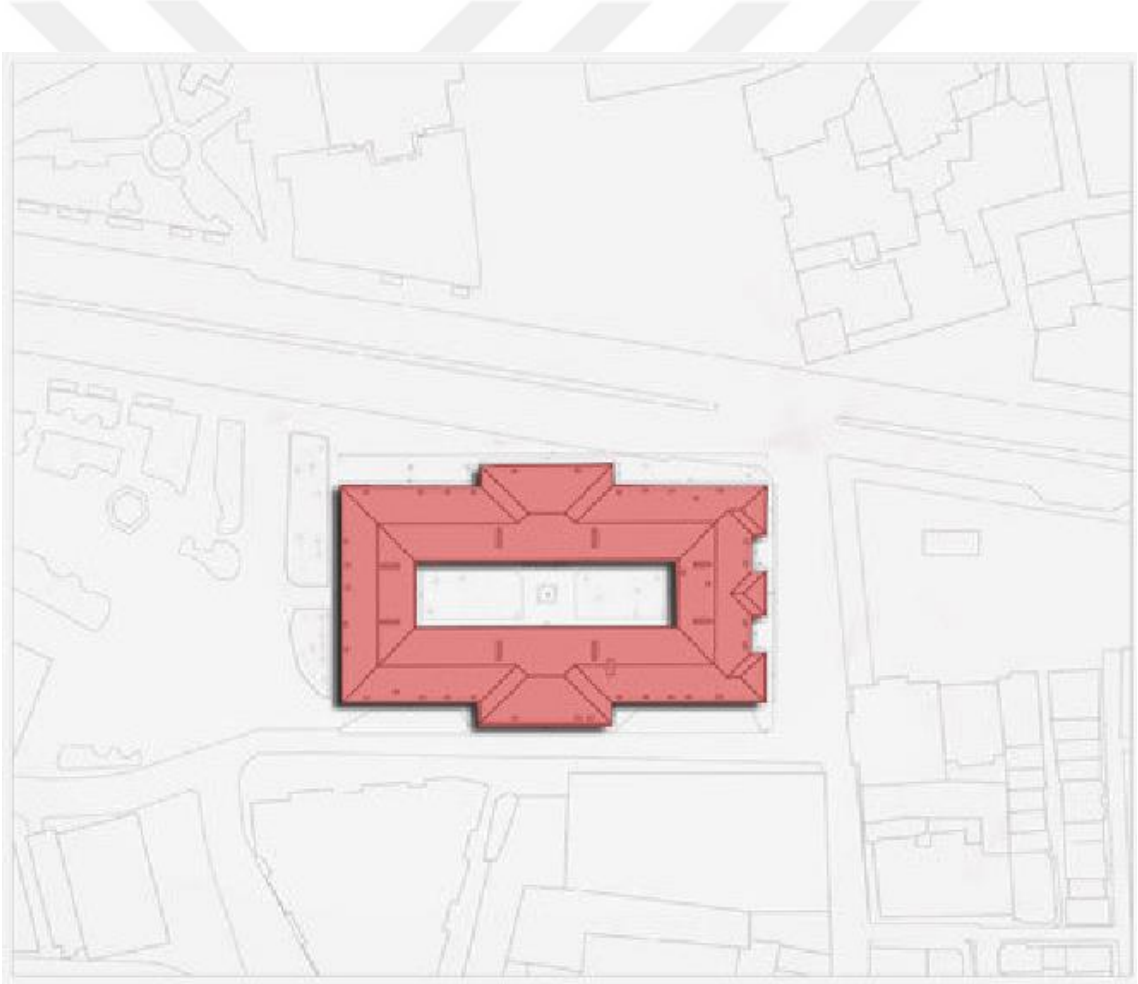
Yapının Orijinali ve Bugünkü kullanımı: PTT binası olarak inşa edilen yapı günümüzde PTT binası olarak hizmet vermektedir.

Yapının Yerinde Önceden Yer Alan Yapı:

Şekil 3.69. PTT Binası

3.4.7. Hükümet Konağı

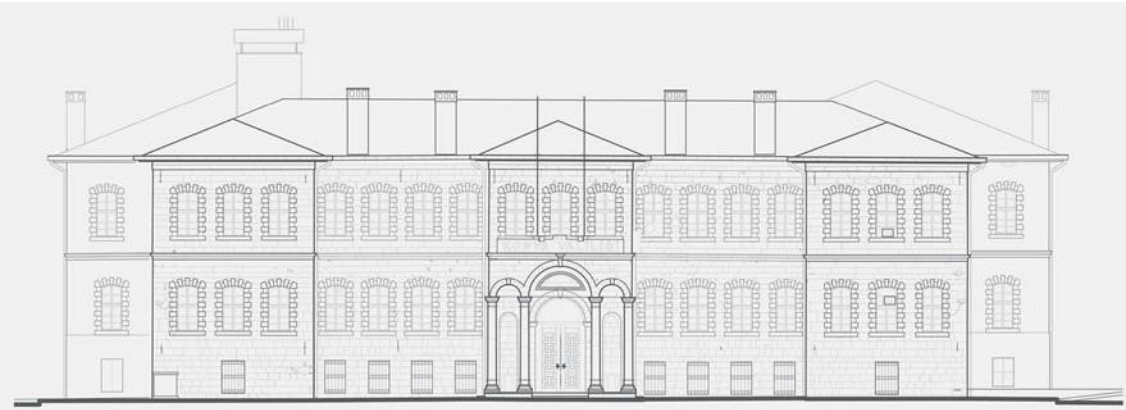
Yapı, Tevfikiye Caddesi üzerinde, Şerafettin Cami'nin güneyinde yer almaktadır. Hükümet Konağının Yapımına Konya valisi Said Paşa zamanında, Konya dış kale surlarının taşları da kullanılarak başlanmıştır. 1887-1890 yıllarında Sururi Paşa zamanında tamamlanmıştır. Yığma tekniği ile kesme taş malzemeden inşa edilmiştir. Yapı zemin, birinci, İkinci kat olmak üzere üç kattan oluşmaktadır. Zamanla yol kotu yükseldikçe zemin kat aşağıda kalmıştır. Mekanlar bir Avlu etrafında sıralanmaktadır. Zemin ve Birinci katta yirmi sekiz, ikinci katta otuz oda bulunmaktadır. Giriş cephesi, dört serbest, dört de duvara bitişik sütunun taşıdığı kemerle belirtilmiş simetrik düzendedir. Zemin kat pencereleri düz, birinci ve ikinci kat pençeleri ise barok kemerli, sövelidir (Aygör ve ark., 2010).

Şekil 3.70. Hükümet Konağı Vaziyet Planı (Url 8) (yeniden düzenlenmiştir).

Şekil 3.71. Hükümet Konağı Kaynak: Ali Çağlar şahsi arşivinden

Hükümet Konağı Doğu Cephesi (Url 8)

Yapının Mevkii: Meram İlçesi, Şükran Mahallesi, Tevfikiye Caddesi No.2'de yer almaktadır.

Yapının Mimarı -Yapım Tarihi ve Dönemi:1882-1890, Geç Osmanlı Dönemi.

Yapım Tekniği ve Malzemesi: Kesme taş malzeme ile inşa edilmiştir.

Yapının Tescil Tarihi: 13.11.1982, A-3861

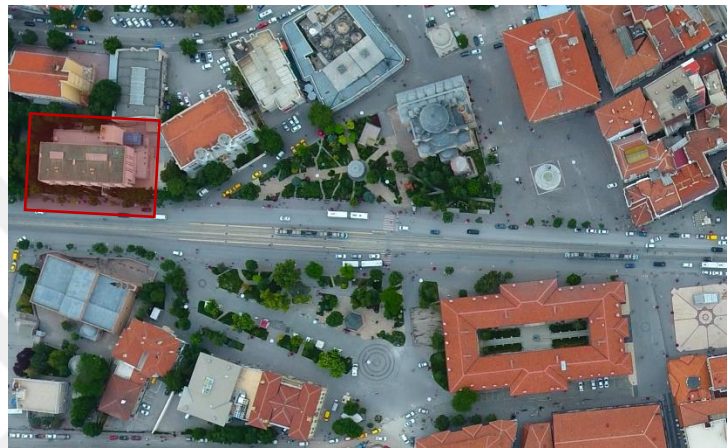
Yapının Orijinali ve Bugünkü kullanımı: Hükümet Konağı olarak inşa edilen yapı günümüzde Hükümet Konağı olarak kullanılmaktadır.

Yapının Yerinde Önceden Yer Alan Yapı:

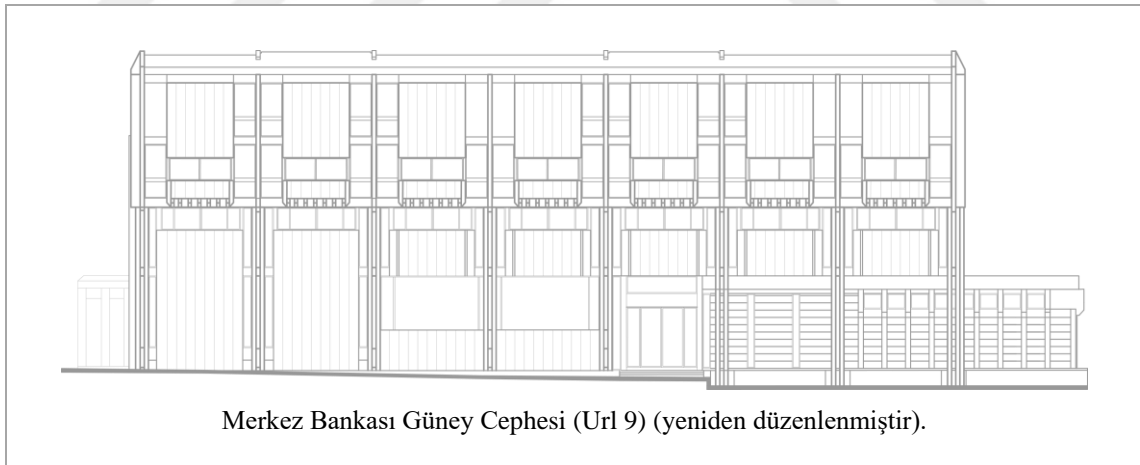
Şekil 3.72. Hükümet Konağı

3.4.8. Merkez Bankası

Mevlana Caddesi üzerinde yer alan yapı, 1974 yılında betonarme olarak inşa edilmiştir. Yapı zemin, birinci ve İkinci kat olmak üzere üç kattan oluşmaktadır. İlk iki katı banka son katı lojman olarak kullanılmaktadır. Dış cephe malzemesi yer yer traverten ve betonarmedir. 1972 yılında Coşkun ve Filiz Erkan tarafından tasarlanan yapı yarışma projesinde seçilmiştir. Çağdaş mimarlık örneklerinden biri olan yapı, mimari üslubu ile Alaeddin - Mevlana aksına ölçek veren yapılardan biridir (Aygör ve ark., 2010).

Şekil 3.73. Merkez Bankası Kaynak: Ali Çağlar şahsi arşivinden

Merkez Bankası Güney Cephesi (Url 9) (yeniden düzenlenmiştir).

Yapının Mevkii: Karatay İlçesi, Şems Mahallesi, Mevlana Caddesi No.25'de yer almaktadır.

Yapının Mimarı -Yapım Tarihi ve Dönemi: Coşkun ve Filiz Erkan, 1974, Cumhuriyet Dönemi.

Yapım Tekniği ve Malzemesi: Yapı Betonarme olarak inşa edilmiştir.

Yapının Tescil Tarihi: 02.06.2003, 4924

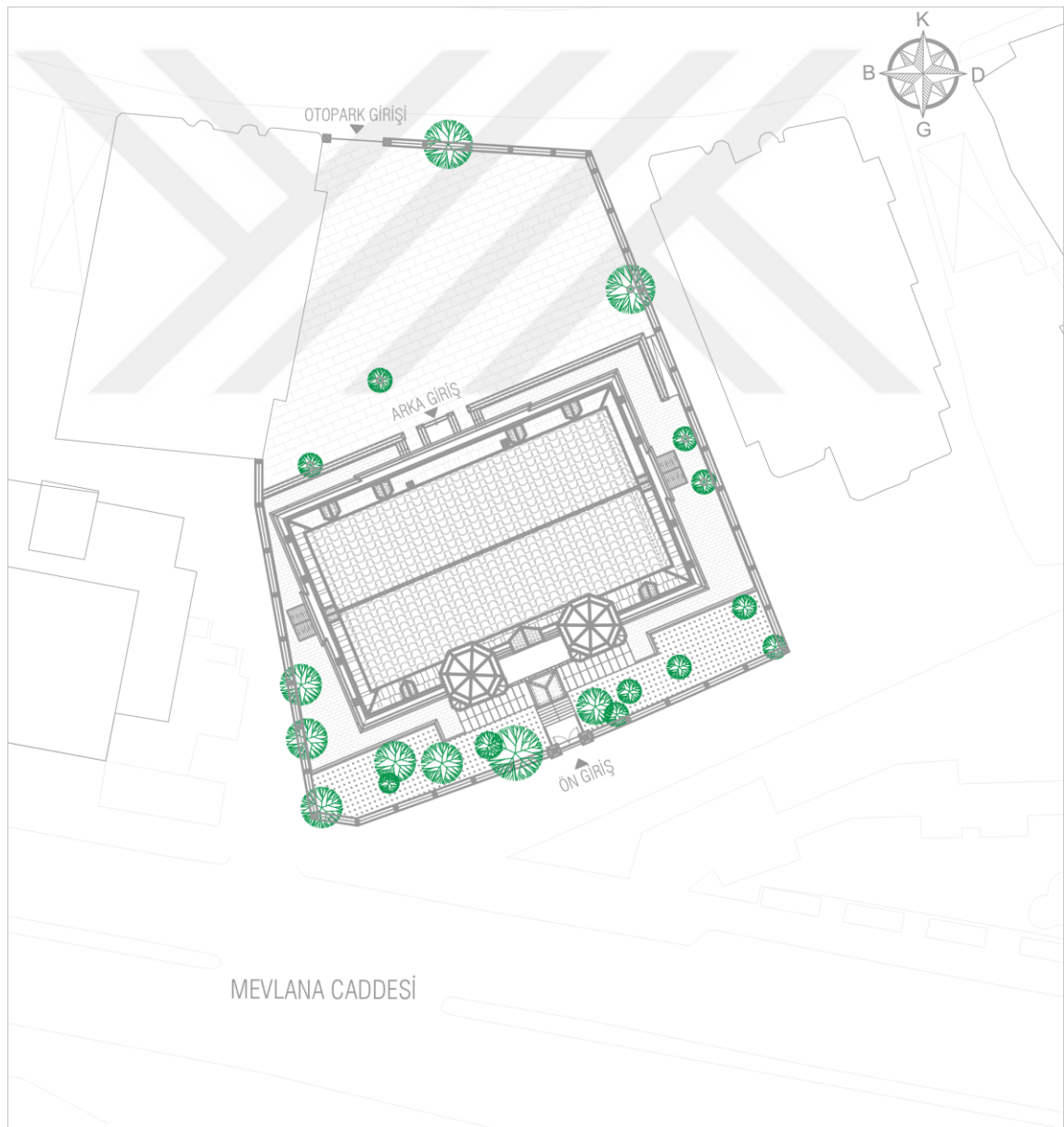
Yapının Orijinali ve Bugünkü kullanımı: Banka-lojman olarak inşa edilen yapı günümüzde Banka-Lojman olarak kullanılmaktadır.

Yapının Yerinde Önceden Yer Alan Yapı: İslamiye Medresesi

Şekil 3.74. Merkez Bankası

3.4.9. Sanayi Mektebi

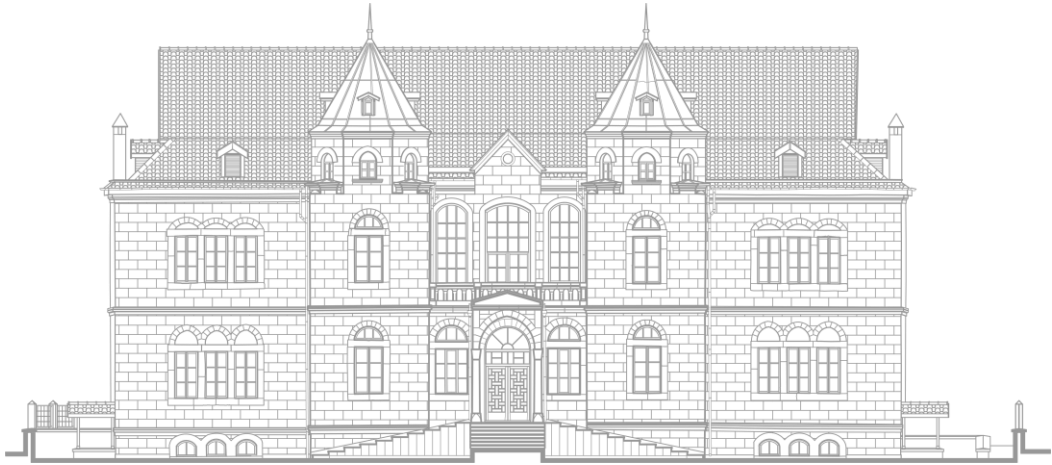
Vali Ferid Paşa tarafından 1900-1901 yılında yaptırılmıştır. Dikdörtgen planlı kâgir bina bodrum, zemin, birinci kat ve çatı katı olmak üzere 3 kattan oluşmaktadır. Yapının ahşap döşeme sistemi ve bağdadi ara bölme duvarları 1979 yangının ardından betonarmeye dönüştürülmüştür. Kağir yapının Tuğla örgülü yığma duvarları dış cephede kesme taş taklidi sıva ve beyaz boyalıdır. Cephede kat silmeleriyle birlikte kapı ve pencere çerçevelerinde kesme taş işçiliği görülmektedir. Çatı katında saçak kotundan itibaren sekizgen plana dönüşen kuleler ile dikkat çekmektedir. Kıрма çatılı yapının kuleleri, kurşun kaplı piramidal külahlarla örtülüdür (Bozkurt, 2014).

Şekil 3.75. Vaziyet Planı Kaynak: Erdal Zeki Tomar Arşiv (yeniden düzenlenmiştir).

Şekil 3.76. Sanayi Mektebi Kaynak: Ali Çağlar şahsi arşivinden

Sanayi Mektebi Güney Doğu Cephesi Kaynak: Erdinç Demirkan, Özlem Demirkan (yeniden düzenlenmiştir).

Yapının Mevkii: Karatay İlçesi, Şems Mahallesi, Mevlana Caddesi No.27'de yer almaktadır.

Yapının Mimarı -Yapım Tarihi ve Dönemi: Vali Ferit Paşa, 1900-1901, Geç Osmanlı Dönemi.

Yapım Tekniği ve Malzemesi: Yığma tekniğinde, moloz taş ve tuğla ile inşa edilmiştir.

Yapının Tescil Tarihi: 13.11.1982, A-3861

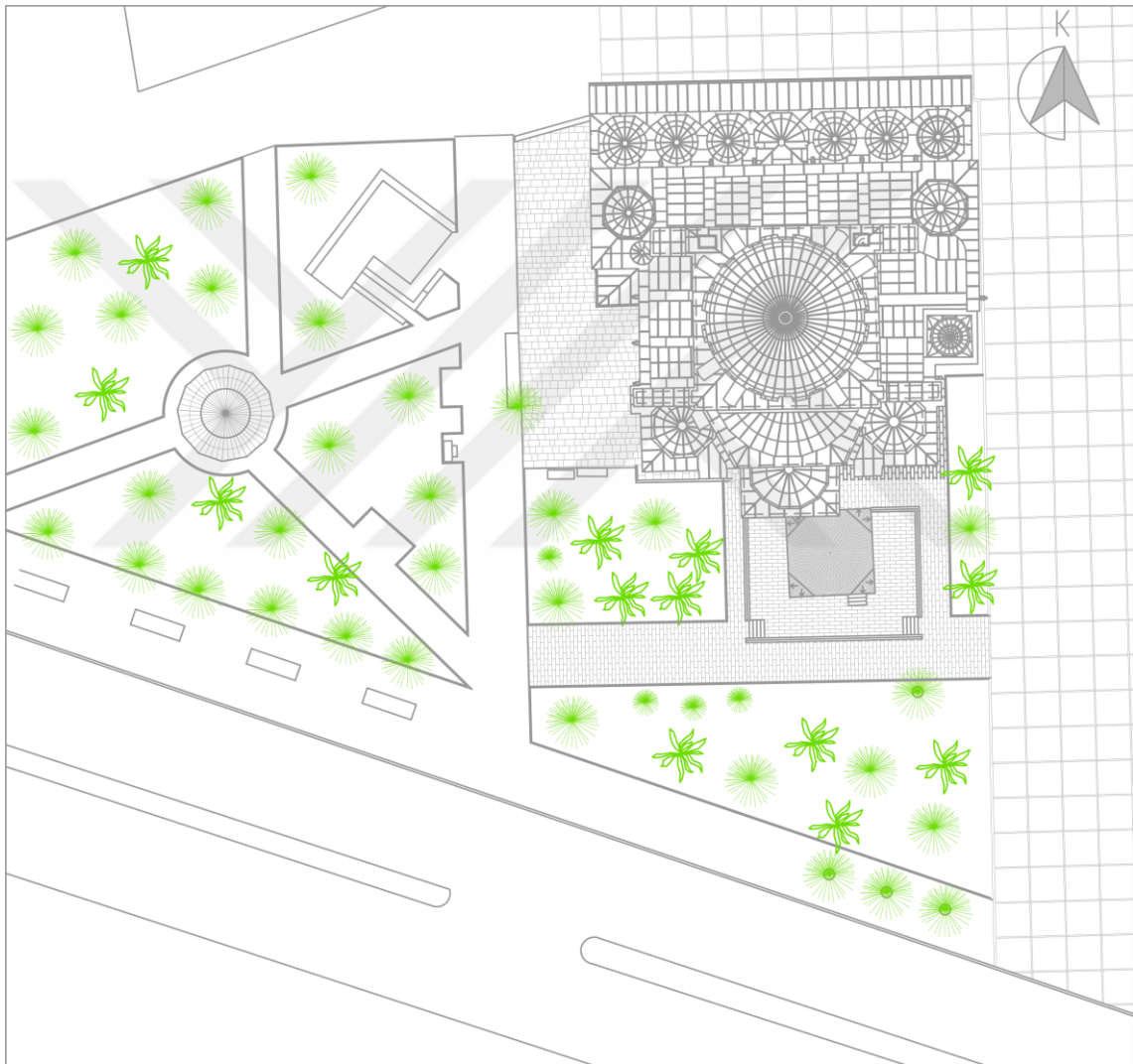
Yapının Orijinali ve Bugünkü kullanımı: Okul olarak inşa edilen yapı günümüzde Büyük Şehir Belediyesi Zabıta Dairesi Başkanlığı olarak kullanılmaktadır.

Yapının Yerinde Önceden Yer Alan Yapı: Konya Eski Bedesteni'nin yerine yapılmıştır.

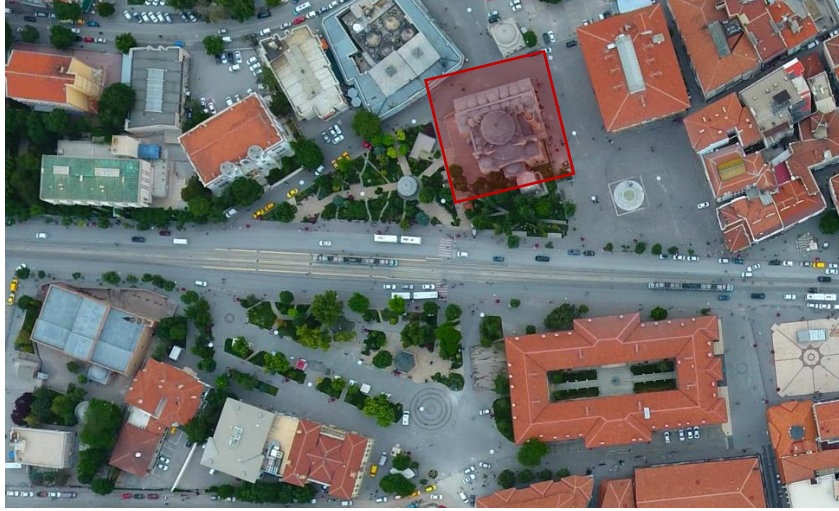
Şekil 3.77. Sanayi Mektebi

3.4.10. Şerafettin Cami

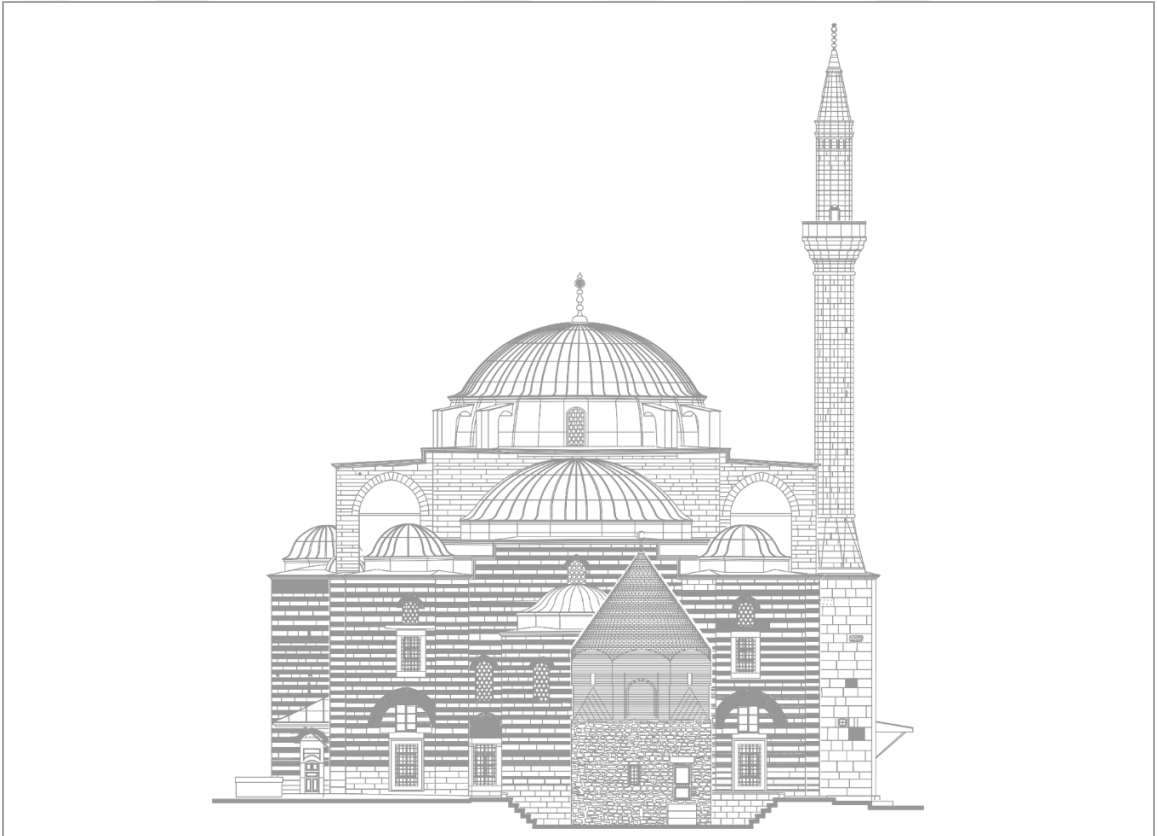
Klasik dönem Osmanlı eserinin 17.yüzyılın başlarında yapıldığı düşünülmektedir. Yapının cephesinde kesme taş, moloz taş, tuğla ve taş ile yapılan almaşık duvar örgüsü görülmektedir. Batı ve güney cephede duvar örgüsü içine yerleştirilmiş çinilere rastlanmaktadır.1924 yılında, Selçuklu dönemine ait güney cepheye bitişik olan kümbet meydan düzenleme çalışmaları sebebi ile yıkılmıştır (Baş, 2006).

Şekil 3.78. Şerafettin Cami Vaziyet Planı D2MİMARLIK (yeniden düzenlenmiştir).

Şekil 3.79. Şerafettin Camii Kaynak: Ali Çağlar şahsi arşivinden

Şerafettin Camii Güney cephesi Kaynak: D2MİMARLIK (yeniden düzenlenmiştir).

Yapının Mevkii: Karatay İlçesi, Şeref Şirin Mahallesi, Şerafettin Caddesi No.25'de yer almaktadır.

Yapının Mimarı -Yapım Tarihi ve Dönemi: , 16.yüzyıl sonu-17. Yüzyıl başı, Klasik Osmanlı Dönemi.

Yapım Tekniği ve Malzemesi: Kesme taş malzeme ile inşa edilmiştir.

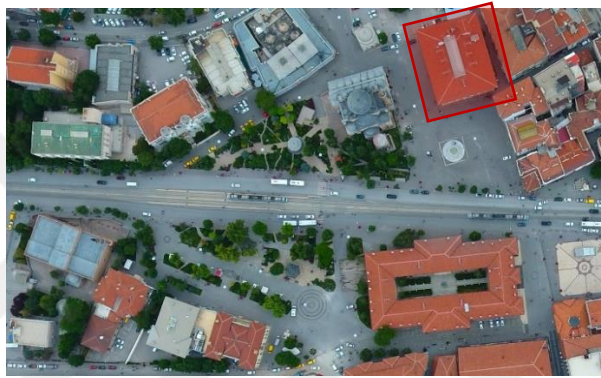
Yapının Tescil Tarihi: 13.11.1982, A-3861

Yapının Orijinali ve Bugünkü kullanımı: Camii olarak yapılan yapı günümüzde işlevini korumaktadır.

Şekil 3.80. Şerafettin Camii

3.4.11. Vakıf İşhanı

Cumhuriyet Dönemi yapısı olan Vakıf İşhanı Mevlana Caddesi üzerinde yer almaktadır. Karkas tekniğinde betonarme ve tuğla malzeme ile inşa edilmiştir. Yapı Bodrum, zemin, birinci, ikinci, üçüncü kattan oluşmaktadır. Cephe kaplama malzemesi sıvadır. Cephenin en çok dikkat çeken özelliği, kesme sille taşından yapılan, zemin katta batı ve güney cephelerde yer alan basık kemerli, ayaklı adeta revak benzeri düzenlenen sistemdir. Cephede simetri hakimdir. Birinci ve ikinci kat pencereleri aynı düzende devam etmektedir. Üçüncü kat pencereleri daha sık ve küçülerek tekrar ederek monotonluğu kırmıştır (Aygör ve ark., 2010).

Şekil 3.81. Vakıf İşhanı Kaynak: Ali Çağlar şahsi arşivinden

Vakıf İşhanı Güney Cephesi Kaynak: Vakıflar Bölge Müdürlüğü Arşivi

Yapının Mevkii: Karatay İlçesi, Şems Mahallesi, Mevlana Caddesi No.33'de yer almaktadır.

Yapının Mimarı -Yapım Tarihi ve Dönemi:20. Yüzyılın ilk yarısı, Cumhuriyet Dönemi.

Yapım Tekniği ve Malzemesi: Karkas tekniğinde betonarme ve tuğla malzeme ile inşa edilmiştir.

Yapının Tescil Tarihi: 21.10.2009, 3486

Yapının Orijinali ve Bugünkü kullanımı: Zemin kat Vakıfbank'ın şubesi, ikinci kat Türkiye İstatistik Kurumu, üçüncü kat Konya Vakıflar Bölge Müdürlüğü olarak hizmet vermektedir.

Yapının Yerinde Önceden Yer Alan Yapı: İrfaniye Medresesi

Şekil 3.82. Vakıf İşhanı

3.4.12. Eski Osmanlı Bankası

I. Ulusal mimarlık dönemi üslubuyla inşa edilen yapı Mevlana caddesinde, Şerafettin caminin doğusunda yer almaktadır. 1921 yılında, Kesme taş malzemenen yapılmıştır. Bodrum, zemin ve birinci kattan oluşan yapının, zemin katı banka üst katı iş merkezi olarak kullanılmaktadır. Giriş cephesinde, kapı ve iki yan tarafında bulunan pencereler basık kemerli, üst kat balkon kapısı ve pencereleri sivri kemerli olup simetrik düzen hakimdir. Balkon kapısı üzerinde bulunan, kabarıklı madalyonlar ve pencerelerin üzerindeki çini süslemeler ile dikkat çekmektedir (Aygör ve ark., 2010).

Şekil 3.83. Eski Osmanlı Bankası Kaynak: Ali Çağlar şahsi arşivinden

Eski Osmanlı Bankası Batı Cephesi Kaynak: Ramazan Demir Mimarlık

Yapının Mevkii: Karatay İlçesi, Şeref Şirin Mahallesi, Mevlana Caddesi No.37'de yer almaktadır.

Yapının Mimarı -Yapım Tarihi ve Dönemi:1921, I. Ulusal Mimarlık Dönemi.

Yapım Tekniği ve Malzemesi: Kesme taş malzeme ile inşa edilmiştir.

Yapının Tescil Tarihi: 13.11.1982, A-3861

Yapının Orijinali ve Bugünkü kullanımı: CHP il yönetim binası olarak inşa edilen yapı günümüzde Yapı Kredi Bankası olarak hizmet vermektedir.

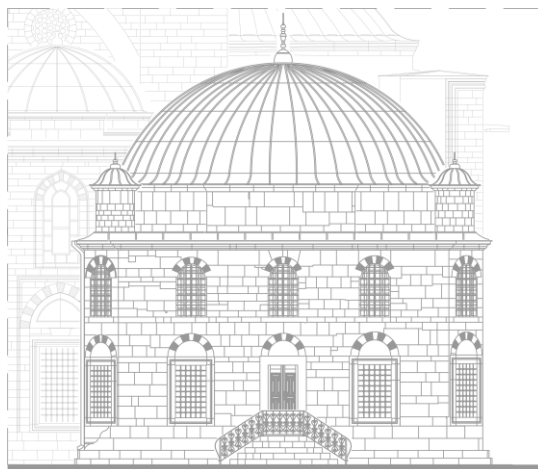
Şekil 3.84. Eski Osmanlı Bankası

3.4.13. Yusuf Ağa Kütüphanesi

Geç Osmanlı mimarlığı dönemi yapısı, Mevlana külliyesinin güneybatısında yer alan, kendisinden önce yapılan Selimiye Cami'nin cephesine eklenmiştir. Kitabelerinden Mihrişah Valide Sultan'ın Kethüdası Yusuf Ağa tarafından 1794-1795 yıllarında yaptırıldığı bilinmektedir. Kurucusunun ismiyle anılmaktadır. Konya'da Osmanlı döneminde kütüphane olarak yapılan ve günümüze sağlam olarak gelen tek örnektir (Aygör ve ark., 2010).

Şekil 3.85. Yusuf Ağa Kütüphanesi Kaynak: Ali Çağlar şahsi arşivinden

Yusuf Ağa Kütüphanesi Batı Cephesi Kaynak: Revzen Mimarlık (yeniden düzenlenmiştir).

Yapının Mevkii: Karatay İlçesi, Civar Mahallesi, Müze Alanı Caddesinde Selimiye Cami'sine bitişik konumdadır.

Yapının Mimarı-Yapım Tarihi ve Dönemi: 1794-1795, Geç Osmanlı Dönemi.

Yapım Tekniği ve Malzemesi: Yapı kesme taş malzeme ile yığma tekniğinde yapılmıştır.

Yapının Tescil Tarihi: 13.11.1982. A-3861

Yapının Orijinali ve Bugünkü kullanımı: Mevcut işlevini muhafaza edip, günümüzde de kütüphane olarak hizmet vermektedir.

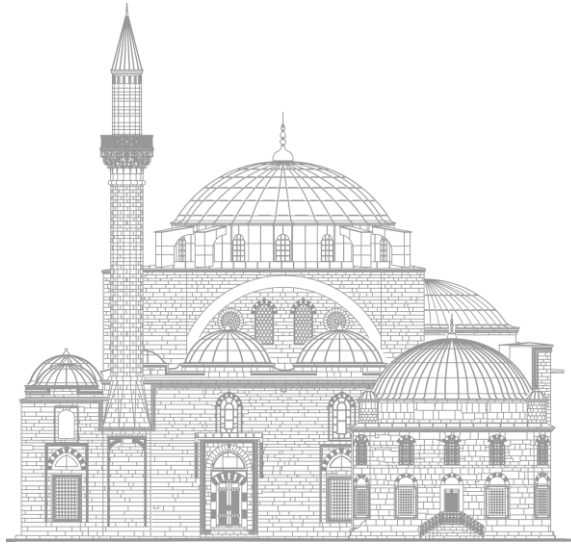
Şekil 3.86. Yusuf Ağa Kütüphanesi

3.4.14. Selimiye Cami

Yapı Müze Alanı caddesinde, Mevlana Külliyesinin güney batısında yer almaktadır. II. Selim tarafından M.1567 yılında yaptırılan caminin mimarının Sinan olduğu düşünülmektedir. Klasik Osmanlı dönemi eseri olan caminin yapım malzemesi kesme taştır. Merkezi kubbesi tek yönden yarım kubbe ile genişletilmiş plan tipolojisi içerisinde yer almaktadır. Ana kubbenin sağında ve solunda üçer kubbe vardır. Yedi bölümlü son cemaat mahalli ve harimden oluşmaktadır (Aygör ve ark., 2010).

Şekil 3.87. Selimiye Cami Kaynak: Ali Çağlar şahsi arşivinden

Selimiye Cami Batı Cephesi Kaynak: Revzen Mimarlık (yeniden düzenlenmiştir).

Yapının Mevkii: Karatay İlçesi, Civar Mahallesi, Müze Alanı Caddesinde Mevlana Külliyesi'nin yanında yer almaktadır.

Yapının Mimarı-Yapım Tarihi ve Dönemi: 1567, Klasik Osmanlı Dönemi.

Yapım Tekniği ve Malzemesi: Taş ve mermer malzeme ile yapılmıştır.

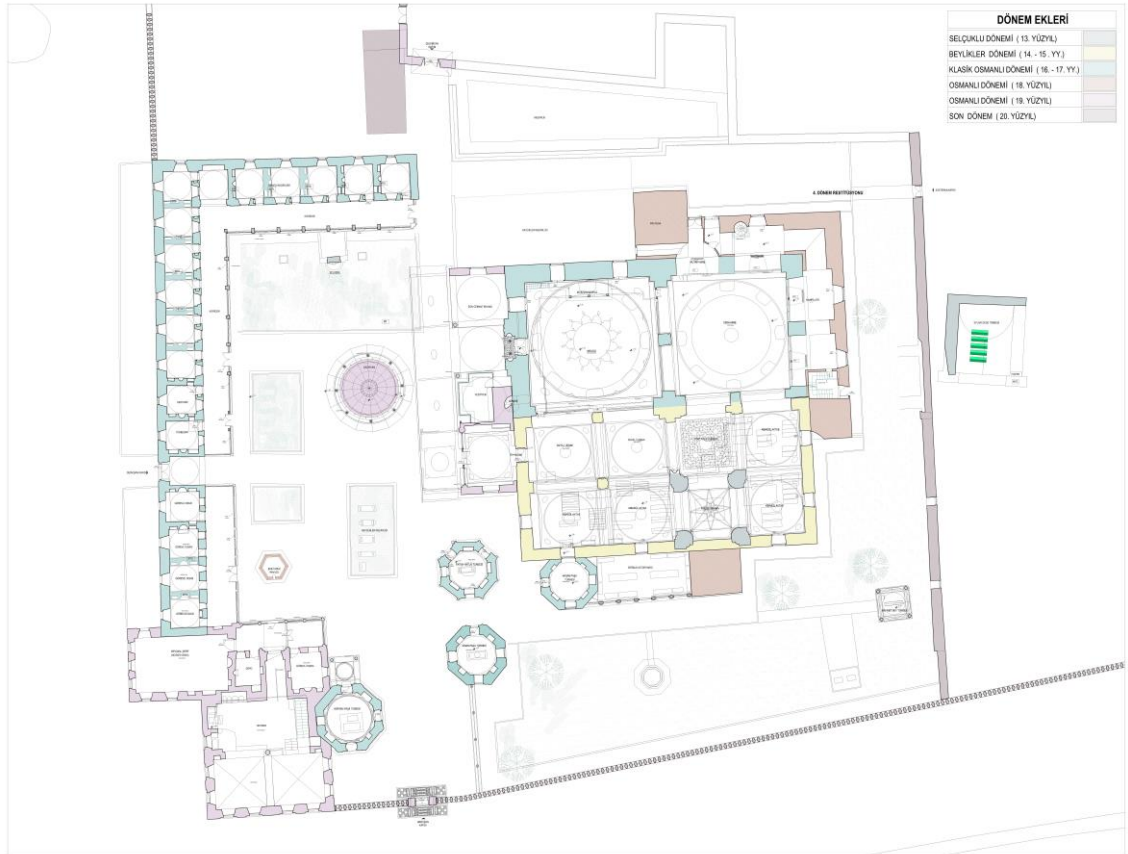
Yapının Tescil Tarihi: 13.11.1982. A-3861

Yapının Orijinali ve Bugünkü kullanımı: Cami olarak yapılmıştır. Günümüzde ibadete açıktır.

Şekil 3.88. Selimiye Cami

3.4.15. Mevlana Külliyesi

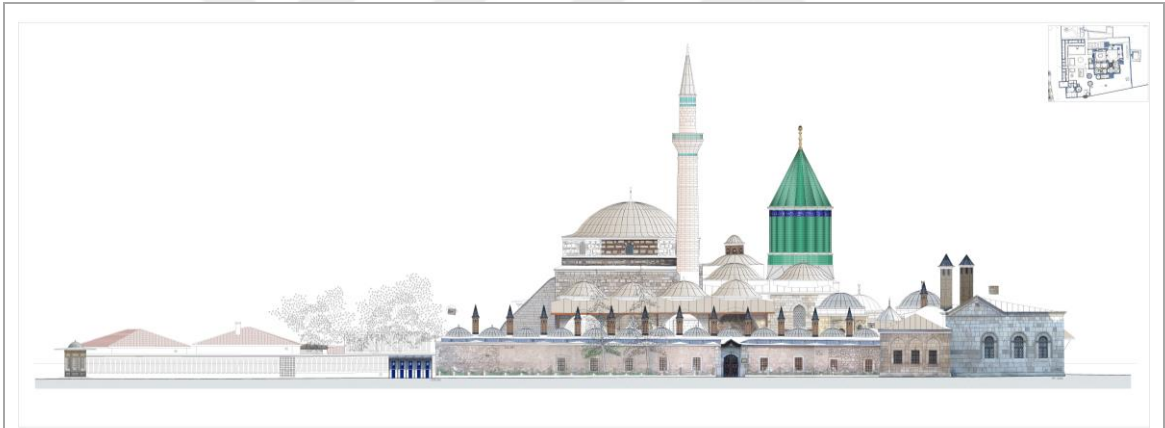
Mevlana külliyesi, Müze Alanı caddesinde yer almaktadır. Mevlana Celaleddin Rumi'nin türbesinin de içinde bulunduğu Mevlevi tarikatının yapılarının en büyüğüdür. Mevlana külliyesi belirli bir plan düzenine sahip değildir. M.1273 yılında ölen Mevlana Celaleddin Rumi'nin türbesinin çevresinde bir manzume oluşturan yapılar, Mevlevi tarikatının merkez tekkesini meydana getirmektedir. Bu tarihten itibaren 20. yy'a kadar yapıya çeşitli dönem ekleri yapılmıştır. Yapı genelinde düzgün kesme taş, moloz taş ve tuğla ile yığma tekniği kullanılmıştır (Aygör ve ark., 2010). Tekke ve zaviyelerin kapatılmasından sonra Konya Mevlana dergahı 1 Mayıs 1926'da Konya Asarı Atika Müzesi olarak düzenlenmiş, 2 Mart 1927'de ziyarete açılmıştır (Bakırcı, 2012).

Şekil 3.89. Mevlana Külliyesi Dönem Ekleri Planı Kaynak: Argun Kocadağistan

Şekil 3.90. Mevlana Külliyesi Kaynak: Ali Çağlar şahsi arşivinden

Mevlana Külliyesi Batı Cephesi Kaynak: Argun Kocadağistan

Yapının Mevkii: Karatay İlçesi. Civar Mahallesi. Müze alanı caddesinde yer almaktadır.

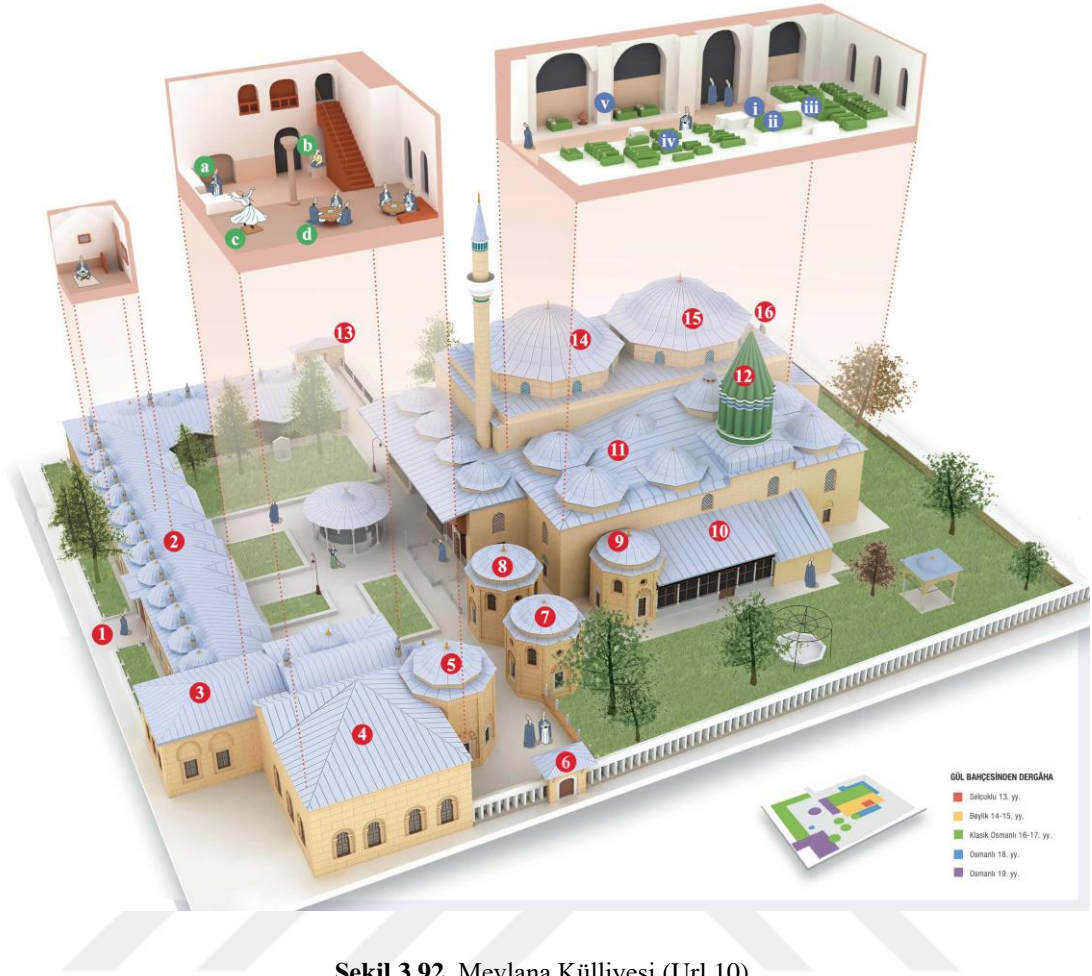
Yapının Mimarı-Yapım Tarihi ve Dönemi: 1274-19. Yüzyıl, Selçuklu- Osmanlı Dönemi.

Yapım Tekniği ve Malzemesi: Yığma yapım tekniğinde kesme, moloz taş ve tuğla malzeme ile yapılmıştır.

Yapının Tescil Tarihi: 13.11.1982. A-3861

Yapının Orijinali ve Bugünkü kullanımı: Külliye olarak inşa edilen yapı günümüzde ise müze olarak kullanılmaktadır.

Şekil 3.91. Mevlana Külliyesi

Şekil 3.92. Mevlana Külliyesi (Ur10)

- 1) Cümle kapısı: Mevlana Külliyesi'nin ana girişidir.
- 2) Derviş Hücreleri: Çilesini tamamlayan dervişlere külliye'den tahsis edilen hücrelerdir.
- 3) Meydan-ı Şerif (günümüzde müze müdürlüğü olarak kullanılmaktadır)
- 4) Matbah-ı Şerif
 - a) Kazancı dede, dervişlerin eğitiminden sorumludur. Ocağın bulunduğu yer Ateşbaz-ı veli makamıdır.
 - b) Çileye talip olan canın üç gün boyunca saka postuna oturup sabrı denediği yerdir.
 - c) Sema meşkinin yapıldığı sema tahtasıdır.
 - d) Mevlevihanelerde yemek, somat denilen sofralarda, topluca ve son derece zarif olarak yenilmektedir.
- 5) Hürrem Paşa Türbesi
- 6) Hamuşan Kapısı: Mevleviler, ölene sustu manasında "hamuş oldu", mezarlığa suskunlar manasında "hamuşan" demektedirler.
- 7) Sinan Paşa Türbesi

- 8) Fatma Hatun Türbesi
- 9) Hasan Paşa Türbesi
- 10) Çelebi Dairesi (Kütüphane)
- 11) Mevlana Türbesi: Mevlana'nın, ailesinin ve yakınlarının kabirlerinin bulunduğu yerdir.
 - i) Hz. Mevlana'nın
 - ii) Mevlana'nın oğlu Sultan Veled'in
 - iii) Mevlana'nın babası Bahaeddin Veled'in
 - iv) Çelebilerin
 - v) Horasan erlerinin kabirleridir.
- 12) Kubbe-i Hadra
- 13) Çelebi Kapısı: Mevlana soyundan gelen Çelebiler külliyeye girmek için bu kapıyı kullanmışlardır.
- 14) Mescid
- 15) Semahane
- 16) Red Kapısı: Terke terbiyesine aykırı büyük bir suç işleyen dervişlerin ayakkabılarının uçları dışarıya doğru çevrilir, bunun anlamını bilen derviş sessizce bu kapıdan tekkeyi ter ederdi (Url 10).

4.ALAEDDİN MEVLANA AKSINDA TOPUMSAL BELLEK ANALİZİ

Tarihi Konya Kent Merkezi'nin, toplumsal bellek analizinde örnek alan olarak tercih edilme sebeplerinden birisi birçok uygarlığa ev sahipliği yapmasından ötürü tarihin her döneminde önemli bir yerleşim alanı olmasıdır. Farklı döneme ve kültüre ait, günümüze ulaşan, birçok değerli kamu yapısını barındırmaktadır.

Çalışmanın bu bölümünde, Alaeddin Mevlana aksında yapılan anket çalışmasıyla kamusal yapıların toplumun belleğinde ne denli yer ettiği ortaya konmuştur.

4.1. Anket Yöntemi

Araştırma alanı olarak seçilen Alaeddin Mevlana aksında, kullanıcıların tarihi yapılar üzerinden kent hafızası analiz edilirken anket yönteminden yararlanılmıştır.

4.1.1. Anket sorularının hazırlanması

Toplumsal belleğin tarih, kültür, mekan ilişkisi içerisinde aks da yorumlanmasıyla hazırlanan sorular kent kullanıcılarına yöneltilmiştir.

Anket formu, Sosyo-ekonomik yapıya ilişkin veriler (cinsiyet, yaş, eğitim durumu, meslek, Konya'da yaşama süresi), Kullanım verileri (kullanım amacı, kullanım sıklığı, alanda geçirilen zaman), Alana ilişkin veriler (plansal okumalar, cephe ve silüet okumaları) şeklinde 3 bölümden oluşmaktadır.

Birinci bölümde alanın kullanıcılarına 5 soru yöneltilmiş ve kullanıcı profilleri analiz edilmiştir.

İkinci bölümde alanın kullanımına yönelik kullanıcılara 4 soru yöneltilmiştir. Bu bölümün ilk ve son sorularında, aksı kullanım amacı, alanda en çok yaptığınız aktiviteler sorularında Gehl (1987)'in dış mekan aktivitesi çıkarımları baz alınmıştır.

Gehl'e göre 3 tip dış mekân aktivitesi vardır. Bunlar;

- Mecburi aktiviteler
- İsteğe bağlı aktiviteler
- Sosyal aktiviteler

Gehl, ilk gruptaki aktivitelerin istesek de istemesek de bizi kent merkezine gitmek için zorlayan aktiviteler olmasına karşılık, arkadaşlarla buluşmaktan tutun da güneşlenmeye kadar geniş bir alanı kapsayan son iki grup için kent merkezine gitmenin kamusal alanların kalitesine bağlı olduğunu söylemektedir (Gehl, 1987).

Üçüncü bölümde ilk soru kavramlar bölümünde tanımladığımız mekan-bellek ilişkisine yönelik olmuştur. Kullanıcılardan, Alaeddin Mevlana aksında, Aksın

başlangıcından hükümet meydanına kadar olan kısımda yer alan, kuş bakışı fotoğraf üzerinde numaralandırılan, 11 kamu yapısının isimleri hakkında bilgi verilmesi istenmiştir. İkinci soru devamı niteliğinde aksın sonu olan Mevlana Meydanı üzerinde yer alan, kuş bakışı fotoğraf üzerinde numaralandırılan 3 kamu yapısının isimleri sorulmuştur (Şekil 4.1) (Şekil 4.2).

‘Soru: Fotoğrafta gördüğünüz yapıların isimleri hakkında bilgi veriniz?’

1		5		9	
2		6		10	
3		7		11	
4		8		12	

Şekil 4.1. Anket sorusu örneği

Alana ilişkin veriler bölümünün, **mekan-bellek** ilişkisine yönelik, ilk sorusunda kullanıcılardan, aşağıda bulunan boşluklara, numaralandırılmış yapıların isimleri hakkında bilgi vermeleri istenmiştir (Şekil 4.1).

Aks doğrultusunda renkle sınırlandırılan yapıların plansal okumayla isimlerinin sorulmasında amaç, daha büyük ölçekte, birçok referans noktayla yapıların konumlarından daha kolay hatırlanabileceği düşünülmektedir. Aksi takdirde yapıların tek bir fotoğraf üzerinden bir çok yapı ile karıştırılabilme ihtimali yüksektir

“**Soru:** Fotoğrafta gördüğünüz yapıların isimleri hakkında bilgi veriniz?”

1		2		3	
---	--	---	--	---	--

Şekil 4.2. Anket sorusu örneği

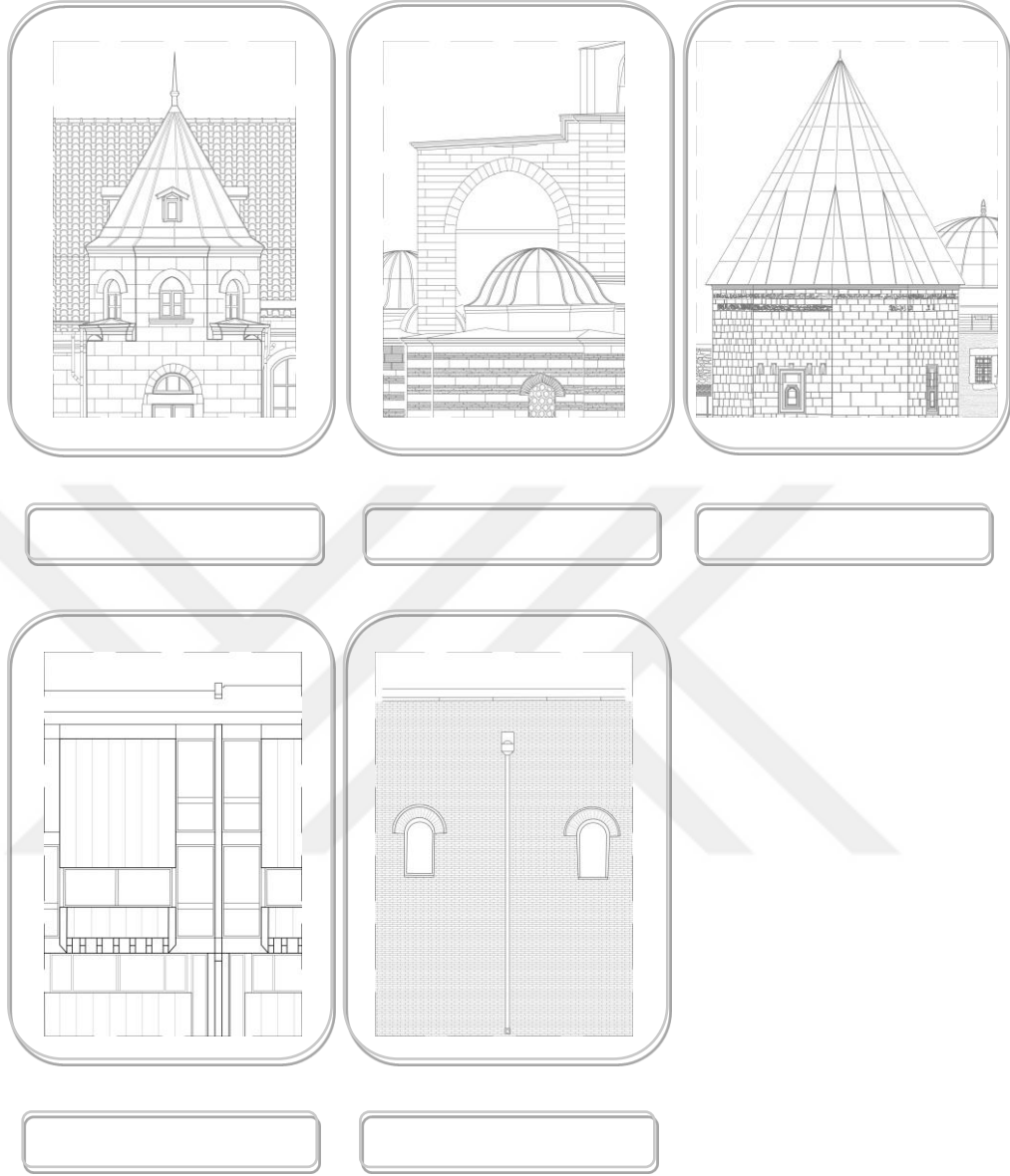
Alana ilişkin veriler bölümünün, **mekan-bellek** ilişkisine yönelik, ikinci sorusunda kullanıcılardan, aşağıda bulunan boşluklara, numaralandırılmış yapıların isimleri hakkında bilgi vermeleri istenmiştir (Şekil 4.2).

“**Soru:** Yukarıda kutucuk içinde yer alan yapıları fotoğrafları üzerindeki boşluklara numaralandırınız?”

Şekil 4.3. Anket sorusu örneği

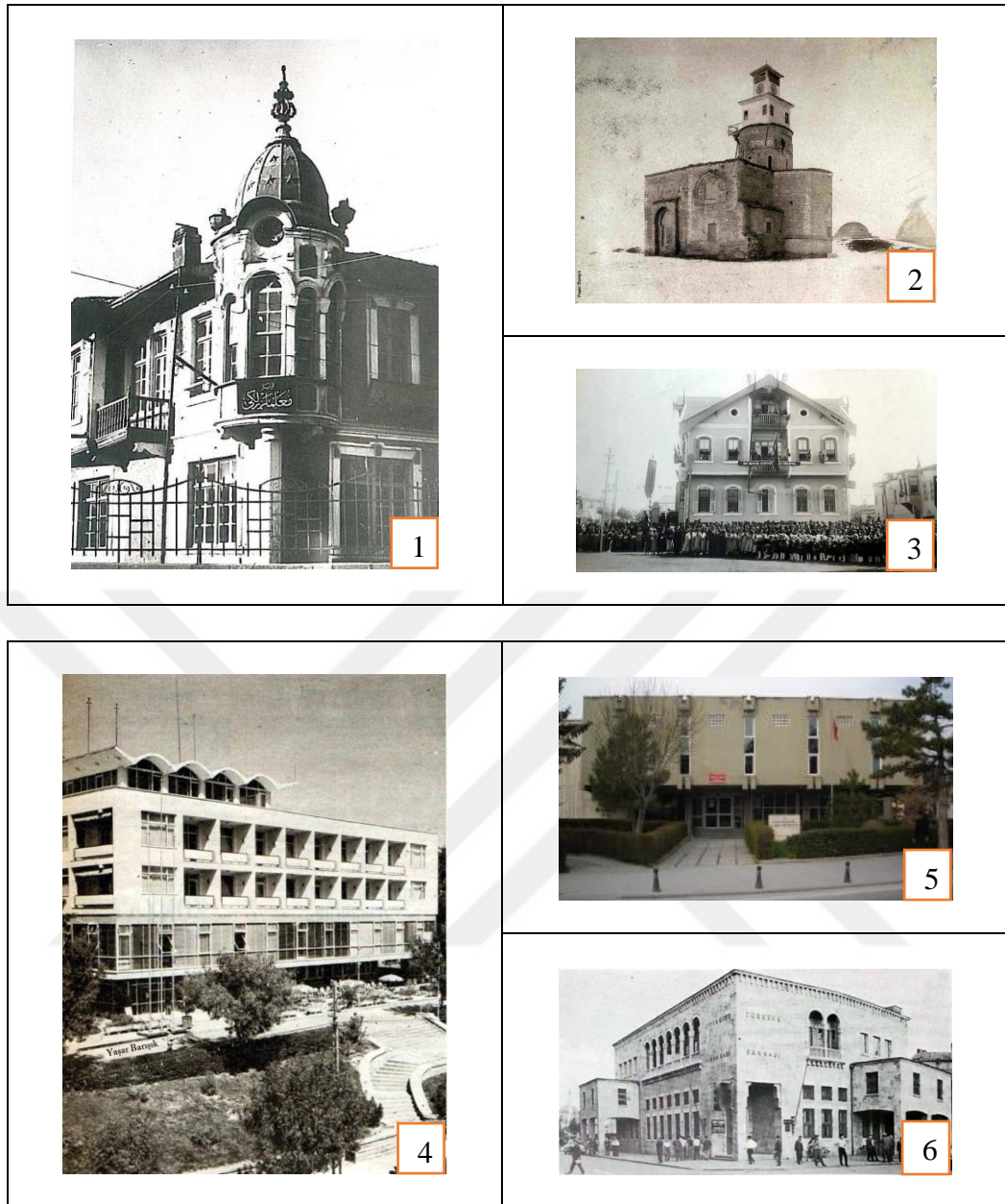
Alana ilişkin veriler bölümünün üçüncü sorusu **mekan-bellek** ilişkisine yönelik, bir eşleştirme sorusudur. Alaeddin camiden hükümet meydanına kadar olan kısımda yer alan, perspektif fotoğraf üzerinde numaralandırılan, 8 kamu yapısının ait oldukları fotoğraflara numaralandırılmaları istenmiştir (Şekil 4.3).

“**Soru:** Yukarıda detay çizimleri yer alan yapıların isimlerini boşluklara yazınız?”

Şekil 4.4. Anket sorusu örneği

Alana ilişkin veriler bölümünün, **mekan- bellek** ilişkisine yönelik, dördüncü sorusunda, detay çizimleri verilen yapıların isimlerinin yazılması istenmektedir (Şekil 4.4).

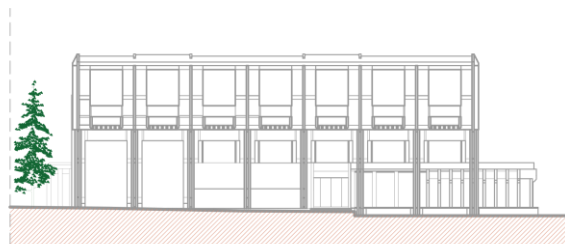
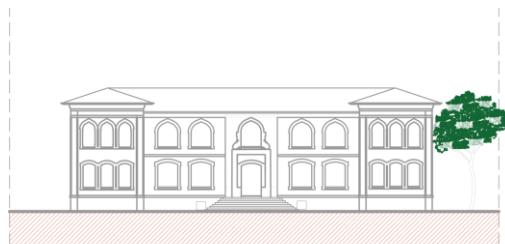
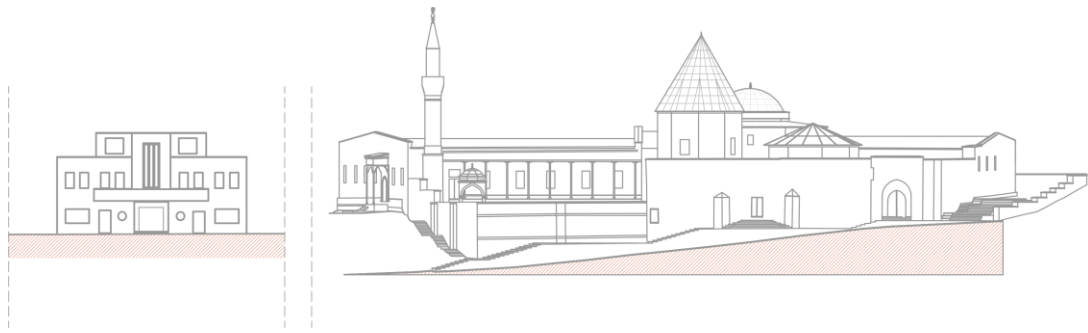

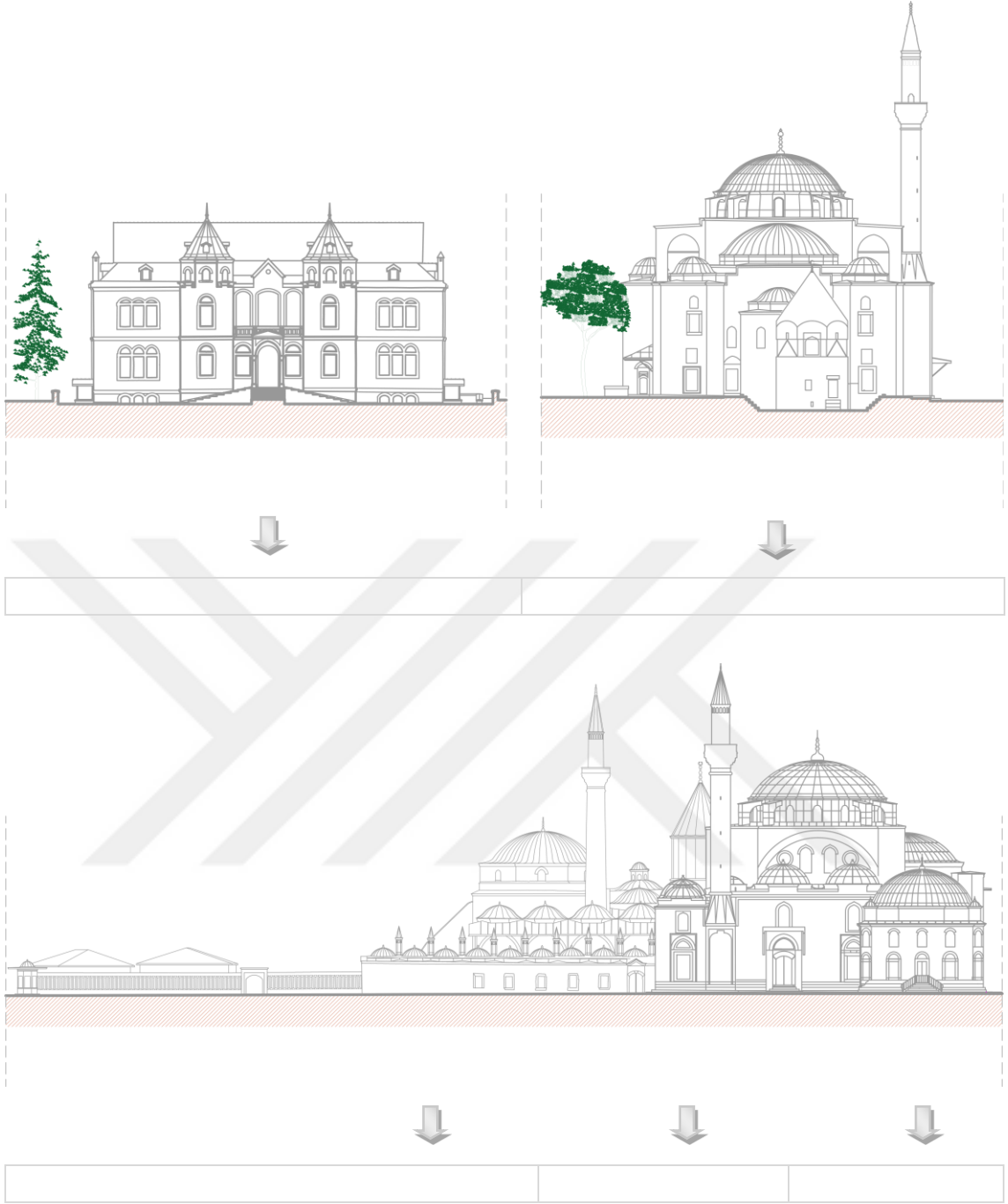
“**Soru:** Yukarıda fotoğrafları numaralandırılmış günümüzde mevcut olmayan yapıların isimleri ve yerleri hakkında bilgi veriniz?”

1		3		5	
2		4		6	

Şekil 4.5. Anket sorusu örneği

Alana ilişkin veriler bölümünün, **tarih-bellek** ilişkisine yönelik, beşinci sorusunda, kullanıcılardan günümüzde yer almayan, fotoğrafları tablolara yerleştirilen, eski yapıların aşağıda yer alan numaralandırılmış boşluklara isimlerinin ve yerlerinin yazılması istenmektedir (Şekil 4.5).

“**Soru:** Yukarıda siluet çizimleri yer alan yapıların isimleri ve dönemleri hakkında bilgi veriniz?”

Şekil 4.6. Anket sorusu örneği

Alana ilişkin veriler bölümünün, **mekan-bellek** ilişkisine yönelik, altıncı sorusunda, kullanıcılardan siluet çizimleri yer alan yapıların, aşağısında ok ile işaretli alana isimleri ve dönemleri hakkında bilgi vermeleri istenmektedir (Şekil 4.6).

	Alaeddin Cami	Gazi Mustafa Kemal İ.Ö.O	Tekel Binası
	İplikçi Cami	Ziraat Bankası	Ziraat Bankası
	Hükümet Konağı	Merkez Bankası	Sanayi Mektebi
	Şerafettin Cami	Şerafettin Cami	Eski Osmanlı Bankası
	Yusuf Ağa Kütüphanesi	Selimiye Cami	Mevlana Külliyesi

“**Soru:** Mevlana Caddesinde bulunan kamu yapıları denince, ilk aklınıza gelen üç yapıyı işaretleyiniz?”

Şekil 4.7. Anket sorusu örneği

Alana ilişkin veriler bölümünün, **mekan-bellek** ilişkisine yönelik, son sorusunda, Mevlana caddesinde bulunan kamu yapıları denince ilk akla gelen üç yapı sorulmuştur. (Şekil 4.6).

Alana ilişkin veriler bölümünde sorulan sorular, Asmann’ın hatırlama figürleri çıkarımları baz alınarak hazırlanmıştır. Assmann’a göre Hatırlama soyut olan düşünceyi somut bir eyleme dönüştürmektedir. Düşünce bir belleğe ait olmadan önce algılama, kavram ile görüntünün ayrılması güç biçimde birbiri içine karışması ile meydana gelir. Hatırlama figürlerinin belli mekanda cisimleşmek isteği, mekana bağlılığından gelmektedir.

4.1.2. Anketin uygulanmasına ilişkin bilgiler

Anket çalışması, Mimar, şehir bölge plancısı, sanat tarihçisi ağırlıklı olmak üzere 100 katılımcıyla yüz yüze görüşülerek ve dijital ortamda gerçekleştirilmiştir. Ankete katılan kullanıcılara sosyo-ekonomik yapı, alanın kullanımı ve alana ilişkin veriler olmak üzere üç bölümden oluşan toplam 16 soru yöneltilmiştir.

4.2. Anket Sonuçları

Sosyo-ekonomik yapı, alanın kullanımı ve alana ilişkin verilerin sonuçları sütun grafikleri içeren tablolarla oluşturulmuş.

4.2.1. Sosyo-ekonomik yapıya ilişkin veri sonuçları

Bu bölümde katılımcılara cinsiyeti, yaşı, eğitim durumu, mesleği ve Konya'da yaşama süresi olmak üzere 5 soru sorulmuştur. Değerlendirilen anket verileri excel programında oluşturulan sütun grafiği şeklinde düzenlenmiştir.

Yapılan anket çalışmasına göre katılımcıların cinsiyeti %55'i erkek % 45'i kadındır. Erkek nüfusun yoğunluğu fazladır (Tablo 4.1).

Kullanıcıların yaş dağılımı %50'si 31-45 yaş arası, % 25'i 17-30 yaş arası % 15'i 46-60 yaş arası, %10'u 61 yaş ve üstü şeklindedir (Tablo 4.1).

ALEADDİN MEVLANA AKSI ANKET ÇALIŞMASI SONUÇLARI VE ANALİZLERİ				
SOSYO-EKONOMİK YAPIYA İLİŞKİN VERİLER				
	Kullanıcıların Cinsiyeti	Frekans	Yüzde(%)	Sıralama
	Kadın	45	45	2
	Erkek	55	55	1
	Kullanıcıların Yaş Dağılımı	Frekans	Yüzde(%)	Sıralama
	17-30 Yaş arası	25	25	2
	31-45 Yaş arası	50	50	1
	46-60 Yaş arası	15	15	3
	61 Yaş ve üstü	10	10	4

Tablo 4.1 (Sosyo- Ekonomik yapıya ilişkin veriler (Kullanıcı Cinsiyeti - Yaş Grupları))

Katılımcıların eğitim durumu , %38'i üniversite mezunu, %20'si lise mezunu olduğu, %20'si üniversiteye devam ettiği, %12'unun Yüksek lisans-doktora mezunu, %6'sının ortaokul/ilköğretim mezunu, %8'inin ilkokul mezunu olduğu görülmektedir. Okur-yazar olmayan katılımcı yoktur (Tablo 4.2).

ALEADDİN MEVLANA AKSI ANKET ÇALIŞMASI SONUÇLARI VE ANALİZLERİ			
SOSYO-EKONOMİK YAPIYA İLİŞKİN VERİLER	<p>Kullanıcıların Eğitim durumları</p>		
	Kullanıcıların Eğitim Durumu	Frekans	Yüzde(%)
	Okur - yazar değil	0	0
	İlkok. Mez.	8	8
	İlköğr. Mez.	2	2
	Lise Mez.	20	20
	Üniversite devam	20	20
	Üni. Mez.	38	38
	Y. Lis/Dok. Mez.	12	12
	<p>Kullanıcıların Meslek Grupları</p>		
Kullanıcıların Meslek Grupları	Frekans	Yüzde(%)	
Öğrenci	20	20	
Akdm.	2	2	
Memur	10	10	
İşçi	25	25	
Emekli	15	15	
Serb. Mes.	10	10	
Ev. Han.	10	10	
İşsiz	8	8	

Tablo 4.2. Sosyo-Ekonomik yapıya ilişkin veriler (Eğitim durumu-Meslek Grupları)

Kullanıcıların Konya’da yaşama süreleri incelendiğinde; %50’sinin 20 yıldan uzun, %25’inin 1-5 yıl , %10’unun 16-20 yıl, %2’sinin 11-15 yıl, %7’sinin 6-10 yıl ve %6’sının 1 yıldan kısa sürede Konya’da yaşadığı, sonuçları görülmektedir. Birinci sırayı oluşturan yirmi yıldan uzun süre yaşayan kullanıcılar genelde Konya’nın yerlileri olduğu gibi istisnai örnekler, üniversite eğitimini Konya’da alıp okul bittikten sonra iş veya eş durumundan dolayı buraya yerleşenlerden oluşmaktadır (Tablo 4.3).

ALEADDİN MEVLANA AKSI ANKET ÇALIŞMASI SONUÇLARI VE ANALİZLERİ			
SOSYO-EKONOMİK YAPIYA İLİŞKİN VERİLER			
	Kullanıcıların Konya’da yaşama süresi	Frekans	Yüzde(%)
	1 yıldan az	6	6
	1-5 yıl	25	25
	6-10 yıl	7	7
	11-15 yıl	2	2
	16-20 yıl	10	10
	20 yıldan uzun	50	50

Tablo 4.3. Sosyo-Ekonomik yapıya ilişkin veriler (Konya’da yaşama süresi)

4.2.2. Alanın kullanımına ilişkin veri sonuçları

Anket katılımcılarının alanı kullanımına yönelik soruların yer aldığı bu bölümde ; “Alanı Kullanım Amacı”, “Alanın Kullanıldığı Günler”, “Alana Geliş Sıklığı”, “Alanda Yapılan Aktiviteler”, olmak üzere toplam 4 sorunun değerlendirilmesi yapılmıştır.

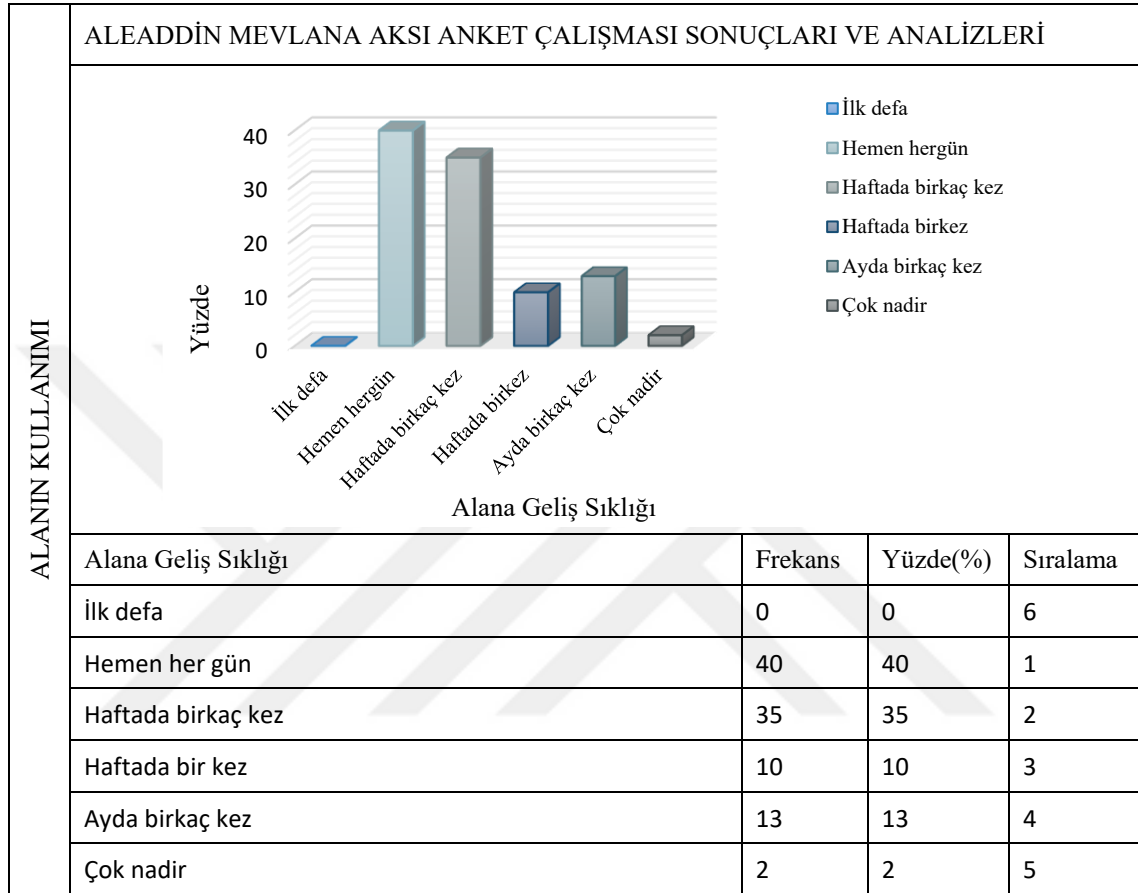
Alaeddin Mevlana aksının kullanım amacı, %55’lik oranla birinci sırada geçiş alanı, %40’lık tercihle ikinci sırada ibadet yönünde olmuştur. Alishveriş %30’luk oranla üçüncü sırada, dördüncü sırayı 25’lik tercihle turizm takip etmektedir. Sıralama %15 iş, %12 buluşma, %10 dinlenme, %5 eğitim şeklinde gitmektedir (Tablo 4.4).

Aksı Kullanıcıların %69’u bir saatten az, %31’i 1-2 saat arası, %8’i 2-4 saat arası, %2’si 4 saatten fazla kullanmaktadır (Tablo 4.4)

ALEADDİN MEVLANA AKSI ANKET ÇALIŞMASI SONUÇLARI VE ANALİZLERİ			
ALANIN KULLANIMI	<p style="text-align: center;">Alanı Kullanım Amacı</p>		
	Alanı Kullanım Amacı	Frekans	Yüzde(%)
	Geçiş alanı	55	55
	Eğitim	5	5
	İş	15	15
	İbadet	40	40
	Turizm	25	25
	Dinlenme	10	10
	Alışveriş	30	30
	Buluşma noktası	12	12
	<p style="text-align: center;">Alanın Kullanıldığı Günler</p>		
	Alanın Kullanıldığı Günler	Frekans	Yüzde(%)
	1 saatten az	69	69
	1-2 saat arası	31	31
	2-4 saat arası	8	8
4 saatten fazla	2	2	

Tablo 4.4. Alanın kullanımına ilişkin veriler

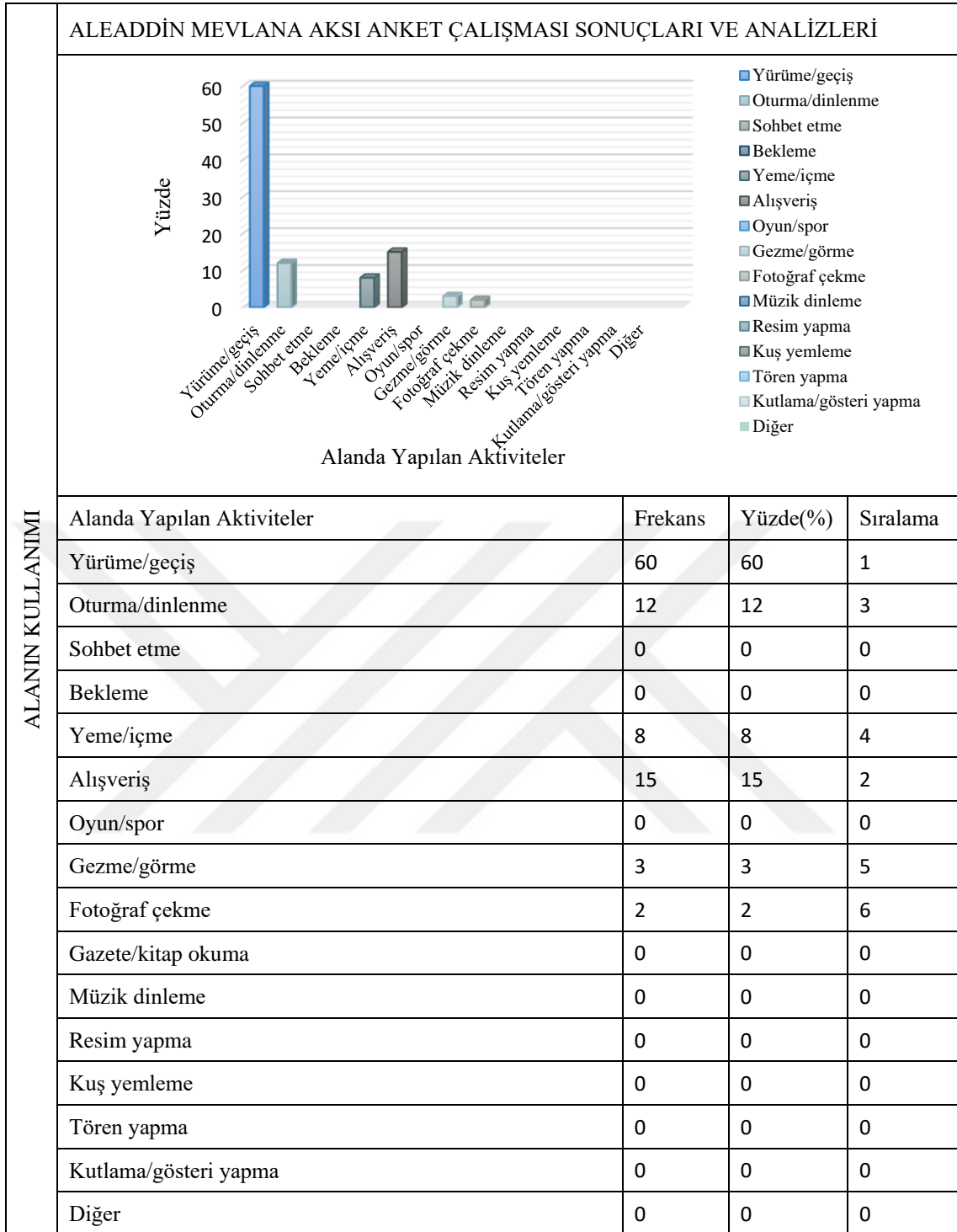
Aksı kullanıcıların %40'ı hemen her gün, %35'si haftada birkaç kez, %13'ü ayda bir kez, %10'i haftada bir kez, %2'ü çok nadir olarak alana gelmektedir. Alana geliş sıklığı hemen hemen her gün tercih edilmesi, daha çok geçiş bölgesi olarak kullanımdan dolayıdır (Tablo 4.5).

Tablo 4.5. Alanın kullanımına ilişkin veriler

Kullanıcıların alanda % 60'ı yürüme geçiş , %15'i alışveriş, %12'si oturma dinlenme, %8'i yeme içme, %3 gezme görme, %2'si fotoğraf çekme aktivitelerini yapmaktadır (Tablo 4.6).

Alanda en çok yapılan aktiviteler sıralamasında ilk sırayı yürüme geçiş almaktadır. Akabinde alışveriş ve oturma, dinlenme aktiviteleri gelmektedir. Sosyal aktivite seçeneklerinin tercih edilmeme sebebi olarak Gehl'in çıkarımları ışığında kamusal alanın kalitesi sorgulanabilir (Tablo 4.6).

Tablo 4.6. Alanın kullanımına ilişkin veriler

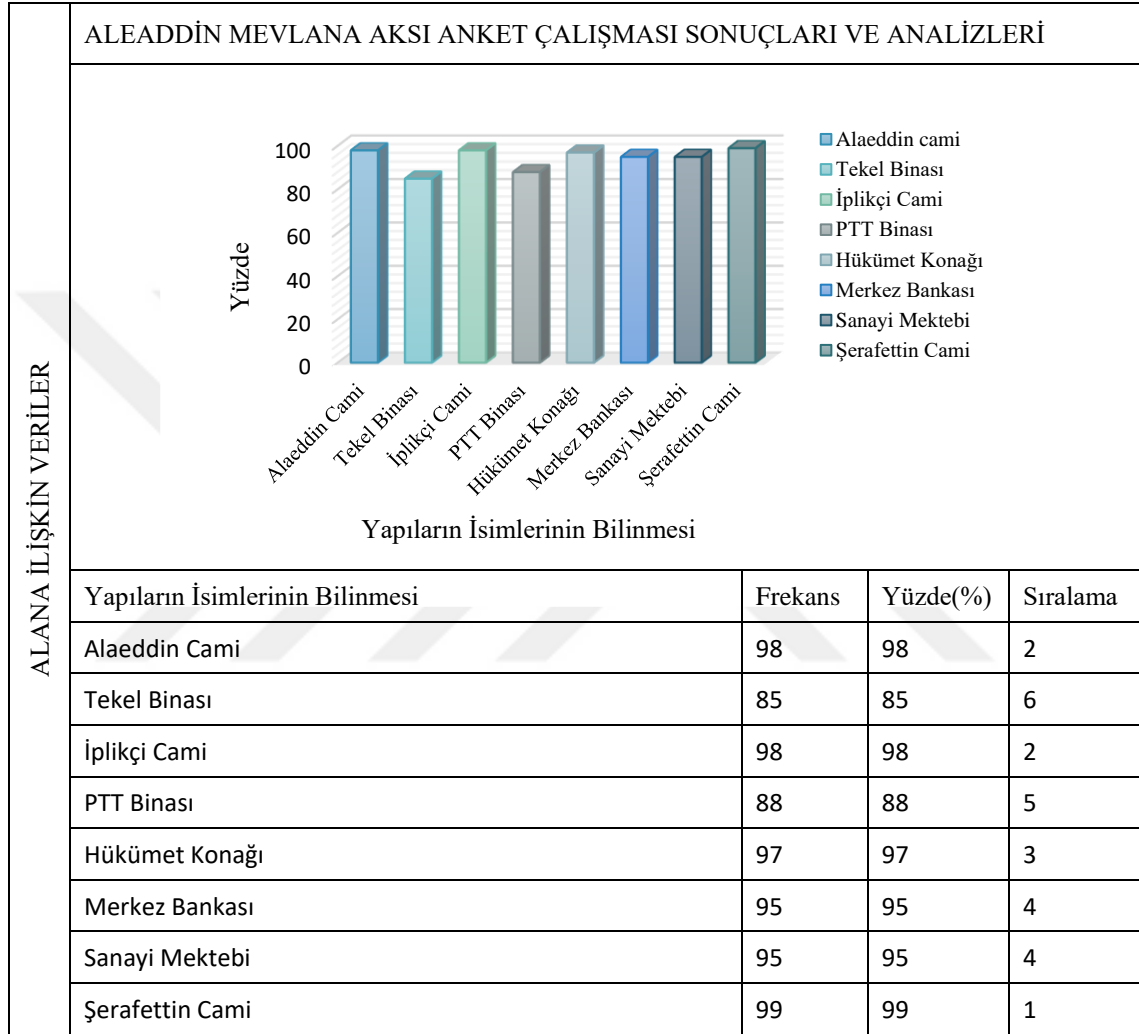
4.2.3. Alana ilişkin veri sonuçları

Plansal düzlemde dronla çekilmiş hava fotoğrafından yapıların isimlerinin bilinebilirliği sonucu aşağıdaki tabloda belirtilmiştir (Tablo 4.7).

ALEADDİN MEVLANA AKSI ANKET ÇALIŞMASI SONUÇLARI VE ANALİZLERİ			
ALANA İLİŞKİN VERİLER			
	Plansal Düzlemde Yapıların İsimlerinin Bilinmesi	Frekans	Yüzde(%)
	Gazi Mustafa Kemal İ.Ö.O	30	30
	Tekel Binası	22	22
	İplikçi Camii	88	88
	Ziraat Bankası	78	78
	PTT Binası	74	73
	Hükümet Konağı	85	85
	Merkez Bankası	60	60
	Sanayi Mektebi	30	30
	Şerafettin Camii	88	88
	Vakıf İşhanı	73	73
	Eski Osmanlı Bankası	50	50
	Yusuf Ağa Kütüphanesi	65	65
	Selimiye Camii	82	82
Mevlana Külliyesi	92	92	
	Sıralama		

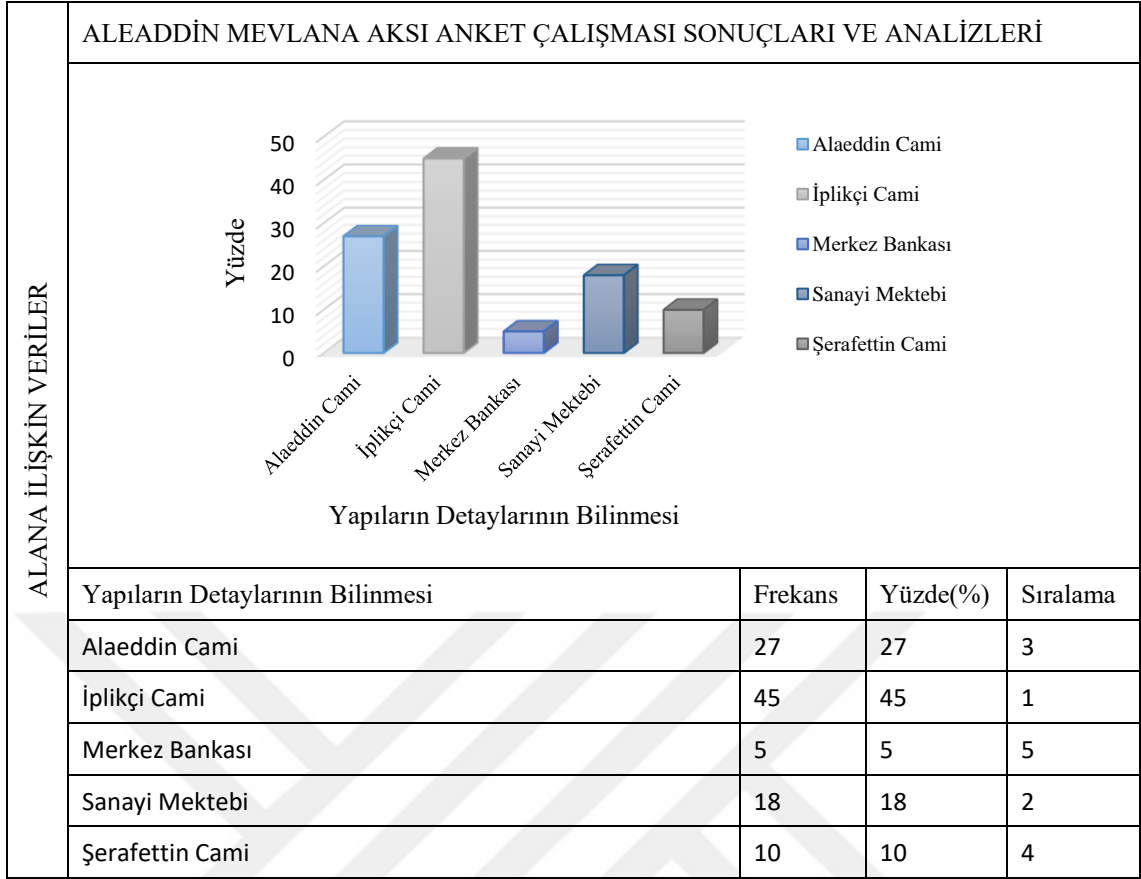
Tablo 4.7. Alana ilişkin veriler

Alana ilişkin veriler bölümünde Kullanıcıların %92'si Mevlana Külliyesi'ni, %88 Şerafettin Cami ve İplikçi Camiyi, %82'si Selimiye Camiyi, %78'i ziraat bankası, % 74'ü PTT'yi, %73 vakıf İş Hanı'nı, %65'i Yusuf Ağa Kütüphanesi'ni, %60'ı Merkez Bankası'nı, %50'si Eski Osmanlı Bankası'nı, %30'u Sanayi Mektebi ve Gazi Mustafa Kemal İ.Ö.O'nu, %22 tekel Binası'nı plan düzleminden algılamıştır (Tablo 4.7).

Tablo 4.8. Alana ilişkin veriler

Alana ilişkin veriler bölümünde Kullanıcıların, % 99 Şerafettin Cami'nin, %98'i İplikçi Cami'nin ve Alaeddin Cami'nin, %97'si Hükümet Konağı'nın, %95'i Merkez Bankası'nın ve Sanayi Mektebi'nin, % 85'i Tekel Binası'nın, konumu ile fotoğrafını doğru eşlemiştir (Tablo 4.8). Yapıların perspektif açıdan drone ile çekilmiş hava fotoğrafı ile cephe fotoğraflarının eşleme sorusu, tüm yapıların bilinebilirlik sonucunun en yüksek çıktığı soru türüdür.

Tablo 4.9. Alana ilişkin veriler

Yapıların detaylarının bilinmesi sorusunda kullanıcıların %45'i İplikçi Cami'nin, %27'si Alaeddin Cami'nin, %18'i Sanayi Mektebi'nin, %10'u Şerafettin Cami'nin, %5'i Merkez Bankası'nın Detayını bilmiştir (Tablo 4.9).

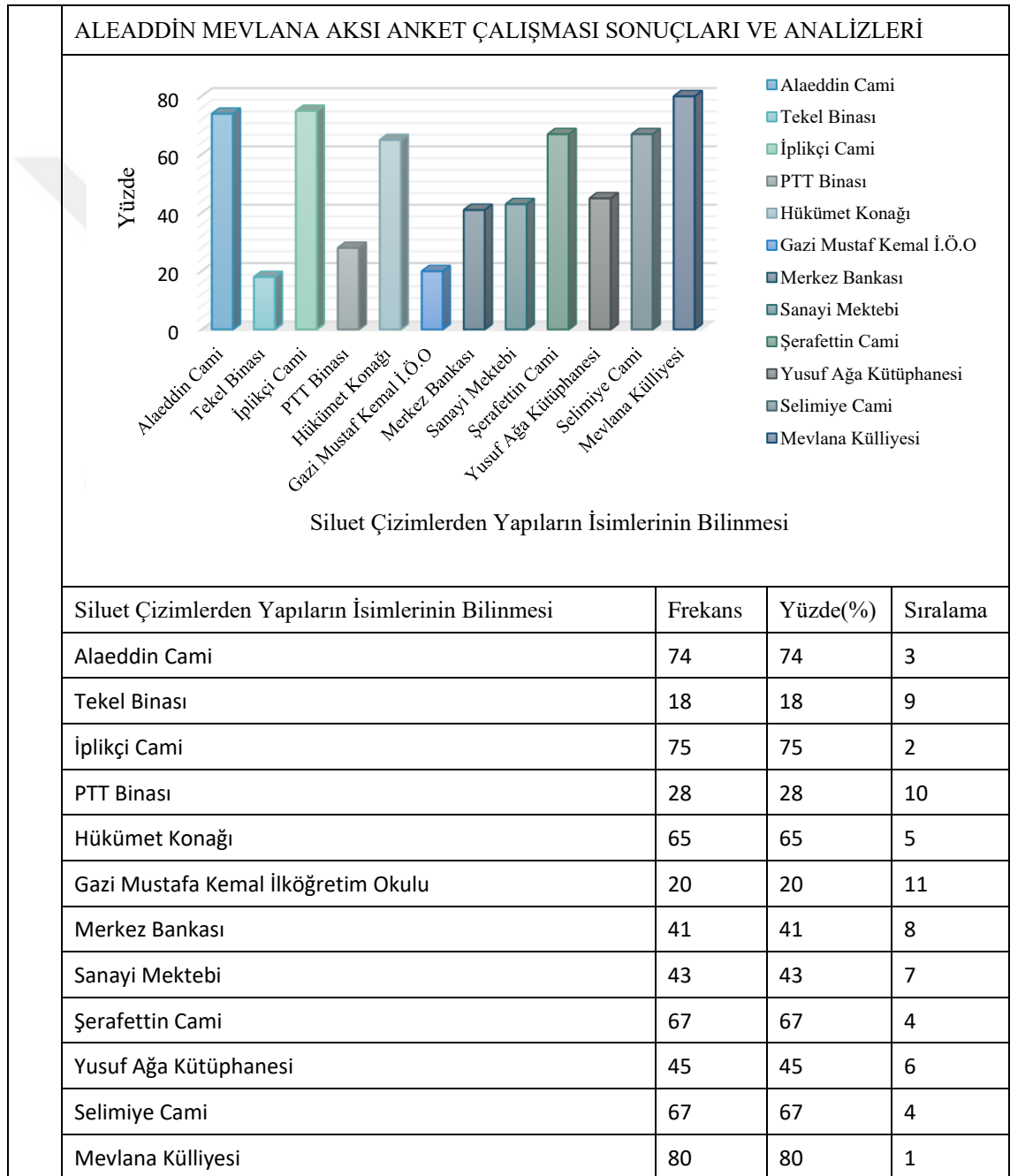
Yapıların detay çizimlerinden hangi yapılara ait olduğu sonuç grafiğinden en çok bilinen yapı detayının, iplikçi caminin pencereleri olduğu görülmüştür. Alaeddin caminin ongen planlı türbesi ile sanayi mektebinin sekizgen planlı kuleleri birbiriyle karıştırılmıştır.

Günümüzde mevcut olmayan yapıların isimlerinin bilinebilirliği sorusunda kullanıcıların %45'i Eski Ordu Evi'ni , %28'si İl Halk Kütüphanesi'ni ,%16'sı Eflatun Mescidi ve Saat Kulesi'ni , %8'i Eski İş Bankası ve Yusuf Şar Konağı'nı, %5'i Muallimler Birliği'ni bilmiştir (Tablo 4.10).

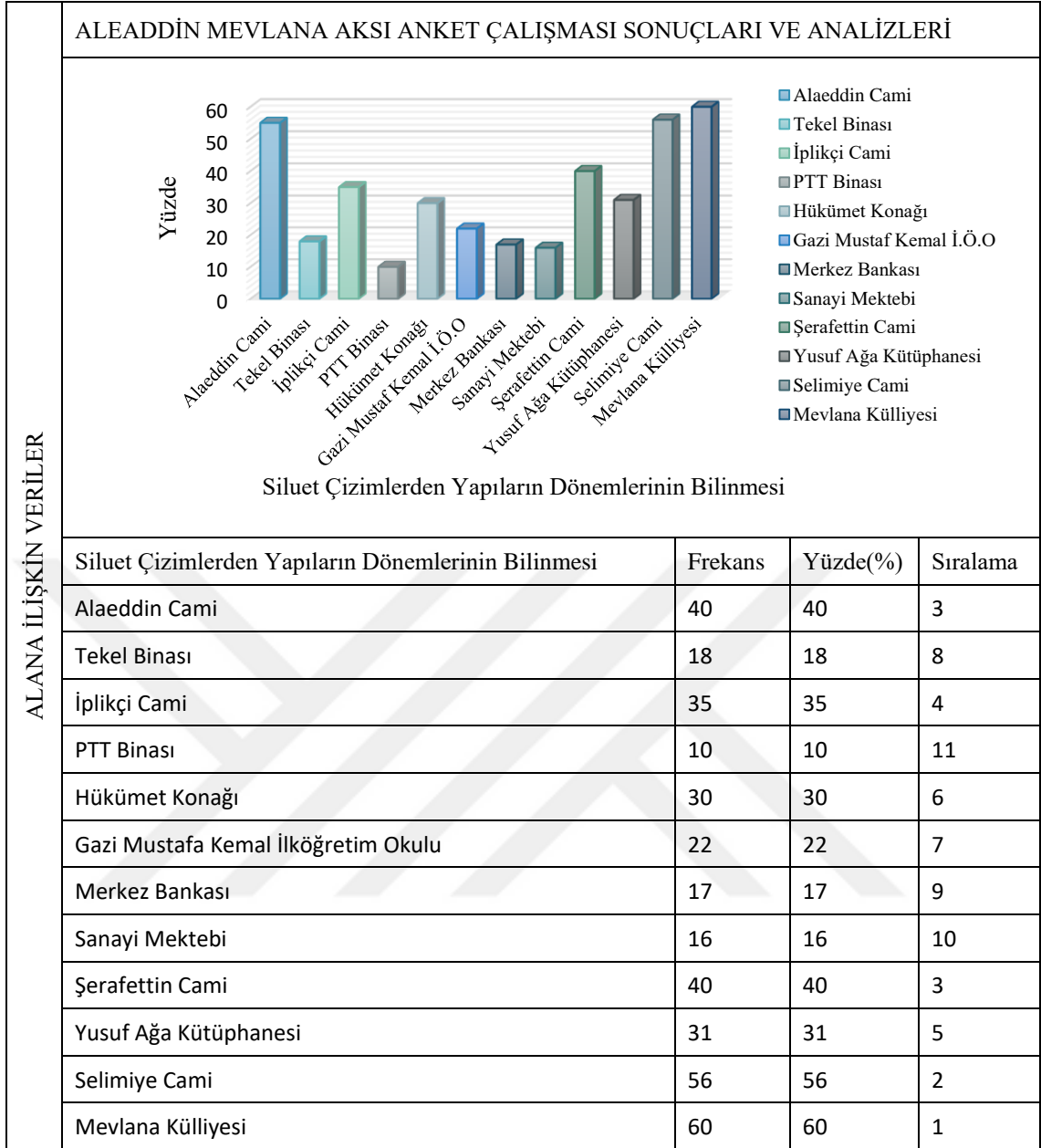
ALEADDİN MEVLANA AKSI ANKET ÇALIŞMASI SONUÇLARI VE ANALİZLERİ			
ALANA İLİŞKİN VERİLER	<p>Günüzde Mevcut Olmayan Yapıların İsimlerinin Bilinebilirliği</p>		
	Günümüzde Mevcut Olmayan Yapıların İsimlerinin Bilinebilirliği	Frekans	Yüzde(%)
	Muallimler Birliği	5	5
	Eflatun Mescidi ve Saat Kulesi	16	16
	Yusuf Şar Konağı (Eski Belediye Binası)	8	8
	Eski Ordu Evi	45	45
	İl Halk Kütüphanesi	28	28
	Eski iş bankası	8	8
	<p>Günüzde Mevcut Olmayan Yapıların Konumunun Bilinebilirliği</p>		
	Günümüzde Mevcut Olmayan Yapıların Konumunun Bilinebilirliği	Frekans	Yüzde(%)
Muallimler Birliği	5	5	
Eflatun Mescidi ve Saat Kulesi	16	16	
Yusuf Şar Konağı (Eski Belediye Binası)	8	8	
Eski Ordu Evi	45	45	
İl Halk Kütüphanesi	26	26	
Eski iş bankası	8	8	

Tablo 4.10. Alana ilişkin verileri

Siluet çizimlerde kullanıcıların, %80'i Mevlana Külliyesi'ni, %75'i İplikçi Cami'yi, %74'ü Alaeddin Cami'yi, %67'si Şerafettin cami ve Selimiye Cami'yi, %65'i Hükümet Konağı'nı, %45'i Yusuf Ağa Kütüphanesi'ni, %43'ü Sanayi Mektebi'ni, %41'i Merkez Bankası'nı, %28 PTT Binası'nı, %20'si Gazi Mustafa Kemal İlköğretim Okulu'nu, %18'i Tekel Binası'nı algılamıştır (Şekil 4.11). Bu bölüm kullanıcıların çoğunun boş bıraktığı bölümdür. İsminde en çok zorlanılan yapı tek el binasıdır. Kullanıcılar yapıları fotoğrafa nazaran siluet çizimlerde algılamada daha zorlanmışlardır.

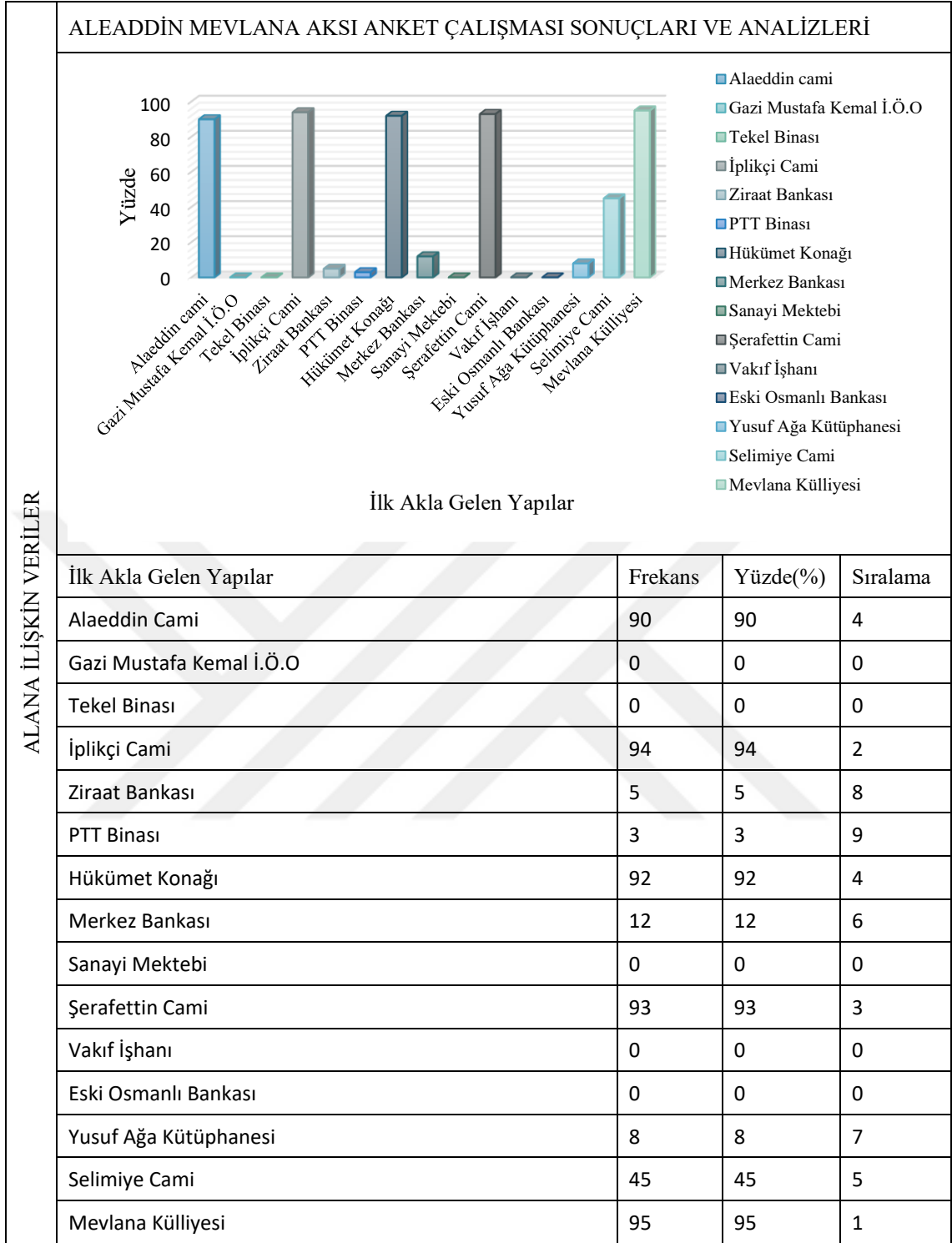

Tablo 4.11. Alana ilişkin veriler

Tablo 4.12. Alana ilişkin veriler

Siluet çizimlerde kullanıcıların, %60'ı Mevlana Külliyesi'nin, %56'sı Selimiye Cami'nin, %40'ı Şerafettin cami ve Alaeddin Cami'nin, %35'i İplikçi Cami'nin, %31'i Yusuf Ağa Kütüphanesi'nin %30'u Hükümet Konağı'nın, %22'si Gazi Mustafa Kemal İlköğretim Okulu'nun, %18'i Tekel Binası'nın, %17'si Merkez Bankası'nın, %16'sı Sanayi Mektebi'nin, %10 PTT Binası'nın ait olduğu dönemi bilmiştir (Tablo 4.12). Bu bölüm de kullanıcıların çoğunun boş bıraktığı bölümdür. Osmanlı Dönemi yapılarıyla Selçuklu Dönemi yapıları birbiriyle karıştırılmaktadır. Aynı şekilde I. Ulusal mimarlık dönemi ve cumhuriyet dönemi yapıları da birbiriyle çok karıştırılmaktadır.

Tablo 4.13. Alana ilişkin veriler

Mevlana Caddesi deyince ilk akla gelen üç yapı sorusuna %95'i Mevlana Külliyesi,%94'ü İplikçi Cami, % 93'ü Şerafettin cami, % 92'si Hükümet Konağı, % 90'ı Alaeddin Cami, %45'i Selimiye Cami, %12'si Merkez Bankası, %8'i Yusuf Ağa Kütüphanesi, %5'i Ziraat Bankası, %3'ü PTT Binası cevabını vermiştir (Tablo 4.13).

4.3. Anket Verileri Genel Değerlendirme

Bu çalışma ile köklü bir geçmişe ev sahipliği yapan Konya kent merkezinde tarihsel ve kültürel belleğin demirlendiği mekânlar gün yüzüne çıkarılmıştır. Farklı dönemlere ait kamu yapılarının toplum üzerindeki değeri, aynı zamanda mimari zenginlikleri algısal olarak belirlenmiştir.

Alan çalışması olarak seçilen bölgede yapılan anket çalışmasında, birinci bölümde kullanıcı profiline yönelik sorular sorulmuş, kullanıcıların yaş aralığının, mesleğinin ve Konya'da bulunma süresinin sonuçlar hakkında az çok ipuçları taşıyor nitelikte olduğu düşünülmüştür. Pratikte Üst yaş gruplarının, mimariyle iç içe olan meslek gruplarının, Konya'da uzun yıllar yaşamış yerli halkın daha çok fikir sahibi olacağı düşünülürken, uygulama tersinin de olabileceğini göstermiştir. Kimi kullanıcıların Öğrencilik dönemi boyunca kısa bir süre Konya'da yaşamış olmalarına rağmen, kent merkezinde yer alan kamu yapılarını kentte uzun yıllar yaşayan yerli nüfusa nazaran, ön yargıları yıkacak derecede iyi bilmesi farkındalığı ortaya koymaktadır. İstisnai durumlar genel sonuçları değiştirmese de ön yargıları yıkmayı başarmıştır.

İkinci bölümde alanın kullanımına yönelik kullanıcılara 4 soru yöneltilmiştir. Bu bölümün ilk soru olan, aksı kullanım amacı sorusunda en çok tercih edilen kullanım sırayla geçiş alanı, ibadet ve alışveriş olarak belirtilmiştir. Aks kullanım amacı, Gehl (1987)' in dış mekan aktivitesi çıkarımları doğrultusunda, istesek de istemesek de kent merkezine gitmek zorunda olduğumuz mecburi aktivitelerden birisi olan, geçiş alanı olarak kullanılması yönünde olmuştur. Kamu yapıları kullanımı (özellikle PTT, Ziraat Bankası, Vakıf Bankası, Yapı Kredi Bankası vb.) için sunulan İş tercihinin az oranda olmasının sebebi işin, günümüzde artık dijital ortamda, parmağımızın ucunda olan cep telefonlarıyla, yapılmasından dolayı olduğu düşünülebilir. Bu bölümün son sorusu olan Alanda yapılan aktiviteler sorusunda oyun- spor, müzik, resim vb. sosyal aktivitelerin neredeyse hiç tercih edilmediği görülmüştür. Bunun için sizi içine çeken kalitede kentsel alan olmaması buna sebep olarak gösterilebilir.

Yapılan çalışmada yapıların işlevlerinin algılarına bilirliliğini arttırdığı görülmektedir. Buna en iyi örnek yüksek bilinebilirlik yüzdeleri ile günde en çok kullanım alanına sahip camiler olmuştur. Gerek plansal okumalar, gerek cephesel okumalar, gerekse silüet okumaları olsun iplikçi cami ve Şerafettin caminin toplum üzerindeki algısı çok yüksek olmuştur. Plana yönelik okumalarda yapıların işlevleri isimlerinin dahi önüne geçmiştir. Buna Vakıflar İş Hanına Vakıf Bank, Eski Osmanlı Bankasına Yapı Kredi Bankası cevabının alınması örnek gösterilebilir. Gazi Mustafa

Kemal ilköğretim Okulu'nun ismi çok nadir bilinip, sadece okul yazılarak, eğitim yapısı olduğu dolayısıyla işlevi vurgulanmıştır.

Alan verilerine ilişkin bölümde, detay çizimlerinden yapıların bilinebilirliği sorusunda, en çok bilinen detay tuğla örülü duvar yüzeyleri ile dikkat çeken İplikçi Cami'nin, pencereleri olmuştur. Alaeddin Cami'nin ongen planlı türbesi ile sanayi mektebinin sekizgen planlı kuleleri birbiriyle karıştırılmaktadır. Yapıların malzeme özellikleri, belleği mekana bağlı kılan en özgün detaylardır.

Yapıların konum fotoğraf eşlemesi şeklinde, plansal okumalarının yapıldığı soruda katılımcılarının genelinin doğru eşleme yapması belleğin mekana bağlılığını gözler önüne sermektedir.

Günümüzde mevcut olmayan yapıları yaş ortalaması kırkın üzerinde olan katılımcıların bilme yüzdesi gençlere oranla daha yüksek olmuştur. Yakın dönemde yıkılan Eski Ordu Evi Binası ve İlk Halk Kütüphanesi dışında, diğer yapıların ismi ve mevki hakkında hemen hemen hiçbir kullanıcı fikir sahibi değildir. Bu da politik kararlar sonucunda oluşan, kentsel dokudaki tahribatların toplumun belleğinde önemli kopukluklara neden olduğunu göstermektedir.

Yapıların siluet çizimleri üzerinden yapılan okumalarda, yapıların isminin ve döneminin bilinebilirliği, fotoğraf üzerinden plansal okunmalara oranla daha azdır. Mevlana Külliyesi, Selimiye Cami, Yusuf Ağa Kütüphanesi silüetinde, boş bırakılan alan Yusuf Ağa Kütüphanesi olmuştur. Kütüphanenin tam olarak isminin bilinmemesi yanında, Plansal okumalarda Selimiye Cami'nin şadırvanı olarak bile tanımlandığı olmuştur.

Mevlana Caddesi üzerinde bulunan ilk akla gelen üç yapı sorusunda, Mevlana Külliyesi hemen hemen her kullanıcının üç tercihinden birisi olmuştur. Bu sonuç ünü değil Konya, ülke sınırlarını aşan, dünyaca bilinen Hz. Mevlana'nın belleğin, hem kültüre hem mekana bağlılığının göstergesidir. Bu sonuç, kent merkezinin doğu yönünde gelişimine katkısı olan, yılın her ayı ve her günü çok farklı uluslardan ve milletlerden, binlerce ziyaretçisi ile alana renk katan Mevlana Külliyesi için şaşırtıcı olmamaktadır. Mevlana'nın Konya'ya gelişinden günümüze kadar olan zaman diliminde kente mekânsal ve kültürel anlamda katkıları belleklere kazanmıştır. İplikçi Cami'nin Mevlana Caddesi üzerinde yer alan girişi, yol kotundan yaklaşık iki metre aşağıda olmasına rağmen, köşe başında konumlanmasından dolayı algılanabilirliği yüksek olmuştur. Hükümet Konağı'nın yüksek yüzde sonuçlarını değerlendirirsek; yönetsel merkez olmasının ağırlığı, heybetli ve korunaklı yapısı, geniş meydana sahip olması özelliklerini

sıralayabiliriz. Bundan dolayı bellekte sağlam yer ettiği düşünülebilir. Alaeddin cami, aks üzerinde yer alan en eski kamu yapısı olmasına rağmen Alaeddin Tepesi'ndeki konumu ile insan ölçeğinden dolayısıyla göz hizasından uzak olduğu için biraz daha geride kalmaktadır.

5. SONUÇLAR VE ÖNERİLER

Bu bölümde sonuçlar başlığı altında genel bir değerlendirme öneriler başlığı altında ise uygulanması durumunda olumlu sonuçların alınabileceği bir takım düşünceler dile getirilmiştir.

5.1. Sonuçlar

Politik kararlar, Cumhuriyetin ilanından sonra çeşitli eserlerin değişik kurumlara bırakılması, belediyelerin ve özel idarelerin anıtları korumaya dair yeterli bilgiye sahip olmaması, yol açmak, eski eserin arsasını satmak gibi nedenlerden ötürü yapıları yıkmak sonucu kentsel dokuda oluşan tahribatların toplumun belleğinde önemli kopukluklara neden olduğu görülmektedir. Üst üste yığılmış birçok uygarlığa ev sahipliği yapmış Konya kent merkezinde değinilen sebeplerden ötürü günümüze kadar büyük değişimler yaşanmıştır. Kentin kültür mirası bilinçsizce yok edilmiş dolayısı ile belleğin kültür ve mekanla bağları koparılmıştır. Mevlana Caddesi üzerinde bulunan, estetik değeri yüksek birçok kamusal yapısı günümüze ulaşamamıştır.

1914'lü yıllarda kıvrımlı ve dar olan caddenin 1920'li yıllarda düz ve daha geniş olduğu görülmektedir. Bu cadde üzerinde bulunan birçok yapı kamulaştırılarak yıkılmıştır. Konya kent merkezinde belleği sekteye uğratan yıkımlar sonucu cadde günümüze değin birkaç defa şekil değiştirmiştir. 1954-55 yıllarında Mevlana Külliyesi'ne, Alaeddin'den bakıldığında görülecek biçimde ulaşımın kesintisiz olması için, Hükümet meydanından Türbe önü Caddesi'ne paralel giden direk bir yol açılmıştır. Yolun açılması yıkımları da ardında getirmiş, Selimiye Cami çevresinde bulunan bazı tarihi yapılar yıkılmıştır. Daha sonra açılan bu yola taşan, Eski iş bankası da 1980'li yılların ikinci yarısında, Mevlana külliyesinin görünümünü engellediği için yıkılmıştır. Yılların birikimi, olan tarihi doku, kent kimliği yok olup gitmiş, korunamamıştır.

Bu çalışma ile “Tarihsel arka planı çok katmanlı olan bu aks da yer alan kamu yapılarının zenginliği kentsel mekanda okunaklı ve algılanabilir midir?”, “Yapıların işlevleri bilinebilirlik düzeylerini etkileyen bir faktör müdür?”, “Yapıların malzeme detayları okunabilirliği, hafızada kalıcılığı arttırmakta mıdır?” sorularının yanıtları alınmış ve genel çıkarımlar ortaya konmuştur.

5.2. Öneriler

Kamu yapıları önemli kullanımlarıyla yerin canlılığına katkıda bulunmakta ve konumları ile kentsel alanların karakterini güçlendirmektedir. Kullanıcıların dinlenmek, birbiriyle iletişim kurmak, sosyalleşmek için kullanabileceği kamusal alanların, geçiş güzergâhında çok zayıf kaldığı görülmektedir. Aksın yayalaştırılması durumunda taşıtların toplu ulaşım araçları ile sınırlı tutulması dâhilinde çözülebileceği ön görülmektedir. Yayaya daha çok yer açmak, bir nefes aldirmek yayanın aklında kalan fiziksel görüntüyü güçlendirecektir. Böylece toplumsal belleğin geçmiş ile günümüz bağlantısı daha güçlü sağlanacaktır. Bu şekilde toplumsal hafıza gelecek nesillerin yaşayacağı kentsel mekânın kodlarını da oluşturacak, geçmişi geleceğe taşıyacaktır.

Toplumda koruma bilinci oluşturmak için, eğitim sistemimizin her döneminde korumayı tam anlamıyla destekleyecek nitelikte eğitimler verilmelidir. Tarihi yapıların kültürümüzün devamı için ne denli önemli olduğu, gerekçeleriyle birlikte aktarılmalıdır. Kültürel ve doğal değerlerin buldukları alanda varlığıyla zaten etkileyici olduğu bilincinde olmak, alanı sonradan çekim merkezi haline getirme çabalarını gereksiz kılmaktadır. Çünkü bu çabalar sonucu yapılan yapılar geçmişin taklidinin önüne geçemeyerek ne geçmişi temsil edebilmekte de geleceğe yön vermektedir. Bu açıdan bakıldığında var olan kültür varlıklarımızın değerini bilmek onları yaşatmak gerekmektedir.

Mevlana Caddesi üzerinde, çalışma alanımız içinde yer alan işlevi gereği toplumun kullanımına uzak olan kamusal yapılara halkın genelinin kullanabileceği işlevler yüklenmesi, mekan ve toplum arasındaki ilişkiyi kuvvetlendirecektir. Yapıyı kullanımıyla özümseyen toplumun belleğinde mekanın yer etmesi sağlanacaktır.

Kentsel düzenlemeyle tarihi yapıların karşısına ya da yanında bulunan uygun kamusal alanlara, sosyal aktivite mekanları oluşturulması yapıyı sürekli görüş alanı içinde tutarak belleğin beslenmesine olanak sağlayacaktır.

Sonbaharla birlikte ağaçların yapraklarını dökmesiyle aks üzerinde yer alan yapılar tüm ayrıntıları ile ortaya çıkmakta fakat aynı görüntüyü ilkbahar ve yaz aylarının gelişle birlikte kaybetmekteyiz. Peyzaj çalışmasından kaynaklanan bu sorunun, yapı ile özdeşleşen tarihi ağaçlar korunarak, son dönem dikilen ağaçların, yapının görünüşünü daha az etkileyecek şekilde düzenlenmesiyle, tarihi dokuya zarar vermeden çözülebilir. Yeşil alan düzenlemesi yapıların estetik duruşu ile uyumlu, alanın tarihi ve toprak dokusu ile bütünlük oluşturacak şekilde yapılmalıdır.

KAYNAKLAR

- Alkan, A., 1994, Konya Tarihi Kentin Planlama Sorunları, Konya, 113-114
- Aru, K. A., 1998, Türk Kenti, Yem Yayın, İstanbul, 88.
- Assmann, J., 2018, Kültürel Bellek Eski Yüksek Kültürlerde Yazı, Hatırlama Ve Politik Kimlik, Alm. Çev. Ayşe Tekin, Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- Aslanoğlu, İ., 2010, Erken Cumhuriyet Dönemi Mimarlığı, Bilge Kültür Sanat, İstanbul, 14-145.
- Avcı, Y., 2016, Osmanlı Hükümet Konakları Tanzimat Döneminde Kent Mekanında Devletin Erki ve Temsili, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul, 143-171.
- Aygör, E., Tokay, K., Baykal Ş., Türkmen, A., Yörel, Y., İpek, R., Doğan, N., 2010, Konya İl Merkezi Taşınmaz Kültür ve Tabiat Varlıkları Envanteri, Konya Büyük Şehir Belediyesi İmar ve Şehircilik Daire Başkanlığı İmar Planlama Şube Müdürlüğü Koruma Uygulama Denetim Bürosu, Konya.
- Bakırcı, N., 2012, Karatay Tarih-Kültür-Sanat II, Karatay Belediyesi Kültür Yayınları, Konya, 738.
- Baş, A., 2006, Konya'daki Klasik Dönem Osmanlı Yapıları Yeni İpekyolu Konya Kitabı IX, Konya, 218-220.
- Baykara, T., 1985, Türkiye Selçuklular Devrinde Konya, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay., Ankara, 37.
- Baykara, T., 2002, "Konya", TDVİA, C. XXVI, Ankara, 182-191.
- Baykara, T., 2006, "Türkiye Selçuklularında Şehir/Kent ve Şehirliler/ Kentliler", Anadolu Selçukluları ve Beylikler Dönemi Uygarlığı, C.I, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay., Ankara, 279-284.
- Boran, A., 2014, Konya Ansiklopedisi, Kültür yayınları No:186, Konya, 61.
- Bozkurt, T., 2014, Konya Ansiklopedisi, Kültür yayınları No:232, Konya, 282-284.
- Bozkurt, T., 2015, Konya Ansiklopedisi, Kültür yayınları No:247, Konya, 310-311.
- Bozkurt, T., 2015, Konya Ansiklopedisi, Kültür yayınları No:255, Konya, 185-187.
- Boyer, M.C., 1996, The City of Collective Memory: Its historical imagery and architectural entertainments, M.I.T. Press. Cambridge.
- Bildirici, M., 1994, Tarihi Su Yapıları-Konya, Karaman, Niğde, Aksaray, Yalvaç, Side, Mut, Silifke, DSİ Teknoloji Dairesi Başkanlığı Basım ve Foto-Film Şube Müdürlüğü, T.C. Bayındırlık ve İskan Bakanlığı Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü 40'inci Kuruluş Yılı, Ankara

- Bülbül, N., 2010, Çehresi Değişen Alaeddin Bulvarı, Akademik Sayfalar Dergisi, Konya, 10(24), 382-384
- Cevizci, A., 2003, Felsefe Terimleri Sözlüğü, Paradigma Yayınları, İstanbul, 57.
- Connerton, P., 2014, Toplumlar nasıl anımsar?, İng. Çev. Alaeddin Şenel, Ayrıntı Yayınları İstanbul, 7-16.
- Çağlar, S., Semerci, F., 2018, Kamusal Yapıların Toplumsal Bellekteki Yeri: Konya Kent Merkezi Örneği, 3. Uluslararası Mühendislik Mimarlık Ve Tasarım Kongresi, Abstract book, Kocaeli. (Yüksek Lisans Tezinden Yapılmıştır).
- Doğan, R. K., 2015, Konya Ansiklopedisi, Kültür yayınları No:255, Konya, 210-211.
- Duran, R., Apa G., Bozkurt T., Çetinaslan M., 2006, Konya Kitabı IX, Konya Ticaret Odası Yeni İpekyolu Dergisi, Konya, 236-241.
- Erdemir Y., 2012, Karatay Tarih-Kültür-Sanat I, Karatay Belediyesi Kültür Yayınları, Konya, 698-705.
- Ergenç, Ö., 1995, XVI. Yüzyılda Ankara ve Konya, Turan Kitabevi, Ankara Enstitüsü Vakfı Yayını, Ankara.
- Eroğlu, B., 2012, Karatay Tarih-Kültür-Sanat II, Karatay Belediyesi Kültür Yayınları, Konya, 866-867.
- Gazzola P., 1969, The past in the future, Roma.
- Gehl, J., 1987, Life Between Buildings : Using Public Space, Van Nostrand Reinhold Company, New York.
- Halbwachs, M., 1925, Les Cadres Sociaux le Memoire, İng. Çev. Lewis A.Coser, "Maurice Halbwachs on Collective Memory", 1992, The University of Chicago Press, Chicago and London.
- Halbwachs, M., 1941, La topographie legendaire des evangilesen Terre Sainte, Paris.
- Halbwachs, M., 2016, Hafızanın Toplumsal Çerçevesi, Çev. Büşra Uçar, Heretik Yayınları, Ankara, 13.
- Hançerlioğlu, O., 1992, Felsefe Ansiklopedisi, Remzi Kitapevi, İstanbul.
- Hançerlioğlu, O., 2001, Toplumbilim Sözlüğü, Remzi Kitapevi, İstanbul.
- Karpuz, H., 1996, Fotoğraflarla Geçmişte Konya, Konya Büyükşehir Belediyesi Kültür Müdürlüğü Yayınları, İstanbul, 9-85.
- Karpuz, H., 2002, Konya'nın Tarihsel Kimliği ve Koruma Sorunları , Prof. Dr. Halûk Karamağralı Armağanı, Ankara, 205-224; Karpuz, H., 2009, " Muvakkithane", Konya Türk Kültür Varlıkları Envanteri, Cilt:1, Ankara, 811-812.
- Koçak, F., 2014, Konya Ansiklopedisi, Kültür yayınları No:189, Konya, 346-347.

- Konyalı, İ.H., 2007, Konya tarihi, Memleket gazetesi yayınları, No:1, 274-276.
- Kuban, D., 2000, Tarihi Çevre Korumanın Mimarlık Boyutu, Yem Yayın, İstanbul, 158.
- Kuban, D., 2002, Selçuklu Çağında Anadolu Sanatı, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 21.
- Kuban, D., 2007, Osmanlı Mimarisi , Yem Yayın, İstanbul, 451.
- Kuban, D., 2016, Doğan Kuban Yazıları Antolojisi. 2.Cilt. Sanat, Mimarlık, Toplum Kültürü, Üzerine Makaleler, Boyut Yayıncılık, İstanbul.
- Kuban, D., 2017, Çağlar Boyunca Türkiye Sanatının Ana Hatları, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 117-122.
- Küçükdağ, Y., 2004, Konya’da Sultan Selim İmareti ,Vakfiyesi ve Vakıfları, Yeni İpekyolu Konya Kitabı VII, Konya, 263-299.
- Küçükdağ, Y., 2012, Karatay Tarih-Kültür-Sanat I, Karatay Belediyesi Kültür Yayınları, Konya, 812-815.
- Madran, E., Özgönül N., 2005, Kültürel ve Doğal Değerlerin Korunması, TMMOB Mimarlar Odası, Ankara, 3-4.
- Nora, P., 2006, Hafıza Mekanları, Çev. M. Emin ÖZCAN, Dost Kitapevi yayınları, Ankara, 23.
- Odabaşı, A. S., 1998, 20. Yüzyıl Başlarında Konya’nın Görünümü, Başbakanlık tanıtma fonu. Konya.
- Odabaşı, A. S., 1998, Geçmişten Günümüze Konya Kültürü, Selçuklu Belediyesi, Konya.
- Ostrogorsky, G., 1995, Bizans Devleti Tarihi, Çev. Fikret Işıltan, TTK yayınları, Ankara.
- Rossi, A., 2006, Şehrin Mimarisi, Çev. Nurdan Gürbilek, Kanat Kitap, İstanbul, 121-126.
- Sarı, N., Mesara, G., Kurt, Ü.E., 2008, Konya’daki Selçuklu Osmanlı Mimari Eserleri ve Bezemeleri Ord. Prof. Dr. A. Süheyl Ünver Nakışhanesi yorumuyla, T.C Konya Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yayınları Yayın No:184, Konya, 156.
- Stratigoula, P., 2009 “The Role of Collective Memory in National Identity”, The EuroMediterian Student Research Multi-Conferance Unity and Diversity Shaping, 9 June, 2-3.
- Şahin, B., 2012, Karatay Tarih-Kültür-Sanat I, Karatay Belediyesi Kültür Yayınları, Konya, 502-503.
- Şahin, B., 2014, Konya Ansiklopedisi, Kültür yayınları No:189, Konya, 53.
- Tanyeli, U., 1987, Anadolu-Türk Kentinde Fiziksel Yapının Evrim Süreci (11-15. yy.), Doktora Tezi, İTÜ Mimarlık Fakültesi.
- Tanyeli, U., 2013, Rüya, İnşa, İtiraz Mimari Eleştiri Metinleri, Boyut yayıncılık, İstanbul, 57-58.

- Tayyare, E.,2007, Kentsel İmaj Öğeleri Bağlamında Haliç Bölgesi'nin İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, *Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü*, İstanbul.
- Tekeli, İ., 1998, Türkiye'de Cumhuriyet Döneminde Kentsel Gelişme ve Kent Planlaması Y. Sey (Editör), *75 Yılda Değişen Kent ve Mimarlık*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul.
- Türk Dil Kurumu Sözlüğü,2005, Ankara.
- Ter, Ü. Ve Özbek, O., 2005, Kent Merkezlerinin Oluşumunda Alansal Gömülülük: Konya Tarihi Kent Merkezi, *Mühendislik Mimarlık Fakültesi Dergisi*, 20(4), 12-18
- Uysal, M., 2010, Tarihsel Süreçte Geleneksel Konya Çarşısı İçin Bir Mekansal Analiz, *Millî Folklor*, 22(86), 152.
- Uz, M., 2009, Belgelerle Adım Adım Eski Konya (1), *Akademik Sayfalar Dergisi*, Konya, 9(27), 418.
- Uz, M., Doğan, M., 2010, Belgelerle Adım Adım Eski Konya (1), *Akademik Sayfalar Dergisi*, Konya, 9(5), 65.
- Uz, M., Doğan, M., 2010, Belgelerle Adım Adım Eski Konya (3), *Akademik Sayfalar Dergisi*, Konya, 9(7), 99.
- Uz, M., Doğan, M., 2010, Belgelerle Adım Adım Eski Konya (5), *Akademik Sayfalar Dergisi*, Konya,10(10), 145-147.
- Uz, M., Doğan, M., 2010, Belgelerle Adım Adım Eski Konya (10), *Akademik Sayfalar Dergisi*, Konya,10(18), 275.
- Uz, M., Doğan, M., 2010, Belgelerle Adım Adım Eski Konya (11), *Akademik Sayfalar Dergisi*, Konya,10(20), 306.
- Uz, M., Doğan, M., 2010, Belgelerle Adım Adım Eski Konya (12), *Akademik Sayfalar Dergisi*, Konya,10(21), 322.
- Uz, M., 2010, Belgelerle Adım Adım Eski Konya (13), *Akademik Sayfalar Dergisi*, Konya, 10(23), 354.
- Uz, M., 2017, Resim ve Belgelerle Eski Konya (1), *Akademik Sayfalar Dergisi*, Konya, 17(19), 291-303.
- Vanlı, Ş., Sargın, G. A. (derleyen), 2001, Şevki Vanlı Düşünceler ve Tasarımlar, *Mimarlar Derneği 1927*, Ankara, 21-30.
- Yenice, M.S., 2011, Tarihi Kent Merkezlerinde Sürdürülebilir Yenileme İçin Bir Model Önerisi; Konya Örneği, *Doktora Tezi*, S.Ü.Fen Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Yeniterzi, E., 2012, *Karatay Tarih-Kültür-Sanat I*, Karatay Belediyesi Kültür Yayınları, Konya, 359-360.

Yıldırım, M., 2016, Konya'da Kaybolan Türk-İslam Eserleri, Palet Yayınları, Konya.
Webster, 1984, College Dictionary, Longman Group Limited., England.

İNTERNET KAYNAKLARI

- Url 1:** <http://kudeb.konya.bel.tr/kudeb/pdf/calismalarimiz.pdf> (Erişim Tarihi: 30. 05. 2018).
- Url 2:** <http://konyakutup.gov.tr/TR,138899/tarihcemiz.html>
(Erişim Tarihi: 01. 09. 2018).
- Url 3:** http://wowturkey.com/t.php?p=/tr113/RUMUZUZORZA_MEVLANA.jpg
(Erişim Tarihi: 01. 09. 2018).
- Url 4:** http://www.tefekkurdergisi.com/YaziKonya_islahi_Medarisi_islamiye_Medresesi_Mufredati-770412.html (Erişim Tarihi: 03.10.2017).
- Url 5:** <https://twitter.com/tarihkonya/status/828317252168605697> (Erişim Tarihi: 03. 09. 2018).
- Url 6:** https://www.instagram.com/p/BetQaWvI9sb-ODtujNw2CNK2NWKY0UZFS6Vm_U0/?taken-by=h.haluk.k (Erişim Tarihi: 02. 09. 2018).
- Url 7:** <http://www.arkitera.com/haber/25821/metin-sozen-koruma-buyuk-odulu-konya-buyuksehir-belediyesinin-odu> (Erişim Tarihi: 24. 07. 2018).
- Url 8:** <http://anbmimarlik.com/?id=32> (Erişim Tarihi: 04. 06. 2018).
- Url 9:** <http://www.arkiv.com.tr/proje/turkiye-cumhuriyeti-merkez-bankasi-konya-subesi/8148> (Erişim Tarihi: 15. 07. 2018)
- Url 10:** <http://www.verigorsellestirme.com/abdulkerim-keskin-portfolyosu/>
(Erişim Tarihi: 03. 09. 2018).

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı : Seda ÇAĞLAR
Uyruğu : T.C.
Doğum Yeri ve Tarihi : KONYA 15.09.1985
Telefon :
Faks :
e-mail : sedacelik42@hotmail.com

EĞİTİM

Derece	Adı, İlçe, İl	Bitirme Yılı
Lise	: Zeki Özdemir Anadolu Lisesi	2002
Üniversite	: Selçuk Üniversitesi Mimarlık	2014
Yüksek Lisans	: Necmettin Erbakan Üniversitesi Mimarlık Anabilim Dalı	Devam Ediyor
Doktora	:	

İŞ DENEYİMLERİ

Yıl	Kurum	Görevi
2013	Baloğlu Mimarlık	Mimar
2014-2016	Mostar Mimarlık	Mimar

YABANCI DİLLER: İngilizce

YAYINLAR

Çağlar, S., Semerci, F., 2018, Kamusal Yapıların Toplumsal Bellekteki Yeri: Konya Kent Merkezi Örneği, 3. Uluslararası Mühendislik Mimarlık Ve Tasarım Kongresi, Abstract book, Kocaeli, 44, (Yüksek Lisans Tezinden Yapılmıştır).

Semerci, F., Atalay, F., Çağlar S., 2018, Mimari Akımların Dini Yapılar Üzerindeki Etkisine İlişkin Bir Değerlendirme, 3. Uluslararası Mühendislik Mimarlık Ve Tasarım Kongresi, Abstract book, Kocaeli, 192.